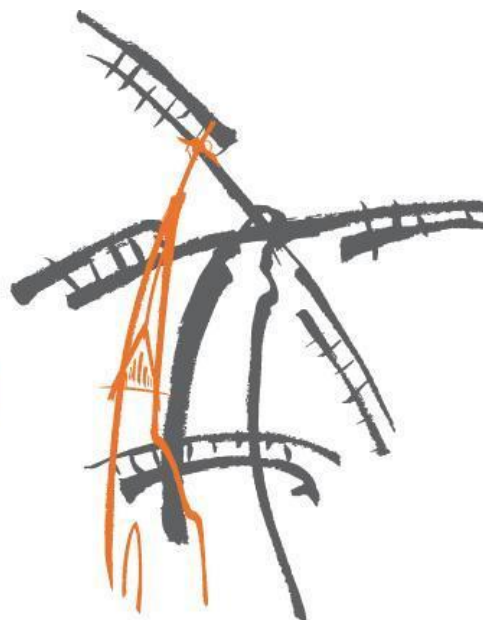

Jaarstukken 2016

Gemeente **Haren**

Haren, 7 juni 2017

Gemeente Haren
Postbus 21
9750 AA HAREN GN
Telefoonnummer: 14 050

Bezoekadres:
Raadhuisplein 10
9751 AN HAREN GN

Internet: www.haren.nl
E-mail: gemeente@haren.nl

Jaarverslag 2016 Gemeente Haren

Inhoudsopgave

Jaarverslag 2016 Gemeente Haren	3
Inhoudsopgave	4
1 Leeswijzer.....	5
2 Verklarende woordenlijst	6
3 Inleiding	9
3.1 Inleiding.....	9
3.2 Voorstel tot resultaatsbestemming 2016	10
4 Samenstelling gemeentebestuur	12
5 Kerngegevens gemeente.....	16
6 Programma's	18
6.1 Programma Burgerrelaties	18
6.2 Programma Openbare orde en veiligheid.....	23
6.3 Programma Raad en raadsondersteuning	25
6.4 Programma College en Middelen	26
6.5 Programma Wegen, water, groen en verkeer	32
6.6 Programma Ruimtelijke ontwikkeling.....	37
6.7 Programma Milieu	43
6.8 Programma Onderwijs.....	48
6.9 Programma Economische zaken.....	53
6.10 Programma Werk en Inkomen.....	61
6.11 Programma Cultuur	66
6.12 Programma Sport en recreatie	69
6.13 Programma Sociaal Domein	71
7 Paragrafen.....	80
7.1 Verbonden partijen	80
7.2 Subsidies.....	87
7.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	91
7.4 Onderhoud kapitaalgoederen.....	103
7.5 Financiering.....	105
7.6 Bedrijfsvoering.....	108
7.7 Grondbeleid en projecten	111
7.8 Lokale heffingen	113
7.9 Interbestuurlijk toezicht.....	115
7.10 Kengetallen	120
Jaarrekening 2016 Gemeente Haren	123
8 Balans per 31 december 2016.....	124
9 Grondslagen voor waardering en resultaatsbepaling	126
10 Toelichting op de Balans	129
11 Overzicht van baten en lasten 2016 per programma	141
12 Toelichting op het overzicht van baten en lasten.....	142
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen	146

1 Leeswijzer

Door middel van dit Jaarverslag leggen wij, het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haren, verantwoording af aan u, de gemeenteraad. In dit verslag leest u niet alleen wat er in 2016 is gebeurd, maar wij proberen dit ook af te zetten tegen ons collegeprogramma.

Onze gemeente is een organisatie die meer dan 400 verschillende 'producten' levert. Een vertaling van ons collegeprogramma naar de producten die wij leveren is dan ook niet gemakkelijk. In de inleiding vertalen wij onderdelen van onze missie via de kernthema's uit ons collegeprogramma naar een doelstelling per programma. Aan de indicatoren die wij daarbij noemen valt in de programma's af te lezen in hoeverre wij onze doelen hebben gerealiseerd. In de inleiding leest u verder op hoofdlijnen hoe het ons in 2015 financieel is vergaan. Ook wordt u daar voorgesteld hoe wij het ontstane saldo zouden kunnen bestemmen.

Via algemene informatie over onze gemeente komt u terecht bij de programma's. In deze programma's hanteren wij de volgende vier W-vragen.

- Wat wilden wij bereiken?
- Wat hebben wij gedaan?
- Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?
- Wat heeft het gekost?

Bij die laatste vraag wordt nader ingegaan op het door u toegekende budget en in hoeverre (en waarom) wij daarvan zijn afgeweken. Dit wordt gespecificeerd per product weergegeven.

Na de programma's vindt u een aantal paragrafen die ingaan op zaken die de programma's overstijgen en tegelijkertijd met elkaar verbinden. Zo leest u hoe wij zijn omgegaan met de lokale heffingen, hoe wij onze taken hebben uitgevoerd vanuit bedrijfsvoeringsoogpunt, hoe wij alles hebben gefinancierd, een omgevingsanalyse waarin wij laten zien in hoeverre wij aan welke partijen zijn verbonden en een verantwoording over ons grondbeleid.

In de Jaarrekening tenslotte vindt u alle informatie die u vanuit uw controlerende taak nodig heeft om te kunnen beoordelen of en in hoeverre wij aan de door u gestelde financiële kaders hebben voldaan.

Op de volgende pagina's vindt u een lijst met gebruikte afkortingen.

De externe accountant heeft op dit moment de 'Controleverklaring' nog niet kunnen afgeven in verband met de afwikkeling van de werkzaamheden betreffende het sociaal domein. De jaarrekeningcontrole is voor alle jaarrekeningposten, die geen verband houden met het sociaal domein, volledig afgerond. Hieruit zijn geen controleverschillen gebleken, zowel ten aanzien van de getrouwheid als de rechtmatigheid. De externe accountant heeft zijn concept verslag van bevindingen separaat aan u verstrekt.

2 Verklarende woordenlijst

A

AMA	Alleenstaande minderjarige asielzoeker
AMV	Alleenstaande minderjarige vreemdeling
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
ARCG	Afvalbeheer Regio Centraal Groningen
AR	Algemene Reserve
Awb	Algemeen wet bestuursrecht
AZC	Asielzoekerscentrum

B

B&W	Burgemeester & Wethouders
BAG	Basisadministratie Adressen en Gebouwen
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ	Besluit bijstandverlening zelfstandigen
BDU	Brede doeluitkering
BGT	Basisregistratie Grootchalige Topografie
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRK	Basisregistratie Kadaster
BRP	Basisregistratie Personen
BRP	Basisrioleringsplan
BSV	Bureau Sanering Verkeerslawaaï
BTW	Belasting over de toegevoegde waarde
BUIG	Wet Bundeling van Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten
BWR	Bedrijf voor Werk en Re-integratie

C

CAR-UWO	Collectieve arbeidsvoorwaardenregeling-Uitwerkingsovereenkomst
CBS	Christelijke basisschool
CCBH	Culturele Commissie Basisonderwijs Haren
CER	Compensatie eigen risico
CEVAN	Centrum voor Automatisering Noord Nederland (in liquidatie)
CJG	Centrum Jeugd en Gezin
CKC	Centrum voor Kunst en Cultuur Haren, 't Clockhuys
COA	Centraal Orgaan opvang asielzoekers
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
CRH	Culturele Raad Haren

E

EDR	Europese Dienstenrichtlijn
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EV	Eigen vermogen
EZ	Economische zaken

F

Fido	Wet Financiering Decentrale Overheden
------	---------------------------------------

G

GBA	Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens
GBS	Gereformeerde basisschool
GEM	Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij Haren Noord
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GKB	Gemeentelijke kredietbank
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GVVP	Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan

H

HHT	Huishoudentoeelage
HICP	Harmonised Index of Consumer Prices (Europees geharmoniseerde prijsindexcijfers)

I

IBOR	Integraal beheersplan openbare ruimte
IBT	Interbestuurlijk Toezicht
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IPO	Interprovinciaal Overleg

J

JGZ	Jeugdgezondheidszorg
JOS	Jeugd op straat (overleg)

L

LED	Licht-emitterende diode
LGB	Lokaal Gezondheidsbeleid
LUP	Landschapsuitvoeringsplan
LV	Landelijke Voorziening
LV-WOZ	Landelijke Voorziening Waardering onroerende zaken

K

KPI	Kritische Prestatie Indicatoren
-----	---------------------------------

M

MDO	Multidisciplinair overleg
MKB	Midden- en kleinbedrijf

N

NIEGG	Niet In Exploitatie Genomen Gronden
NME	Natuur- en milieueducatie

O

OBS	Openbare basisschool
ODG	Omgevingsdienst Groningen
OV	Openbaar vervoer

Ozb	Onroerendezaakbelasting
P	
P&C	Planning en control
PEAT-kosten	Kosten voor Projectmanagement, Engineering, Administratie en Toezicht
PG&Z	Publieke Gezondheid & Zorg Groningen
PGB	Persoonsgebonden budget
PIP	Provinciaal Inpassingsplan
PV-vergoeding	Vergoedingsregeling voor gemeenten per uitgeschreven proces-verbaal
R	
RCG	Regio Centraal Groningen
RGA	Regio Groningen-Assen
RI&E	Risico-Inventarisatie en -Evaluatie
RIGG	Regionaal inkooporgaan Groninger gemeenten
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt Voortijdig Schoolverlaten
ROC	Regionaal opleidingscentrum
RvIG	Rijksdienst voor Identiteitsgegevens
S	
SROI	Social return on investment
SVB	Sociale Verzekeringsbank
V	
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VR	Veiligheidsregio
VTH	(Team) Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VV	Vreemd vermogen
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VZN	Veiligheidszorg Noord
W	
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WEB	Wet educatie- en beroepsonderwijs
WIJZ	Werk en inkomen, jeugd en zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wmo/LGB beleid	Wet maatschappelijke ondersteuning en lokaal gezondheidsbeleid
WOZ	Waardering onroerende zaken
WSNP	Wet schuldsanering natuurlijke personen
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WTCG	Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten
WWB	Wet werk en bijstand
Z	
ZAT	Zorg advies team

3 Inleiding

3.1 Inleiding

In deze jaarstukken geven wij aan welke inhoudelijke en financiële resultaten in 2016 zijn behaald. Wij zijn daarbij uitgegaan van een sober financieel beleid waarin een sluitende begroting, het verhogen van de algemene reserve (en daarmee het versterken van het weerstandsvermogen) en het terugbrengen van het risicoprofiel centraal staan.

Het verwachte saldo over 2016 in de najaarsrapportage bedroeg € 54.000 nadelig. Na de najaarsrapportage is een aantal grote tegenvallers bekend geworden, waarvan de belangrijkste zijn: de kosten van de asbestsanering van ons pand aan de Waterhuizerweg (€ 913.000) en de voorziening voor de kosten van het ex-zwembadpersoneel (€ 312.000) Met die tegenvallers in het achterhoofd hadden we een groot nadelig saldo van ca 1,3 miljoen verwacht.

In werkelijkheid is er sprake van een nadelig saldo van “slechts” € 0,3 miljoen. De tegenvallers van de asbest en de voorziening voor de kosten van het ex-zwembadpersoneel blijken dus grotendeels gecompenseerd te worden door andere, onverwachte meevallers. Heel grof gezegd zitten die meevallers in het sociaal domein. Zoals blijkt uit het overzicht van baten en lasten is er bij dat programma sprake van een meevaller van ruim € 1,2 miljoen.

De algemene reserve is gegroeid van € 4,0 miljoen naar € 4,3 miljoen. Onze totale weerstandscapaciteit, oftewel het totaal van de Algemene Reserve en de onbenutte belastingcapaciteit kwam per 31 december 2016 uit op € 5,0 miljoen. Het benodigde weerstandsvermogen is gestegen naar € 4,8 miljoen.

Onze ratio weerstandsvermogen, dat wil zeggen de aanwezige weerstandscapaciteit gedeeld door de gekwantificeerde risico's lag per 31 december 2016 op 1,05 en daarmee hoger dan onze norm van 1. De weerstandscapaciteit was dus voldoende om de risico's af te dekken.

Voor een nadere toelichting op de inhoudelijke resultaten verwijzen wij naar de uitvoerige toelichting per programma in hoofdstuk 6 van deze jaarstukken.

3.2 Voorstel tot resultaatsbestemming 2016

Via de resultaatsbestemming in de Jaarstukken 2016 zal het nadelige resultaat van € 281 duizend onttrokken moeten worden aan de reserves. Daarnaast stellen wij voor om een technische overheveling van 2016 naar 2017 te doen van nog niet bestede budgetten, via een toevoeging van € 230 duizend aan de Bestemmingsreserve Budgetoverheveling (inburgering statushouders en kosten AZC in totaal € 150.000, opleidingskosten € 50.000 en invoeringskosten omgevingswet € 30.000). Hiermee komt het totaal uit de overige reserves te dekken bedrag uit op € 511.000.

Uitgangspunten bij dekking resultaat

In de motie aanvullende kaderstelling Perspectiefnota is het financieel beleid door u als volgt vastgelegd:

*“**Verzoekt het college:** Bij de ombuigingsoperatie de volgende uitgangspunten in acht te nemen: a. Te streven naar een evenwichtige combinatie van lastenverhoging en ombuigingen b. Te streven naar een evenwichtige verdeling van de ‘pijn’ over de programma’s c. Te streven naar een solvabiliteit van 30% in 2023 (als deze ratio eerder bereikt wordt, dan evaluatie) **d. De focus te richten op het vergroten van de Algemene Reserve;** e. Proactief in te zetten op de afgesproken verkoop van gemeentelijk vastgoed; f. Het gemeentelijk armoedebeleid (participatiefonds, stichting Leergeld, Jeugdsportfonds, kwijtschelding gemeentelijke lasten) bij ombuigingen te ontzien; g. De afweging voor nieuw beleid, waar geen solide dekking voor is, te maken bij de BURAP; h. In alle programma’s de begrotingsdiscipline te bevorderen door tegenvallers op te vangen binnen de programma’s, incidentele meevallers en exploitatieoverschotten aan de AR toe te voegen;”*

Vanuit de bril van dit door u vastgestelde financieel beleid hebben wij in het kader van het B&W-advies over de asbestsanering aan de Waterhuizerweg het volgende overwogen:

*“Wij leren uit deze case dat wij de milieurisico’s in onze paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing in de begroting en jaarstukken hebben onderschat. Voor de maximale impact was hiervoor namelijk slechts een bedrag van € 200.000,- geschat. In het kader van actualisatie van genoemde paragraaf in de Jaarstukken 2016 zullen wij het risico herbeoordelen. Dat dit zal leiden tot een hogere benodigde weerstandscapaciteit en daarmee tot **een hogere benodigde Algemene Reserve** moge duidelijk zijn. Aangezien het belang van de Algemene Reserve hierdoor alleen maar toeneemt, zullen wij bij de periodieke screening van de bestemmingsreserves, die wij ook uit zullen voeren in het kader van de resultaatsbestemming in de Jaarstukken 2016, met **een extra scherpe blik kijken naar nut en noodzaak van iedere bestemmingsreserve**. In het kader van de Jaarstukken 2016 zullen wij u hier nader over adviseren.”*

Met deze overweging in het achterhoofd hebben wij de screening van de bestemmingsreserves uitgevoerd.

Screening bestemmingsreserves

Kapitaaldeckingsreserves: RDGI / Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis / Bestemmingsreserve Zernike College / Bestemmingsreserve Quintus School

Als we deze reserves (deels) op zouden heffen en overhevelen naar de algemene reserve, dan ontstaan er problemen in de exploitatie: dan moeten we elders bezuinigen om de kapitaallasten van de betreffende activa te dekken.

Bestemmingsreserve Duurzame Scholen (€ 400.000)

Deze bestemmingsreserve is bedoeld om de kosten van een regeling te dekken die de verduurzaming van scholen stimuleert. Deze regeling is er nog niet. Op dit moment wordt gewerkt aan het opstellen van een nieuw Integraal Huisvestingsplan dat geldt vanaf 2018. Het is al duidelijk dat daar substantiële investeringsbedragen uit voort zullen vloeien. Daarom stellen wij voor om deze bestemmingsreserve intact te laten.

Bestemmingsreserve Inrichting Openbaar Gebied (€ 64.000)

Het voorstel is om dit geld in te zetten voor het leefbaarheidsfonds. Daarbij gaat het om subsidiëring van buurtinitiatieven. We adviseren daarom om deze reserve intact te laten.

Bestemmingsreserve Duurzaamheid (€ 100.000)

Deze bestemmingsreserve is net nieuw en is in 2016 éénmalig gevuld met € 100.000. Het geld is mede bedoeld om initiatieven van derden te stimuleren, waardoor er uiteindelijk (door derden) veel meer geïnvesteerd wordt in duurzaamheid. Wij stellen voor om eerst de effecten van het beleid af te wachten en de bestemmingsreserve intact te laten.

Bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling (€ 500.000)

De organisatieontwikkeling in 2017 begonnen en zal geruime tijd in beslag nemen. Vanaf 2017 zullen onttrekkingen aan deze reserve plaatsvinden. We stellen u voor om de reserve intact te laten.

Bestemmingsreserve Sociaal Domein (€ 715.000)

Uit het overzicht van baten en lasten over 2016 blijkt een omvangrijke meevaller op het Sociaal Domein. Hiermee worden de risico's op toekomstige uitgavenoverschrijdingen in het sociaal domein lager. Dit pleit voor afschaffen van de dubbele risicodekking waarvan nu sprake is: we hebben de risico's in het sociaal domein nu afgedekt met de bestemmingsreserve Sociaal Domein en met een reservering in het weerstandsvermogen. Wij schatten in dat de huidige reservering in het weerstandsvermogen voldoende is en dat de bestemmingsreserve Sociaal Domein daarom niet meer nodig is. Wij stellen voor om deze bestemmingsreserve op te heffen en van het saldo in die reserve van € 0,7 miljoen een bedrag van € 0,5 miljoen gebruiken om het saldo 2016 te dekken en € 0,2 miljoen om de Algemene Reserve op te hogen.

Conclusie dekking nadelig saldo

Wij stellen voor om te kiezen voor de volgende dekking van het nadelige resultaat 2016:

- Toevoeging aan Bestemmingsreserve Budgetoverheveling 230.000 (technische overheveling niet uitgegeven budgetten)
- Onttrekking aan Bestemmingsreserve Sociaal Domein 715.000
- Toevoeging aan de Algemene Reserve 204.000
- TOTAAL PER SALDO TE ONTTREKKEN AAN RESERVES -281.000

4 Samenstelling gemeentebestuur

4.1 Gemeenteraad

Samenstelling gemeenteraad per 31 december 2016

P. van Veen, burgemeester

E-mail secretariaat@haren.nl
Adres Raadhuisplein 10
Postcode 9751 AN Haren
Telefoon 050 533 99 11

O.E. de Vries, raadsgriffier

E-mail oe.devries@haren.nl
Adres Raadhuisplein 10
Postcode 9751 AN Haren
Telefoon 050 533 98 60

M.J. Bachman-Mulder, D66

Functie Fractievoorzitter
E-mail m.bachman@haren.nl
Adres Lokveenweg 36
Postcode 9751 CK
Woonplaats Haren
Telefoon 06 2525 5533

W. Legemaat, D66

E-mail w.legemaat@haren.nl
Adres Emmalaan 3c
Postcode 9752 KR
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 96 21

P.A. Hidding, D66

E-mail p.a.hidding@haren.nl
Adres Rijksstraagweg 103
Postcode 9752 BA
Woonplaats Haren
Telefoon 06 4966 9145

R.J.J. van der Heijden, D66

E-mail r.j.j.vanderheijden@haren.nl
Adres Emdaborg 12
Postcode 9751 SJ
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 30 51

C.H.L. Fenijn, D66

E-mail c.h.l.fenijn@haren.nl
Adres De Brinken 51
Postcode 9752 BZ
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 89 31

M. Wolters, Gezond Verstand Haren

Functie Fractievoorzitter
E-mail m.wolters@haren.nl
Adres Kroonkampweg 29
Postcode 9752 KG
Woonplaats Haren
Telefoon 06 1276 0239

E.N. Wiersema, Gezond Verstand Haren

E-mail e.n.wiersema@haren.nl
Adres Jonkerpad 18
Postcode 9753 CG
Woonplaats Haren
Telefoon 050 85 39 671

S.A.L. Dellebarre, Gezond Verstand Haren

E-mail s.a.l.dellebarre@haren.nl
Adres Viermat 10
Postcode 9753 KW
Woonplaats Haren
Telefoon 050 526 70 69

I. Jacobs-Setz, VVD

Functie Fractievoorzitter
E-mail i.jacobs@haren.nl
Adres Klaverlaan 10
Postcode 9753 BM
Woonplaats Haren
Telefoon 050 577 83 86

A. Bergsma, VVD

E-mail a.bergsma@haren.nl
Adres Hortuslaan 11
Postcode 9751 BE
Woonplaats Haren
Telefoon 06 5050 8024

J.T. Boonstra, CDA lid Auditcommissie

Functie Fractievoorzitter
E-mail j.t.boonstra@haren.nl
Adres Fazantenlaan 30
Postcode 9751 EV
Woonplaats Haren
Telefoon 050 280 22 56

G.K. Boersma, CDA

E-mail g.k.boersma@haren.nl
Adres Middelhorsterweg 5
Postcode 9751 TA
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 92 62

T.G. Sprenger, PvdA

Functie Fractievoorzitter
E-mail t.g.sprenger@haren.nl
Adres Laagveld 94
Postcode 9753 KC
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 35 67

L.M. Schuiling, PvdA

E-mail l.m.schuiling@haren.nl
Adres Waterhuizerweg 72
Postcode 9753 HS
Woonplaats Haren
Telefoon 050 534 63 50

J. Sietsma, GroenLinks

Functie Fractievoorzitter
E-mail j.sietsma@haren.nl
Adres Ereprijsweg 8
Postcode 9753 AS
Woonplaats Haren
Telefoon 06 2956 1276

B.E. Snabilié, GroenLinks

E-mail b.e.snabilie@haren.nl
Adres Clusiusweg 1
Postcode 9751 PN
Woonplaats Haren
Telefoon 050 535 01 52

D. Praamstra-Bos, Christenunie

lid Auditcommissie

Functie Fractievoorzitter
E-mail d.praamstra-bos@haren.nl
Adres Kerklaan 41
Postcode 9751 NL
Woonplaats Haren
Telefoon 06 3084 2649

Samenstelling Rekenkamercommissie

Voorzitter:

De heer J.M. van Mossevelde

Secretariaat:

Mevrouw I. Ruijs

Leden:

De heer. H.R. Kastermans

Mevrouw G. Seinen

Samenstelling Milieuadviesraad

Voorzitter: De heer B.H. Ruessink

Secretariaat (en vicevoorzitter):

De heer H.M. Westra (mar@haren.nl)

Leden:

De heer prof. dr. H.A. Groenendijk

De heer S. de Jong

De heer ir. J.A. de Jonge

De heer A.J. Ludden

De heer ing. S.P. van Soelen

De heer mr. W. de Vries

Mevrouw T. Tuinman-van der Werff

Samenstelling WMO-Adviesraad

Voorzitter: De heer J. Hommes

Penningmeester: De heer J. van Meurs

Secretariaat: De heer K. Venekamp
(wmosecretariaatharen@gmail.com)

Leden:

Mevrouw H.M. Eisses

Mevrouw C.B.M. Geenen

De heer J. de Goede

Mevrouw K.M.A. Kalverboer

De heer F. Tjabbes

Mevrouw P. Wagenaar

De heer H. van der Wijk

4.2 College van B&W

Samenstelling College van Burgemeester en Wethouders per 31 december 2016

Burgemeester

P. van Veen
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: secretariaat@haren.nl

Wethouder - 1e locoburgemeester

M. Verbeek, D66
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: m.verbeek@haren.nl

Wethouder - 3e locoburgemeester

M.H. Stiekema, CDA
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: m.h.stiekema@haren.nl

Wethouder - 2e locoburgemeester

M.J. Sloot, Gezond verstand Haren
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: m.j.sloot@haren.nl

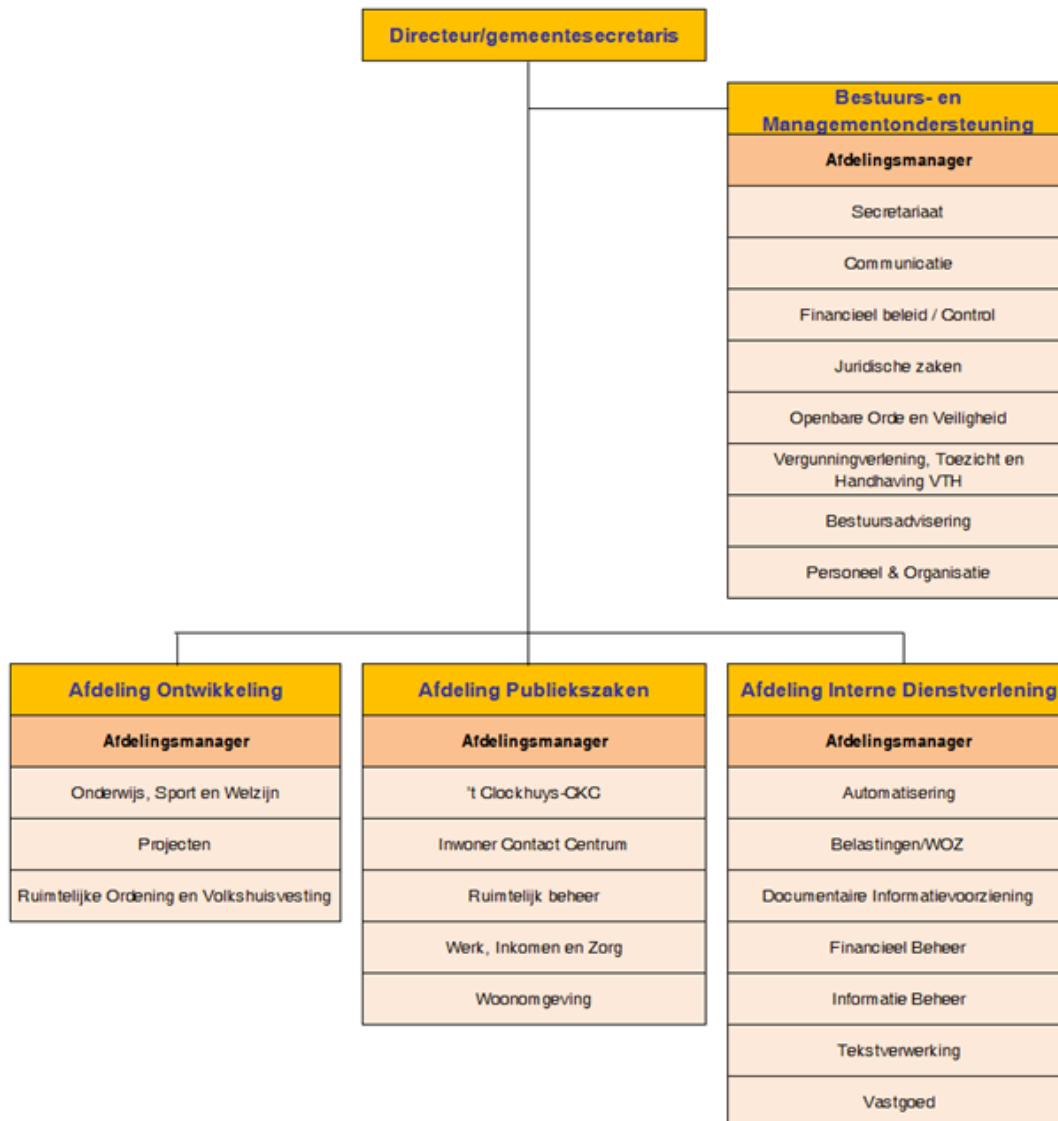
Gemeentesecretaris

mr. M.P. de Wilde
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren
T: 050 533 99 11
E: mp.dewilde@haren.nl

4.3 Organisatie

Organisatieschema per 31 december 2016

Samenstelling Ondernemingsraad per 31 december 2016

Voorzitter:	Dhr. M. Lanjouw
Plv. voorzitter:	Dhr. H.M. Dröge
Secretaris:	Dhr. G. Molema
Plv. secretaris:	Dhr. H.M. Dröge
Leden:	Mevr. M. Post-Uiterweer
	Dhr. E.M. Dijkstra
	Dhr. H.W. Evenhuis
	Mevr. P. Schutrups (tijdelijk vervangen door mevr. C. Veldhuizen)

5 Kerngegevens gemeente

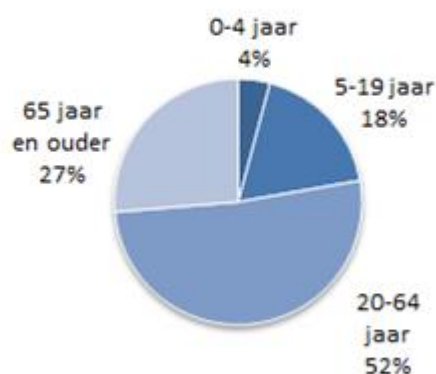
Men kan op vele manieren naar onze gemeente kijken. Een van die manieren is zoals het Rijk ons ziet. Onderstaande gegevens zijn gebruikt voor de berekening van de Algemene Uitkering 2016. Het betreft de gegevens per 1 januari 2016, tenzij anders aangegeven. De gegevens in eerdere jaren kunnen afwijken van het Jaarverslag 2015, aangezien deze gegevens na vaststelling van het Jaarverslag 2015 definitief geworden zijn.

Programma Burgerrelaties

Aantallen inwoners per 31 december

0-4 jaar	812
5-19 jaar	3.537
20-64 jaar	10.073
65 jaar en ouder	5.149
Totaal inwoners	19.571

Leeftijdopbouw inwoners per 31-12-2016

Programma Werk en Inkomen

Aantal lage inkomens	2.200
Aantal bijstandsonvangers	259
Aantal uitkeringsontvangers	921
Aantal minderheden	345

Programma Economische Zaken

Klantenpotentieel lokaal	16.240
Klantenpotentieel regionaal	6.200
Omgevingsadressendichtheid	7.703
Aantal bedrijfsvestigingen	2.033

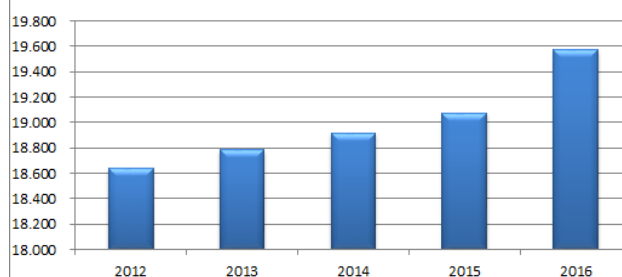
Programma Welzijn en Zorg

Leerlingen (Voortgezet) Speciaal Onderwijs	501
Leerlingen Voortgezet Onderwijs	3.297

Programma Wegen, water, groen en verkeer

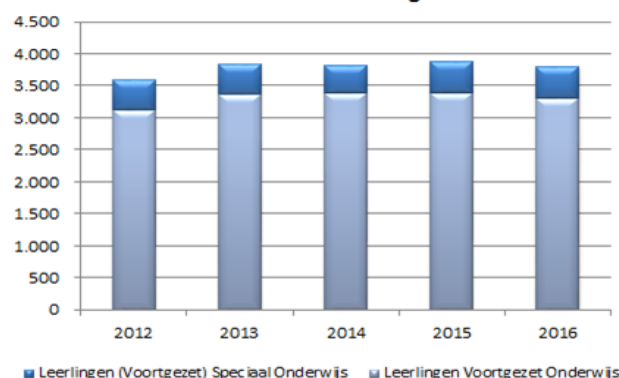
Oppervlakte land (ha)	4.539
Oppervlakte binnenwater (ha)	534
Oppervlakte bebouwing totaal (ha)	125

Ontwikkeling bevolking gemeente Haren

Het afgelopen jaar is het aantal inwoners met 500 toegenomen tot 19.517 inwoners. Een zeer sterke toename ten opzichte van eerdere jaren. De toename zit grotendeels in het aantal inwoners van 20 tot en met 64 jaar. Dit is een logisch gevolg van de nieuwe woonwijken en de komst van een AZC.

Aantallen leerlingen

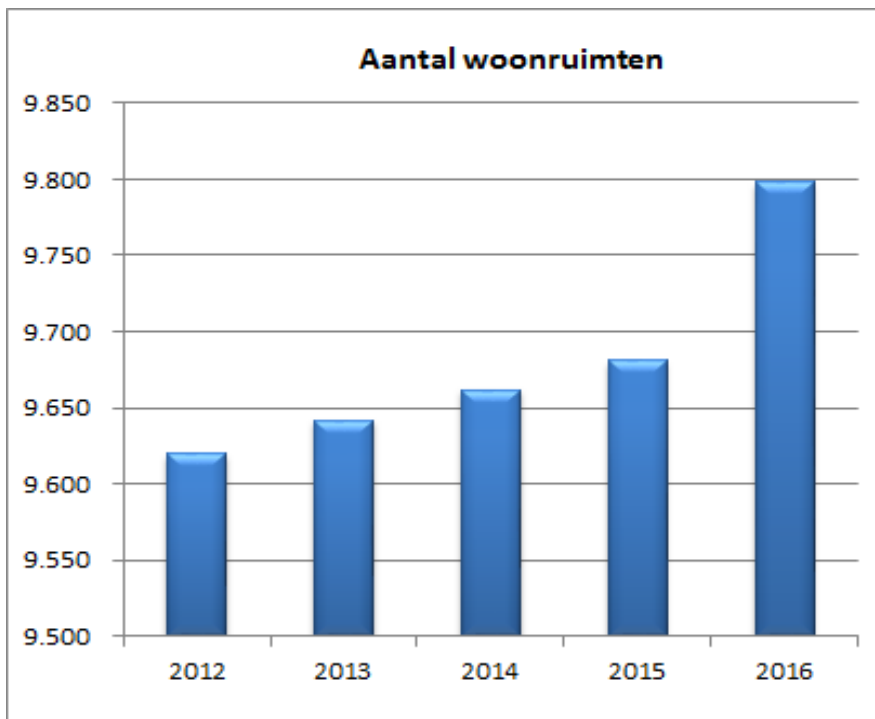

Programma Ruimtelijke ontwikkeling

Lokale heffingen

Aantal woonruimten	9.798	Waarde woningen eigenaren	2.256.000.000
Historisch aantal woningen in bewoonde oorden 1930	638	Waarde niet-woningen eigenaren	334.500.000
Aantal kernen	6		

6 Programma's

6.1 Programma Burgerrelaties

Portefeuillehouder: dhr. P. van Veen

Wat wilden wij bereiken?

Wij willen inwoners die tevreden zijn over de manier van behandeling door medewerkers van de gemeente en die tevreden zijn over de kwaliteit van het geleverde product. Het geleverde product moet binnen de afgesproken tijd geleverd worden en aan de verwachte kwaliteit voldoen.

Doelstellingen

De kwaliteit van dienstverlening aan de inwoners staat voorop. Wij maken gebruik van de bekende gegevens uit de landelijke basisadministraties zodat vragen snel en volledig afgehandeld kunnen worden.

Ontwikkelingen

Gemeentewinkel

Verfijning van de lokale invulling van het Inwoner Contact Centrum en daarmee een dienstverlening op maat aanbieden. Hier sturen wij op door onder andere de klanttevredenheid continue te meten en deel te nemen aan de benchmark Dienstverlening. De resultaten nemen wij mee in een evaluatie van onze dienstverlening en passen wij zo nodig aan.

Burgerlijke Stand

Wij geven in het kader van de wet elektronische dienstverlening burgerlijke stand een verdere invulling aan tijd- en plaats onafhankelijke dienstverlening.

Burgerzaken

- uitvoering geven aan het verbeterplan dat is opgesteld aan de hand van de zelfevaluaties Waardedocumenten en Basisregistratie Personen (BRP);
- het organiseren van het referendum over het associatieverdrag tussen de Europese Unie en Oekraïne;
- het inschrijven van asielzoekers die opgevangen worden in het AZC in Onnen;
- anticiperen op de uitkomsten van een onderzoek naar de herijking van processen omtrent naturalisaties en opties, uitgevoerd door het ministerie van Veiligheid & Justitie en de VNG.

Vastgoedregistratie

Invoering Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en de aansluiting daarvan op de Landelijke voorziening. Uitvoeren van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en voldoen aan de nieuwe eisen en inspectiemethoden.

Lijkschouwing

Het laten uitvoeren van lijkschouwingen bij niet-natuurlijke overlijden.

Bestuurlijke toekomst Haren

De herindelingsdiscussie staat ook in 2016 voor de gemeenten in de hele provincie Groningen op de agenda.

Wat hebben wij gedaan?

Gemeentewinkel

Klanttevredenheidsonderzoek dienstverlening

Een doorontwikkeling van de dienstverlening is alleen mogelijk als bekend is op welke vlakken verbetering nodig is. Input van deelnemers aan een klanttevredenheidsonderzoek maakt inzichtelijk wat verbeterpunten zijn. In het klanttevredenheidsonderzoek is gekeken naar de dienstverlening op drie vlakken: balie Publiekszaken, telefonische dienstverlening en de online dienstverlening (website).

Het afgelopen jaar hebben ongeveer 200 deelnemers hun input over onze dienstverlening gegeven. De uitkomsten zijn hieronder weergegeven.

Dienstverleningskanaal	Ambitie	Score 2016	Score 2015
Balie Publiekszaken	8,3	8,6	8,3
Telefonie	7,5	7,7	6,6
Online	7,5	7,3	7,3

Op twee van de drie kanalen is een stijging van de klantwaardering gemeten. Voornamelijk de score op het dienstverleningskanaal telefonie heeft zich positief ontwikkeld, wat aangeeft dat onder andere het effectiever inzetten van menskracht het gewenste resultaat heeft opgeleverd.

De input uit het klanttevredenheidsonderzoek hebben wij gebruikt om de dienstverlening te evalueren. In raadsbericht 2016-45 hebben wij aangegeven welke wijzigingen wij gaan doorvoeren in onze dienstverlening.

Kwaliteitshandvest met servicenormen

Ons streven was om dit jaar een kwaliteitshandvest met servicenormen gereed te hebben. Dit is niet gelukt en is daarom nu ingepland om in 2017 op te leveren.

Burgerlijke stand

Huwelijken

In 2016 zijn in onze gemeente 115 huwelijken voltrokken, waarvan 28 gratis huwelijken. In 2015 lag het totaal aantal huwelijken op 98.

Burgerzaken

Burgerzakenapplicatie

In het kader van toekomstige ontwikkelingen zijn wij overgestapt op een ander burgerzakensysteem van onze leverancier. Grote verandering is, dat dit systeem niet meer bij de gemeente Haren draait, maar op een systeem dat bij onze leverancier op afstand wordt "gehost". Via een beveiligde verbinding wordt met dit systeem contact gemaakt.

Het oorspronkelijke doel was om in 2018 de modernisering van de Gemeentelijke Basis Administratie/GBA af te ronden. Het project, dat onder leiding van het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt uitgevoerd, heeft echter vertraging opgelopen. Een nieuwe einddatum waarop het project kan worden afgerond is nog niet bekend.

Eerste inschrijving asielzoekers

De instroom van asielzoekers in het AZC in Onnen bracht extra werkzaamheden met zich mee. Volgens de wet BRP moeten zij worden ingeschreven in de basisregistratie. Het afgelopen jaar hebben wij 258 asielzoekers via een eerste inschrijving opgenomen in de basisregistratie. Dit aantal ligt lager dan in 2015. Dit komt aan de ene kant doordat de eerste inschrijvingen zoveel mogelijk plaatsvinden in de aanmeldcentra, in bijvoorbeeld Ter Apel. Aan de andere kant is de instroom van

asielzoekers lager uitgevallen. De inschrijvingen die wel in Haren zijn uitgevoerd waren in vergelijking met 2015 complexer waardoor de inzet wel gelijk is gebleven.

Zelfevaluatie Reisdocumenten en BRP

Ook hebben wij in 2016 de verplichte zelfevaluatie Reisdocumenten en BRP uitgevoerd. Daarmee wordt de kwaliteit van de processen aangaande reisdocumenten en het beheer van persoonsgegevens getoetst. Tevens is de kwaliteit van de persoonsgegevens getoetst. Alle onderdelen zijn positief beproefd en daarmee voldoen wij aan de gestelde eisen van het ministerie. In 2016 is opnieuw een steekproef uitgevoerd door de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG) voor de BRP. Net als in 2015 was de door ons ingevulde zelfevaluatie een betrouwbare afspiegeling van de werkelijkheid.

Verkiezingen

In 2016 waren geen reguliere verkiezingen gepland. Wel hebben wij een start gemaakt met de organisatie van de Tweede Kamerverkiezingen die op 15 maart 2017 worden gehouden. Ook hebben wij op 6 april 2016 een referendum over het associatieverdrag tussen de Europese Unie en Oekraïne georganiseerd.

Naturalisatie en optie (De optieprocedure is een snelle en eenvoudige manier om Nederlander te worden. Om daarvoor in aanmerking te komen moeten er aan een aantal voorwaarden zijn voldaan)

Het afgelopen jaar hebben wij meerdere naturalisatieceremonies gehouden. Tijdens deze ceremonies is stilgestaan bij het verkrijgen van het Nederlanderschap door 21 inwoners van de gemeente. Twee inwoners zijn door middel van een optie in het bezit gekomen van het Nederlanderschap.

De herijking van het proces omtrent naturalisatie en optie, dat in gang is gezet door het ministerie van Veiligheid & Justitie, is dit jaar nog niet tot een afronding gekomen.

Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)

De realisatie en invoering van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) was wettelijk op 1 januari 2016 bepaald. In de praktijk bleek dat voor slechts 20% van de bronhouders haalbaar. Het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) heeft daarom besloten dat de volledige BGT in de tweede helft van 2016 beschikbaar moest zijn. De Landelijke Voorziening hebben wij toen in delen gevuld. In november 2016 was het totale grondgebied van de gemeente Haren opgenomen in de Landelijke Voorziening BGT.

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)

Eind 2016 is een wetsvoorstel tot wijziging van de Wet basisregistraties adressen en gebouwen naar de Tweede Kamer gestuurd. De wijziging houdt verband met modernisering en vereenvoudiging van de registratie en het toezicht. In 2016 zelf was daarover nog geen duidelijkheid over de impact. In januari 2017 is deze wijziging vastgesteld.

Lijkschouwing

In 2016 zijn door de GGD Groningen 15 lijkschouwingen uitgevoerd.

Bestuurlijke Toekomst Haren

Gegeven de besluitvorming van de raad hebben we het 2-sporenbeleid verlaten en we hebben ons geconcentreerd op de continuering van een zelfstandig Haren en daarmee op de uitwerking van het programma Beterr Haren. Met name voor de versterking van onze financiële positie hebben we de nodige maatregelen getroffen, waaronder een aantal bezuinigingsmaatregelen maar ook lastverzwaring voor inwoners en ondernemers. We hebben onder protest bijgedragen aan de

totstandkoming van het Herindelingsontwerp Groningen, Haren en Ten Boer en we hebben – ook onder protest - deelgenomen aan activiteiten die daarmee verband houden.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Gemeentewinkel

Ten aanzien van de lokale invulling van het Inwoner Contact Centrum is ook dit jaar weer een stap gezet. Met de informatie uit het klanttevredenheidsonderzoek hebben wij een basis gelegd om de dienstverlening te verbeteren. De resultaten uit het klanttevredenheidsonderzoek geven aan dat de doorontwikkeling van de dienstverlening door onze inwoners wordt gewaardeerd.

Burgerlijke Stand

De doorontwikkeling van de elektronische dienstverlening burgerlijke stand is in 2016 opgestart, maar heeft helaas nog niet geleid tot het online aanbieden van producten burgerlijke stand. In 2016 zijn er fors meer huwelijken gesloten en daarmee zet de stijgende lijn uit 2015 zich door. Een groot deel van de gesloten huwelijken betrof bruidsparen die niet woonachtig zijn in de gemeente Haren. Veranderde wetgeving uit september 2015 maakt het mogelijk om de melding (het voormalige ondertrouw) ook te regelen in de gemeente waar de huwelijksvoltrekking plaatsvindt. In 2016 heeft dit geleid tot meer inzet van personeel. Dit was vooraf niet voorzien.

Burgerzaken

Uit de Zelfevaluatie BRP is gebleken dat we nog steeds voldoen aan de eisen die het ministerie stelt aan de inhoudelijke kwaliteit van de BRP. Ook het procesmatig deel is op orde. Voor de zelfevaluatie Reisdocumenten geldt dat wij voldoen aan de eisen van het ministerie.

Wij hebben de extra werkzaamheden rond de inschrijving van asielzoekers adequaat opgepakt.

Wij zijn tevreden over de wijze waarop het referendum organisatorisch is verlopen en hoe efficiënt wij zijn omgegaan met de beschikbare financiële middelen die door het Rijk beschikbaar zijn gesteld. Een aanzienlijk deel van deze middelen zijn niet ingezet.

De overstap naar een andere burgerzakenapplicatie is voorspoedig verlopen.

Vastgoedregistratie

Over de invoering van de BGT zijn wij tevreden. Bij de aansluiting op de Landelijke voorziening BGT bleek dat onze gegevens voldoen aan de gestelde eisen. Uitvoeren van de BAG gaat goed maar wij hebben de nieuwe eisen en inspectiemethoden nog niet kunnen toetsen.

Bestuurlijke Toekomst Haren

Onze inzet is de focus blijven houden op zelfstandigheid ondanks het ingang gezet traject door de provincie. We hebben die lijn consequent vast weten te houden.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
024 Gemeentewinkel	41.440	41.440	46.620	46.620	0
028 Burgerlijke Stand	229.847	240.384	267.112	263.901	3.211
029 Burgerzaken	367.279	378.189	426.409	409.101	17.309
030 Vastgoedregistratie	520.256	548.673	639.244	585.002	54.243
031 Asielzoekerscentrum	-37.944	139.604	157.000	162.029	-5.029
042 Lijkschouwing	6.638	6.572	7.205	8.817	-1.612
350 Bestuurlijke Toekomst	83.990	0	0	0	0
Programma Burgerrelaties	1.211.506	1.354.861	1.543.590	1.475.468	68.122

Toelichting verschillen029 Burgerzaken

- Verkiezingen zijn ruim binnen het door het Rijk beschikbare budget uitgevoerd. € 26.000 positief.
- De afdracht van rijksleges is lager uitgevallen dan begroot: € 8.000 positief.
- De overstap naar een andere burgerzakenapplicatie heeft meer gekost dan de financiële beschikbare ruimte: € 17.000 negatief.

030 Vastgoedregistratie

Het positieve verschil van € 54.000 is ten opzichte van de begroting een afwijking van 8%. Dat is te verklaren door werkzaamheden die zijn doorgeschoven naar 2017 en het later of anders invullen van de ontstane vacatures.

6.2 Programma Openbare orde en veiligheid

Portefeuillehouder: dhr. P. van Veen

Wat wilden wij bereiken?

Inwoners moeten hun leefomgeving als veilig ervaren.

Doelstellingen

Vergroten van het veiligheidsgevoel van de inwoners van Haren door het voeren van integraal veiligheidsbeleid.

Ontwikkelingen

Openbare orde en veiligheid

De overlast van verwarde personen is ook in Haren toegenomen. Gemeenten zijn verantwoordelijk gemaakt voor het opstellen van een sluitende aanpak.

Het toegenomen aantal woninginbraken in met name Onnen leidde tot onrust in Onnen. De aanpak van woninginbraken heeft hoge prioriteit.

Een aantal branden in Haren waarvoor een verdachte in de wijk werd aangehouden leidde tot maatschappelijke onrust.

Op 21 september 2016 moest een noodbevel worden afgegeven om de toestroom voor de reünie van Project X te stoppen.

Brandweezorg

De raad heeft besloten op de huidige locatie aan de Westerse Drift de nieuwe brandweerkazerne te bouwen.

Rampenbestrijding

De gemeentelijke taken op het vlak van rampenbestrijding en crisisbeheersing zijn sinds 2014 geregionaliseerd. In 2016 is in opdracht van het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio de regionalisering geëvalueerd. Uit de evaluatie blijkt dat de beoogde kwaliteitsverbetering en professionalisering van de Gemeentelijke Kolom is gerealiseerd.

Drank- en Horecawet

Structureel is in de begroting een bedrag van € 12.500 beschikbaar voor toezichthoudende taken op de Drank- en Horecawet. Deze toezicht- en handhavingstaken hebben wij uitbesteed aan de Omgevingsdienst Groningen middels een meerwerkcontract. Dit contract met de ODG loopt tot eind 2017.

Wat hebben wij gedaan?

Openbare orde en veiligheid

Er is ingezet op de verschillende prioriteiten uit de Kadernota Integrale Veiligheid:

- Voor de aanpak van woninginbraken zijn informatieavonden georganiseerd over inbraakpreventie en het signaleren en melden van verdacht gedrag. De verschillende voorlichtingsactiviteiten zijn voorbereid in een werkgroep burgerparticipatie. De gemeente stimuleert in deze werkgroep ook het opstarten van WhatsAppgroepen voor buurtpreventie. In Onnen is extra politietoezicht ingezet.
- Voor de aanpak verwarde personen is aangesloten bij de regionale werkgroep voor het regionaal organiseren van triage, opvang en vervoer. Voor de lokale aansluiting is samenwerking gezocht met het WIJZ-team.

- In nauwe samenwerking en overleg met COA, politie en inwoners zijn alle veiligheidsaangelegenheden op en rondom het AZC in Onnen opgepakt.

Rampenbestrijding

Medewerkers van de gemeente Haren zijn ingezet in het regionale Team Bevolkingszorg. Zij hebben hiervoor trainingen gevolgd en aan oefeningen deelgenomen. Sommigen vervullen een hard piket. Het college van B en W heeft in de Burgemeestersgame geoefend met bestuurlijke dilemma's in het crisismanagement.

Toezicht en handhaving Drank- en horecawet

In 2016 zijn door de toezichthouders 13 inrichtingen gecontroleerd. Bij 4 inrichtingen moeten de vergunningen worden aangepast. Naast het reguliere toezicht en handhaving was er speciale aandacht voor het alcoholmatigingsbeleid voor de jeugd.

Brandweezorg

In 2016 hebben de gemeente en de Veiligheidsregio Groningen overeenstemming bereikt over de overdracht van de kazerne. Met betrekking tot brandveiligheid verwijzen wij naar het Programma Ruimtelijke Ontwikkeling (6.6), onder het deel Toezicht en Handhaving Wabo.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Op het gebied van openbare orde en veiligheid zijn vele werkzaamheden verricht om de sociale veiligheid te vergroten. Hierbij ging het vooral om het oplossen van (ad hoc) casuïstiek, vaak in nauwe samenhang met het sociaal domein. Wij zijn tevreden over onze pragmatische aanpak in goede samenwerking met onze partners. Het ontwikkelen van beleid is door de beperkte capaciteit achtergebleven. Door de uitbreiding van het team Veiligheid per 2017 verwachten wij dit weer op niveau te krijgen.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
035 Brandweezorg en crisisbeheersing	911.731	802.690	1.015.787	946.880	68.907
036 Openbare Orde en veiligheid	121.326	118.634	141.016	133.085	7.931
037 Project nieuwe brandweerkazerne	41.572	36.503	0	7.422	-7.422
Programma Openbare orde en veiligheid	1.074.629	957.827	1.156.803	1.087.388	69.415

Toelichting verschillen

035 Brandweezorg en crisisbeheersing

Er was € 88.281 begroot voor een solidariteitsheffing. Deze heffing wordt betaald door de gemeenten die voordeel behalen uit de overdracht van de kazernes aan de Veiligheidsregio wanneer zij in de periode 2015-2018 een nieuwe kazerne krijgen, betaald door het collectief. De solidariteitsheffing is in 2016 nog niet in rekening gebracht. We reserveren het hiervoor begrote bedrag.

Per abuis is de bijdrage aan de GHOR van € 19.364 in 2016 op het product Brandweezorg en crisisbeheersing geboekt in plaats van op het product Zorg in het Sociaal Domein.

6.3 Programma Raad en raadsondersteuning

Portefeuillehouder: dhr. P. van Veen

Wat wilden wij bereiken?

Het bestuur van de gemeente Haren is dualistisch; de gemeenteraad zorgt voor het algemeen bestuur en het college van Burgemeester en Wethouders voor het dagelijks bestuur en het voorbereiden van de besluitvorming in de raad. In dit kader geeft de raad uitvoering aan de volgende rollen: volksvertegenwoordigend, kaderstellend en controlerend. De Rekenkamer ondersteunt de raad bij het uitvoeren van de controlerende rol.

Doelstellingen

Om uitvoering te kunnen geven aan de genoemde rollen, zijn voor de raadsleden en de griffie diverse instrumenten beschikbaar. Van belang is dat deze instrumenten goed functioneren en verankering vinden in de Gemeentewet, het Reglement van Orde van de Gemeenteraad of Reglement van Orde van de Raadscommissie.

Wat hebben wij gedaan?

De rekenkamer heeft haar onderzoekswerk voortgezet. Door de onderzoeken steeds meer in eigen beheer uit te voeren door leden van de rekenkamer, treedt een positief effect op ten opzichte van de beschikbare middelen.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Met inzet van de beschikbare instrumenten zijn de werkzaamheden uitgevoerd.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
001 Gemeenteraad en raadscommissies	154.191	189.938	218.957	158.920	60.037
004 Ondersteuning Raad	240.056	245.821	263.060	270.772	-7.712
Programma Raad en raadsondersteuning	394.247	435.760	482.017	429.692	52.325

Toelichting verschillen

001 Gemeenteraad en raadscommissies

Na verwerking van de eindberekening WKR 2016, komt de realisatie uit op € 187.040, wat gelijk is aan de realisatie in 2015. Het resterende overschot van € 31.917 ontstaat doordat in de voorjaarsrapportage 2016 een bedrag van € 27.017 structureel is bijgeraamd in verband met een verwachte stijging in de onkostenvergoeding aan raadsleden en de fiscale verwerking van gewijzigde regelgeving. Deze verwachting is in 2016 echter niet uitgekomen.

Voorstel tot budgetoverheveling:

Op 110 is € 7200 bijgeboekt in 2016 voor een te volgen training van de griffier. op 410 is € 3450,-- uitgegeven, resteert € 3750. dit bedrag graag overhevelen naar 2017, in overleg met de werkgeverscommissie is besloten om dit bedrag aan een vervolgtraject te besteden.

6.4 Programma College en Middelen

Portefeuillehouders: dhr. P. van Veen, dhr. Verbeek, mevr. M.J. Sloot & mevr. M.H. Stiekema

Wat wilden wij bereiken?

Wij streven naar optimale betrokkenheid bij onze samenleving en inwoners. Naar transparantie over onze besluitvorming en daar waar mogelijk het meenemen van onze inwoners in onze keuzes.

De inzet van onze steeds beperktere middelen hebben wij verwoord in ons collegeprogramma en de kadernota voor de ombuigingen. Het sociale gezicht en de menselijke maat blijven voor ons leidend. Wij werken vanuit de principes: richting geven, ruimte bieden, verbinden, coördineren en resultaten vragen. Wij vormen een open netwerksamenleving die zich kenmerkt door gelijkwaardige verhoudingen in de omgang met elkaar. In dialoog met de inwoners, ontwikkeling van 'spelbepaler' naar 'medespeler' vanuit het besef dat de toekomst gezamenlijk moet worden vormgegeven. Daarbij willen we de eigen verantwoordelijkheid bevorderen en zien we een meer beperkte rol voor de overheid.

Doelstellingen

Bestuurlijke samenwerking

Hieronder wordt verstaan:

1. Deelname aan de volgende gemeenschappelijke regelingen:
  - Gemeenschappelijke regeling 2002 samenwerkingsverband Afvalbeheer Regio Centraal Groningen;
  - Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Groningen (ODG);
  - Gemeenschappelijke regeling Veiligheid- en Gezondheidsregio Groningen (VR);
  - Gemeenschappelijke regeling Eems Dollard Regio (EDR);
  - Verordening gezamenlijke klachtenregeling gemeenten Haren, Tynaarlo en het Meerschapp Paterswolde.
2. Het behartigen van belangen in situaties waar dat op lokaal niveau niet of minder goed mogelijk is en de samenwerking met andere gemeenten in een gemeenschappelijke regeling (meer) mogelijkheden biedt.

Daarnaast zijn wij lid van de Vereniging Groningen Gemeenten (VGG) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Hierin worden respectievelijk de specifieke belangen van de Groninger gemeenten en van alle gemeenten in Nederland behartigd en zij spelen en faciliterende en ondersteunende rol bij het implementeren van nieuwe wet- en regelgeving.

Er is ook een aantal andere regelingen waarin wij deelnemen (zie hiervoor paragraaf 7, Verbonden partijen)

Ondersteuning B&W, rechtsbescherming, gemeentelijke regelgeving

- Verantwoordelijk voor heldere en overzichtelijke besluitvorming
- Ondersteuning door de organisatie van collegevergaderingen
- Secretariële ondersteuning
- Advisering over onderwerpen, die niet tot het vastgelegde beleid behoren
- Juridische bijstand (in- en extern) van de gemeente in binnen en buiten gerechtelijke procedures
- Advisering over organisatiebrede ontwikkeltrajecten

Communicatie

- Bestuur, directie, MT en medewerkers voorzien van communicatieadvies en strategie (maatwerk), gevraagd en ongevraagd.
- Inzetten op maximale transparantie in de gegeven context en burgerparticipatie nieuwe stijl.
- Uitvoeren communicatiebeleidsplan (speerpunten onder andere social media, co-creatie)

Waardering onroerende zaken

- De WOZ administraties aansluiten op de Landelijke Voorziening WOZ (LV-WOZ), dit onder meer vanwege de geplande openbaarheid van WOZ-waarden. Dit stond ingepland voor medio 2015, maar is vanwege diverse redenen landelijk uitgesteld.
- Voortzetten van de reeds in 2013 gestarte optimalisatie van de kwaliteit van de objectkenmerken (en dus van de taxaties).
- Blijven voldoen aan alle wettelijke eisen: tijdig uitvoeren van de herwaardering, zodat wederom tenminste 99,5% en liefst 100% van de beschikkingen uiterlijk eind februari 2016 verzonden kunnen worden. Na het verzenden van de beschikkingen is het jaarlijkse streven om voor de zomervakantie ook de bezwaren afgerond te hebben.

Onroerende zaak belasting

De gecombineerde aanslagen OZB en rioolrecht en de aanslagen afvalstoffenheffing willen wij voor 99% van onze burgers in respectievelijk februari 2016 en april 2016 hebben verzonden.

Overige belastingen (Forensenbelasting en toeristenbelasting)

Het komende jaar zullen de aanslagen voor deze belastingen zoveel mogelijk in het eerste half jaar worden opgelegd.

Ontwikkelingen

Bestuurlijke samenwerking

Geen nieuwe ontwikkelingen.

Ondersteuning B&W, rechtsbescherming, gemeentelijke regelgeving

Geen nieuwe ontwikkelingen. Voor rechtsbescherming zie ook paragraaf kengetallen.

Communicatie

In 2016 hebben wij diverse onderwerpen behandeld. Naast de grote(re) projecten als Nesciopark, stationsgebied, ontwikkeling Raadhuisplein en brandweerkazerne kregen wij veel ad hoc-onderwerpen om mee aan de slag te gaan. De waan van de dag regeerde veelal.

Ad hoc-werk is een logisch gevolg van de veranderende wereld om ons heen. Onze inwoners en stakeholders willen meer invloed uitoefenen op wat de gemeente wel en niet doet en hoe dat dan gebeurt. Daarom komen 'spontaan' onderwerpen aan de orde die vaak een snelle reactie vragen. Deze onderwerpen komen regelmatig binnen via het bestuur (raad en college), maar ook via (social) media. De verwachting is dat deze vraag in de toekomst verder toe gaat nemen.

Wat hebben wij gedaan?

Communicatie

In 2016 hebben wij weinig tijd kunnen besteden aan het maken van beleid en het uitvoeren hiervan. Dit wil echter niet zeggen dat we hebben stil gezeten. Haren is een dynamische gemeente waar altijd wel iets gebeurt, gepland en ongepland. In algemene zin konden het bestuur en de organisatie in 2016 onder andere op het volgende van ons rekenen:

- Wij onderhielden communicatiemiddelen als de gemeentepagina in het Harener Weekblad, de website (actueel nieuws, projectinformatie, enzovoorts), intranet, Facebook en Twitter;
- Wij werkten mee aan diverse initiatieven om Haren nog beter op de kaart te zetten: promotiebeurzen, magazines, websites, enzovoorts;

- Organiseerden (mede) diverse bijeenkomsten en ontvangsten (bijvoorbeeld persbijeenkomsten, bewonersbijeenkomsten, ontvangst 4 Mijl, Dag van de lokale democratie, nieuwe inwonersdag); en
- Waren (en zijn) inzetbaar in het geval van calamiteiten en crises binnen de Gemeentelijke Kolom van de Veiligheidsregio Groningen als omgevingsanalist en communicatieadviseur voor het ROT en GBT.

Tot slot nog een klein aantal cijfers op een rij over 2016:

- 32 gemeentepagina's (Harener Molenwieken) gemaakt;
- 31 persberichten verstuurd;
- 9 persbijeenkomsten georganiseerd;
- 271 berichten op Facebook geplaatst;
- Het Facebookbericht met het grootste bereik plaatsten wij in januari 2016: 'Meer overstekende reeën'. Dit bericht had een bereik van 5.749 personen.
- 59 tweets geplaatst;
- 107 nieuwsberichten geplaatst op www.haren.nl;
- Het best bekeken nieuwsbericht op de website betrof het bericht over de verkeersmaatregelen rondom de 4Mijl en de 4Mijl4U. Deze is 1056 keer bekeken.
- 25 informatiebijeenkomsten, ontvangsten en promotiegelegenheden (mede) georganiseerd. Onder andere over de reconstructie Jachtlaan, het AZC in Onnen, de vondst van asbest in ons pand aan de Waterhuizerweg, de pre-racemeeting van de 4Mijl, de nieuwe inwonersdag, de Fietsroute Plus, duurzaamheid en de promotiedagen Noord-Nederland; en
- In 2016 had team Communicatie zo'n 50 onderwerpen in portefeuille, naast de ad hoc-werkzaamheden.

Waardering onroerende zaken

De aansluiting op de Landelijke Voorziening WOZ (LV-WOZ) is begin december 2016 gerealiseerd. Daarmee waren wij de 50ste Pinkroccade gemeente die werd aangesloten op de LV-WOZ.

De waardering van alle objecten heeft ook dit jaar weer plaatsgevonden. Alle objecten zijn tijdig beschikt. We wilden tevens het aantal bezwaren en beroepszaken verminderen ten opzichte van vorige jaren. Dit is ten dele gelukt. Er waren 70 bezwaarschriften en daarmee iets meer als het jaar er voor. De zogenaamde 'informele bezwaarafhandeling' blijft zeer succesvol; we hebben de burger verzocht om bij vragen eerst telefonisch contact op te nemen, waarbij vragen beantwoord konden worden of uitleg kon worden gegeven.

Het aantal bezwaren via de no-cure-no-pay bureaus lag met 18 stuks iets hoger dan het voorgaande jaar (13 stuks).

Het uiteindelijke resultaat was 0,7 % bezwaarschriften, nog steeds beduidend lager dan het landelijk gemiddelde (1,8 %). Alle bezwaren zijn voor het einde van het belastingjaar afgehandeld en er zijn geen beroepszaken geweest. De reacties van de burgers waren overwegend positief op deze werkwijze, vanwege de snelheid van afhandeling en de persoonlijke aandacht en uitleg. Tenslotte zijn alle overige reguliere taken zoals marktanalyse en mutatiebijhouding conform de planning uitgevoerd.

Onroerende zaak belasting

Conform de planning zijn alle aanslagen in de derde week van februari verzonden.

Overige belastingen

De aanslagen voor afvalstoffenheffing, forensenbelasting, toeristenbelasting en rioolheffing zijn alle conform de planning verzonden.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Communicatie

Wij kijken tevreden terug op een druk jaar, ondanks dat ad hoc-werkzaamheden het grootste deel van ons werk vormde en er weinig tijd was voor beleid en het uitvoeren daarvan. In navolging op 2015 werden bijvoorbeeld Facebook en Twitter nog meer gebruikt als communicatiemiddel om aan te sluiten bij de behoefte van onze inwoners. Door onder andere deze media te gebruiken vormen wij meer en meer een schakel tussen de binnen- en de buitenwereld.

Een lijn van maximale transparantie over de gemeente en de gemeentelijke onderwerpen wordt zoveel mogelijk gevolgd, zowel in woordvoering naar de pers als in contacten met inwoners, ondernemers en andere stakeholders. Deze contacten zijn van wezenlijk belang gezien de wens vanuit het bestuur om burgerparticipatie meer mogelijk te maken en te faciliteren. Burgerparticipatie zal naar verwachting de komende jaren een groter aandeel van onze communicatie uit gaan maken.

Waardering Onroerende Zaken

Alle werkzaamheden zijn volgens planning verlopen, waarbij het aantal bezwaarschriften dat de gehele procedure heeft doorlopen is gedaald. Dit laatste dankzij de toegenomen succesvolle informele bezwaarafhandeling. Niet alleen zijn wij tevreden, maar ook de Waarderingskamer heeft complimenten gegeven over de wijze waarop de WOZ in Haren geregeld is.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
002 Bestuurlijke Samenwerking	43.208	36.907	40.000	45.529	-5.529
003 Representatie	6.255	10.179	12.550	4.138	8.413
005 Ondersteuning B&W	416.019	435.210	454.750	457.080	-2.330
006 Burgemeester & Wethouders	572.794	354.572	413.522	415.600	-2.078
017 Kabinetszaken	12.600	13.268	17.060	14.762	2.298
018 Beleidsplanning en Concerncontrolling	406.378	416.291	536.713	535.239	1.474
019 Communicatie	263.539	265.670	296.214	314.084	-17.870
022 Rechtsbescherming	192.880	250.229	204.920	226.999	-22.079
023 Gemeentelijke Regelgeving	66.713	66.703	87.652	89.966	-2.314
277 Waardering Onroerende Zaken	223.447	213.769	222.642	219.051	3.591
278 Onroerende Zaak Belasting	-3.984.505	-4.168.895	-4.308.998	-4.291.109	-17.889
280 Overige belastingen	-104.906	-149.228	-138.438	-131.920	-6.518
283 Algemene Uitgaven en Inkomsten	-328.522	-352.824	-724.247	-373.508	-350.739
284 Gemeentefonds	-19.248.329	-24.570.635	-24.536.580	-24.886.012	349.432
286 Bijzondere Baten En Lasten	-2.856.695	-373.168	0	322.253	-322.253
293 Saldi Kostenplaatsen	1.497.978	1.499.640	458.505	273.587	184.918
298 Rente Reserves	-388.073	-922.092	-494.861	-491.170	-3.691
303 Mutaties Reserves	3.063.209	1.044.647	171.175	1.040.646	-869.470
304 Saldo Renteomslag	-669.450	-635.899	-848.644	-103.291	-745.353
Programma College en Middelen	-20.815.458	-26.565.657	-28.136.065	-26.318.078	-1.817.985

Toelichting verschillen

019 Communicatie

Door een verrekening met een leverancier van websitediensten zijn de kosten van de leveringen van twee jaar verantwoord in 2016. Dit heeft geleid tot een nadeel op dit product in 2016, dat zal worden goedge maakt in 2017.

022 Rechtsbescherming

Onder dit product vallen zowel de bezwaarschriften als de afhandeling van de eerste- en tweedelijns klachten (zie ook paragraaf kengetallen). Het aantal ingediende bezwaarschriften en klachten valt nooit vooruit te voorspellen. Daardoor is het begroten van de kosten in een jaar voor dit product ook ieder jaar opnieuw lastig. Dit zorgt ook voor de overschrijding van het budget in 2016.

278 Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Een deel van de bezwaren met betrekking tot de OZB over 2016 kon niet meer financieel worden afgewikkeld in boekjaar 2016. Daardoor is er op dit product een nadeel in 2016 dat zal worden goedge maakt door een voordeel in 2017.

283 Algemene uitgaven en inkomsten

Het nadelige verschil van € 351.000 op het product Algemene Uitgaven en Inkomsten kan vooral worden verklaard uit een nadelig verschil van € 339.000 die het gevolg is van de wijze van verwerking van de zogeheten kapitaallastenschuif.

Bij de jaarafsluiting 2015 is gebleken dat een deel van de investeringen later zal worden afgerond dan gepland. Daardoor gaan de afschrijvingen op die investeringen pas later van start. Dit leidt tot een voordeel van € 339.000 in 2016 dat is bijgeraamd in de Najaarsrapportage 2016.

Zie verder hoofdstuk 12 Toelichting op het overzicht van baten en lasten voor een totaaloverzicht van deze verschillen.

Daarnaast nog een aantal kleinere verschillen dat leidt tot een totale tegenvaller van € 12.000.

284 Gemeentefonds

De meevaller van ruim € 349.000 op het product Gemeentefonds kan verklaard worden uit:

- Verrekeningen met betrekking tot de Gemeentefondsuitkering over de jaren 2014 en 2015, een meevaller van € 31.000. Deze verrekeningen hebben betrekking op het bekend worden van definitieve aantallen van de Harense aantallen van de verdeelmaatstaven.
- De verhoging van de Gemeentefondsuitkering met in totaal € 36.000 die voortvloeide uit de Septembercirculaire 2016. De Septembercirculaire 2016 kwam te laat om de effecten in de laatste begrotingswijziging, de Najaarsrapportage 2016, te kunnen verwerken. Zie raadsbericht 2016-41 voor een nadere toelichting op de effecten van de Septembercirculaire 2016.
- De verhoging van de Gemeentefondsuitkering met in totaal € 121.000 die voortvloeide uit de Decembercirculaire 2016. De Decembercirculaire 2016 kwam te laat om de effecten in de laatste begrotingswijziging, de Najaarsrapportage 2016, te kunnen verwerken. Zie raadsbericht 2016-41 voor een nadere toelichting op de effecten van de Septembercirculaire 2016.
- Overige verschillen, per saldo een meevaller van € 161.000. Dit betreft afwijkingen met betrekking tot de volumes van de Harense verdeelmaatstaven in 2016.

286 Bijzondere baten en lasten

Het nadeel van € 322.000 kan worden verklaard uit de storting van € 312.000 in de nieuwe Voorziening Juridische Procedures die is gedaan in verband met één specifieke rechtszaak (afwikkeling juridische procedure rond personeel zwembad). Het bedrag betreft de verwachte kosten van zowel de juridische bijstand als van de rechterlijke uitspraak. De overige verschillen leiden per saldo tot een nadeel van € 10.000.

293 Saldi Kostenplaatsen

De meevaller van € 185.000 op dit product kan verklaard worden door:

- Een inkoopvoordeel bij automatisering van € 94.000.
- Een eenmalige overschot op vorming en opleiding van € 106.000 vanwege het niet doorgaan van een aantal opleidingen en het verplaatsen van opleidingen naar het jaar 2017.
- Overige verschillen, per saldo een tegenvaller van € 15.000.

303 Mutaties Reserves

Om de redenen die genoemd staan in de toelichting op de (financiële) verschillen bij product 331 Gemeentelijk onderwijsbeleid in paragraaf 6.8 Programma Onderwijs, is er in 2016 nog niet afgeschreven op de nieuwbouw van het Zernike College. De kapitaallasten van het Zernike College worden geheel gedekt uit de daarvoor gevormde Bestemmingsreserve Zernike College. Aangezien er nog niet is afgeschreven, is ook de geraamde onttrekking aan de bestemmingsreserve niet gerealiseerd (immers: aangezien de afschrijving een jaar later start, loopt de afschrijving een jaar langer door en de dekking voor dat laatste jaar moet beschikbaar blijven in de reserve). Dat heeft tot een nadelig verschil met de begroting van € 869.000 geleid.

304 Saldo Renteomslag

Het nadelige verschil van € 745.000 op dit product kan als volgt worden verklaard:

- Door de latere afsluiting van de investering in de nieuwbouw van het Zernikecollege werd hiervoor (met uitzondering van de rente over de grondaankoop) in 2016 nog geen rente toegerekend aan het betreffende product. Dat heeft geleid tot een nadeel van € 555.000 op het product 304 Saldo renteomslag en tot een voordeel van € 555.000 op product 331 Gemeentelijk onderwijsbeleid (zie paragraaf 6.8 Programma Onderwijs).
- Door de kapitaallastenschuif is er sprake van een nadeel op dit product van € 272.000. Dit nadeel wordt tenietgedaan door voordelen op andere producten. Zie verder hoofdstuk 12 Toelichting -op het overzicht van baten en lasten voor een totaaloverzicht van deze verschillen.
- Doordat de rentestanden nog lager lagen dan verwacht, was er sprake van een meevaller op de aan de banken betaalde rente van € 65.000 zijn.
- Overige verschillen, per saldo een voordeel van € 17.000.

6.5 Programma Wegen, water, groen en verkeer

Portefeuillehouders: mevr. M.J. Sloot & mevr. M.H. Stiekema

Wat wilden wij bereiken?

Met het programma Wegen, water, groen en verkeer willen wij:

- bijdragen aan een mooie, veilige en leefbare fysieke leefomgeving, vormgegeven met een menselijke maat, zowel in de stedelijke gebieden als in het buitengebied;
- voor onze inwoners een publieke ruimte creëren die door haar inrichting en beleving, aantrekkelijk is om in te verblijven;
- een publieke ruimte die past bij de uitstraling van de 'groene parel van het noorden' en de kwalificatie 'de groenste gemeente van Nederland'. Haren wil een duurzame gemeente zijn;
- dat onze burgers zich betrokken voelen bij hun directe woonomgeving.

Doelstellingen

Wij vinden het van belang dat alle ruimtelijke projecten worden getoetst aan het door de Raad vastgestelde verkeersbeleid zoals verwoord in het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan (GVVP) en het landelijk beleidskader Duurzaam Veilig. Verkeerskundige inzet bij elk project afzonderlijk is daarom noodzakelijk. Dit ook om een goede samenhang te waarborgen. Elk nieuw te realiseren project kan direct of indirect gevolgen hebben voor de bereikbaarheid, parkeren, verkeersveiligheid, etc. De inrichting van de publieke ruimte moet ertoe leiden dat die door de diverse gebruikers gedeeld wordt, zonder de traditionele dominantie van de auto. Voor ons is richtinggevend dat bij de (her)inrichting van gebieden ontworpen wordt vanuit de omgeving naar de weg toe, in plaats van uit de weg naar de omgeving. Diverse ruimtelijke ontwikkelingen maken dat verkeersstromen en intensiteiten veranderen. Focus op verkeersveiligheid, en in het bijzonder van kwetsbare doelgroepen is daarbij van belang.

De identiteit van Haren verder versterken door het beschermen en versterken van het karakteristieke landschap en de groenstructuur.

Ontwikkelingen

Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

We gaan door met het onderhoud en beheer uit te voeren conform het door de raad vastgestelde IBOR kwaliteitsbeeld. In 2014 heeft de raad vastgesteld dat het onderhoud van de openbare ruimte op een basiskwaliteit dient te worden uitgevoerd, uitgezonderd het buitengebied en de hoofdstructuur verharding

	Bedrijventerrein	Buitengebied	Centra	Begraafplaats	Groengebied en parken	Sportparken	Hoofdstructuur	Woongebied
Huidig budget								
Verharding	B	L	B	B	B	B	L	B
Groen	B	L	B	B	B	B	B	B
Meubilair	B	L	B	B	B	B	B	B
Verzorging	B	L	B	B	B	B	B	B

Verkeer

We gaan door met het realiseren van hetgeen verwoord staat in het door de raad vastgestelde beleid in het Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan.

Groen

Het groenbeheerplan is leidend maar we merken steeds meer dat bewoners erg betrokken zijn bij de omgeving. Renovatieplannen stemmen we nog meer dan voorheen af met de bewoners.

Parkeren

Er waren in 2016 geen nieuwe ontwikkelingen op het gebied van fiscaal parkeren.

Begraafplaatsen

We zijn gestart met de voorbereiding voor het ruimen van graven er is uitgezocht van welke graven de rechten zijn verlopen en proberen nu de rechthebenden te vinden.

Wegen

Het beheer en het onderhoud is conform IBOR uitgevoerd.

Riolen

Er is op het beleidsveld water en riolering geen wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP). Uitvoering geschiedt conform beleid.

Wat hebben wij gedaan?

Betaald parkeren

Er zijn 1.093 parkeerboetes (naheffingsaanslagen parkeerbelasting) opgelegd, waarvan 537 in de fiscale zone en 556 in de parkeergarage. In 2015 waren dit in totaal 1401, waarvan in de fiscale zone 546 en in de parkeergarage 855.

Riolen

Conform het GRP is in de Jachtlaan een grote rioolrenovatie uitgevoerd. Oude riolering is vervangen en tegelijkertijd is er een regenwaterstelsel aangelegd. Dit betekent dat alle regenwater van de Jachtlaan nu afwatert op het Boeremapark. Doel hierbij is tweeledig: Het verbeteren van de waterkwaliteit van het Boeremapark en het tegengaan van wateroverlast, vanwege de vertraagde afvoer, op lager gelegen gebieden zoals de Rummerinkhof en Stationsgebied. Ook het regenwaterstructuurplan (raad 2008) is met deze maatregelen verder gerealiseerd.

Ook is het bedrijvenpark 'Nesciopark' gerealiseerd. Er is bij het rioolontwerp veel aandacht besteed aan het opstellen van een robuust en op de toekomst gericht (klimaatverandering) ontwerp.

Wegen

In combinatie met de rioolvervanging is de Jachtlaan heringericht volgens het principe van de fietsstraat. (onderdeel van de Fietsroute Plus).

Wegenonderhoud

We hebben de wegen, pleinen, fiets- en voetpaden op IBOR basisniveau onderhouden conform het vastgestelde onderhoudsniveau.

Verkeerseducatie

Vanaf 2015 vindt de coördinatie van verkeerseducatie in alle gemeenten in de provincie Groningen in samenwerking met die gemeenten plaats via het secretariaat van het Verkeer- en Vervoer Beraad. In samenwerking met Veilig Verkeer Nederland, politie en onderwijsinstellingen worden verschillende activiteiten ontwikkeld in het kader van verkeerseducatie. Hierbij streven wij naar gerichte educatie voor alle leeftijdsgroepen. Het verbeteren van de communicatie over verkeersveiligheid met het

basisonderwijs heeft tevens de volle aandacht. Jaarlijks terugkerende projecten zijn onder meer de verkeersexamens op de basisscholen en de verkeersmarkt voor het voortgezet onderwijs.

Fietsroute Plus Groningen-Haren

Met subsidie van de provincie Groningen en het ministerie van Infrastructuur en Milieu (Beter Benutten) hebben wij het project Fietsroute Plus Groningen – Haren aanbesteed. In het afgelopen jaar is de fietsstraat Jachtlaan, welke onderdeel is van dit tracé, gerealiseerd. In 2017 wordt de fietsstraat verder doorgetrokken over de Kromme Elleboog en de kop van de Kerklaan bij de Schoutelaan. Vanaf hier wordt het bestaande fietspad tot aan de gemeentegrens met Groningen verbreed en verbeterd. Het kruispunt Kerklaan-Molenweg wordt gewijzigd in een rotonde.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Betaald parkeren

Het afschaffen van het betalen met muntgeld in 2015 is nu algemeen geaccepteerd. We ontvingen hier in 2016 nauwelijks nog klachten over.

T.a.v. het camera-parkeren (parkeergarage) hebben we in 2016 enkele malen te maken gehad met een landelijke storing in het betalingsverkeer. Gebruikers van de garage konden in die gevallen niet hun parkeergeld betalen. Zij zijn op een later moment alsnog in de gelegenheid gesteld het parkeergeld (achteraf) te betalen.

Het belparkeren (inloggen via mobiele telefoon) gaat goed. In vergelijking met 2015 - het jaar van invoering - zijn de inkomsten in 2016 van dit parkeeronderdeel met globaal 75% gestegen. Belparkeren voldoet dus duidelijk aan een behoefte.

Sinds medio 2016 wordt de fiscale handhaving uitgevoerd door medewerkers van het team Woonomgeving. Een aantal enthousiaste medewerkers van dit team doen bij toerbeurt een 'ronde' door de fiscale parkeerzone. Hoewel deze gerichte controles nu nog leiden tot een verhoging van het aantal parkeerboetes, is het doel van de controle gericht op een betere betalingsdiscipline van de parkeerders.

Verkeer

Met het gereedkomen van de Jachtlaan is het eerste gedeelte van de fietsroute Plus Groningen-Haren(-Zuidlaren) nu gerealiseerd. Daarmee is tevens de allereerste fietsstraat van de gemeente Haren een feit. Zowel gedurende de realisatie als daarna hebben wij hierover positieve geluiden ontvangen en wij zijn dan ook erg tevreden met dit resultaat. Net als in voorgaande jaren hebben wij in 2016 een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de verkeersveiligheid door middel van verkeerseducatie en het aanpakken van verkeersknelpunten.

Wegen, Straten en Pleinen

De herstel- en onderhoudswerkzaamheden zijn naar tevredenheid en binnen het beschikbare budget uitgevoerd. We hebben de straten geveegd conform IBOR.

Openbare verlichting

In 2015 is het nieuwe beleidsplan Openbare Verlichting 2016-2019 door u vastgesteld. Bij armatuurvervanging worden armaturen met LED-lampen geplaatst. Daarnaast wordt de verlichting standaard gedimd tot 50% in de nachtelijke uren. Door deze maatregelen dalen de exploitatiekosten jaarlijks. Met dit nieuwe beleidsplan kunnen we de openbare verlichting de komende 10 jaar verduurzamen.

Tijdelijke verkeersmaatregelen ten behoeve van wegwerkzaamheden en evenementen

De diverse tijdelijke verkeersmaatregelen zijn naar tevredenheid uitgevoerd en hebben niet tot extra klachten van de weggebruikers geleid.

Afwatering

We hebben alle afwateringssloten goed en tijdig schoongemaakt. Hierdoor is er geen bestuursdwang door het Waterschap opgelegd.

Landschapsbeheer

We zijn samen met Landschaps beheer Groningen gestart met kleinschalig onderhoud houtwallen. We hebben een samenwerking opgestart: waarbij de gemeente medewerkers en materieel levert en waarbij Landschapsbeheer de kennis en instructie over de uit te voeren werkzaamheden levert. Particuliere houtwal-eigenaren werken enthousiast mee.

Plantsoenen

De groenvoorzieningen zijn op basisniveau van IBOR onderhouden. Het beschikbare budget is niet meer toereikend om benodigde renovaties uit te voeren, hiervoor zal bij de perspectiefnota 2017 een voorstel komen.

Riolen

We hadden in het begin van 2015 nog een achterstand op ons vervangingsprogramma. Het is ons in 2016 voor een groot deel gelukt deze achterstand weg te werken door werkzaamheden te combineren.

Parkeervoorzieningen

De parkeervoorzieningen zijn gericht op een acceptabele parkeerregulering. Er zijn voor het winkelende publiek voldoende parkeerplaatsen beschikbaar tegen een aanvaardbaar tarief.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
047 Wegen, Straten en Pleinen	2.044.993	1.979.085	2.374.466	2.091.153	283.313
051 Openbare Verlichting	332.508	320.783	342.899	401.920	-59.021
064 Parkeervoorzieningen	-319.627	-277.175	-259.697	-255.179	-4.518
065 Verkeer en Vervoer	266.433	139.414	172.485	169.036	3.449
077 Afwatering	47.326	51.397	51.602	47.963	3.639
172 Landschapsbeheer	87.244	47.553	108.992	62.000	46.991
177 Plantsoenen	1.526.036	1.557.471	1.700.824	1.801.010	-100.186
233 Riolen	-108.728	87.267	649	0	649
247 Begraafplaatsen	92.305	161.480	76.968	98.542	-21.573
Programma Wegen, water en groen en verkeer	3.968.490	4.067.275	4.569.189	4.416.446	152.742

Toelichting verschillen

047 wegen straten en pleinen

Het overschot is ontstaan door verminderde afschrijvingen.

051 Openbare verlichting

De realisatie wordt negatief beïnvloedt door een onterecht opgenomen balanspost voor nog te betalen energiekosten. Deze zal nog worden gecorrigeerd, waarna een overschot resteert van € 26.288. Dit overschot wordt deels veroorzaakt door steeds energiezuinigere verlichting (door toepassing van LED-verlichting) en het dimmen van de verlichting, en daarnaast door de dalende energieprijzen.

172 Landschapsbeheer

Er is in dit jaar geen inzet geweest in het Landschaps Uitvoerings Programma. Het project Besloten Venen is wel uitgevoerd. Dit is de reden dat een deel van het budget resteert.

177 Plantsoenen

Een ingeboekte bezuiniging van € 50.000,- is niet gehaald. Door de voorspoedige ontwikkeling van DHE zijn de onderhoudskosten door deze uitbreiding met € 90.000 gestegen. Verhoogde storttarieven, extra inzet van transportmiddelen van derden en noodzakelijke uitgevoerde renovaties leiden eveneens tot extra kosten.

247 begraafplaatsen

Door capaciteitsgebrek is een achterstand ontstaan bij het aanschrijven van rechthebbenden bij het verlopen van grafrechten. Dit zal in komende periode worden weggewerkt. Het ruimingsproces is conform afspraken in gang gezet.

6.6 Programma Ruimtelijke ontwikkeling

Portefeuillehouder: dhr. P. van Veen & mevr. M.J. Sloot

Wat wilden wij bereiken?

Met het programma Ruimtelijke ontwikkeling willen wij:

- Bijdragen aan de borging van een mooie, veilige en leefbare fysieke leefomgeving zowel in de stedelijke gebieden als in het landelijke gebied. Wij willen het waardevolle landschap vitaal houden en samen met betrokkenen in stand houden en waar nodig versterken;
- Bijdragen aan de realisatie van een zo goed mogelijk bij de demografische en sociaal-economische ontwikkelingen aansluitend aanbod van woning en voorzieningen;
- Een realistisch ruimtelijk beleid voeren met onder andere actuele bestemmingsplannen die burgers en bedrijven rechtszekerheid bieden.

Doelstelling

Wij willen onze gemeente leefbaar, vitaal en aantrekkelijk houden voor onze huidige en toekomstige inwoners.

Ontwikkelingen

Wat hebben wij gedaan?

Ruimtelijke plannen: bestemmingsplannen

In 2016 zijn geen bestemmingsplannen vastgesteld. Wel is er voor de volgende vastgestelde bestemmingsplannen beroep ingesteld bij de Raad van State:

1. Bestemmingsplan EHS en recreatieterrein zuidoostzijde Paterswoldsemeer (Gewijzigde vaststelling na tussenuitspraak Raad van State);
2. Bestemmingsplan De Meihorst.

Daarnaast hebben wij de volgende werkzaamheden verricht ter voorbereiding van de vaststelling van de volgende bestemmingsplannen:

1. Bestemmingsplan Buitengebied (ter inzage leggen Ontwerpbestemmingsplan en opstellen Nota zienswijzen);
2. Bestemmingsplan Haren Stationsgebied;
3. Bestemmingsplan Raadhuisplein;

De bestemmingsplannen en beheersverordeningen in Haren voldoen sinds 2013 aan de vereisten van de Wet ruimtelijke ordening. Twee gebieden zijn hiervan uitgezonderd. Hiervoor geldt nog een verouderd bestemmingsplan. Dit betreft een klein gedeelte van het buitengebied ten noordoosten van Oosterhaar en het perceel van het voormalige waterbedrijf aan de Grootslaan.

Wij hebben diverse ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt door middel van o.a. uitgebreide Waboprocedures:

1. Zuinigstraat t.o. nr 1 Noordlaren
2. Vondellaan 6 - Haren
3. Westerholm- Haren
4. Kerkstraat 21-23 - Haren
5. Nicolaasschool - Haren
6. Zuidlaarderweg 45a- Glimmen

Er zijn rechtszaken geweest over de in 2015 verleende (tijdelijke) Omgevingsvergunning voor het AZC Onnenstate en over de realisatie van een sportkooi in Oosterhaar. Beide rechtszaken zijn door de gemeente gewonnen.

Wij hebben geparticipeerd in de procedure van het Provinciaal inpassingsplan (PIP) De Vork Essen-Haren. Deze werkzaamheden bestonden onder andere uit deelname aan het projectteam en afstemming van werkzaamheden ten behoeve van het archeologisch onderzoek. In 2016 is geconcludeerd dat het PIP gewijzigd moet worden mede op basis van dit archeologisch onderzoek. Wij participeren in dit wijzigingstraject.

Wij hebben stedenbouwkundig onderzoek verricht en advies uitgebracht om te komen tot een locatiekeuze voor de nieuwe brandweerkazerne, de Nicolaasschool. Verder hebben we in het kader van toekennen van extra contingenten een ruimtelijke beoordeling gemaakt van toekomstige woningbouwlocaties. Daarnaast zijn wij gestart met het opstellen van een notitie voor de ruimtelijke aanvaardbaarheid van zonnepanelen.

Tot slot hebben wij van buurgemeenten bestemmingsplannen ontvangen en bestudeerd of een inspraakreactie ingediend had moeten worden voor zover de belangen van de gemeente geschaad konden worden.

Herziening Provinciaal Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

In 2016 hebben wij een zienswijze ingediend tegen het ontwerp van de Provinciale Omgevingsvisie en de Provinciale Omgevingsverordening. Hierover hebben wij geïnformeerd. Wij hebben diverse ambtelijke en bestuurlijke overleggen bijgewoond om het belang van de gemeente Haren naar voren te brengen.

Structuurvisie/omgevingsvisie

In het eerste kwartaal van 2016 hebben we aan de hand van een startnotitie aangegeven dat een Omgevingsvisie gemaakt zou moeten worden, geheel in de geest van de nieuwe Omgevingswet (dit maakt het maken van een pare structuurvisie overbodig).

Omgevingswet

In 2015 hebben wij ons georiënteerd op de nieuwe Omgevingswet. Wij hebben in het eerste kwartaal van 2016 een voorstel gedaan voor de financiering van het opstellen van een Plan van Aanpak. De voorbereidingen op de Omgevingswet zijn getemporeerd in verband met het totaal benodigde budget. Niettemin zijn onze inspanningen er op gericht om "bij te blijven." Om kennis op te doen en ervaringen te delen hebben we ons aangesloten bij het Regionaal Platform Omgevingswet.

Wet Natuurbescherming

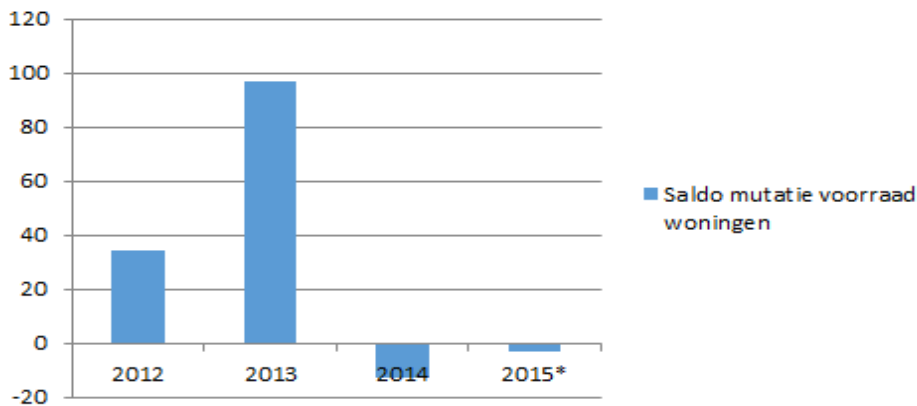
Per 1 januari 2017 is de Wet Natuurbescherming in werking getreden. Wij hebben een ter zake kundig bureau gevraagd om de impact van deze wet toe te lichten. Daarnaast hebben wij t.a.v. dit onderwerp diverse bijeenkomsten zoals congressen bijgewoond.

Volkshuisvesting

Wij hebben in samenwerking met de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Noordenveld (en huurdersvereniging WOON) en Woonborg op basis van het bod van Woonborg prestatieafspraken ontwikkeld en vastgesteld. We hebben met de andere drie corporaties in Haren vergelijkbare afspraken gemaakt.

We hebben ingestemd met de verkoop van sociale huurwoningen van De Huismeesters aan de Dilgtweg aan ZINN.

Saldo mutatie voorraad woningen

Onderschrift: Bovenstaande grafiek laat de mutatie (zoals nieuwbouw en sloop) per jaar zien in de voorraad woningen. De cijfers 2012 t/m 2014 zijn definitief. De voorraad woningen per 1 januari 2015 was 8.615. Het staafje 2015 is gebaseerd op voorlopige cijfers. De cijfers kunnen gedurende het jaar nog administratief worden bijgesteld. De voorraad woningen per 31 december 2015 is voorlopig vastgesteld op 8.612 woningen.

Regio Groningen-Assen (RGA)

Wij hebben bijgedragen aan de nadere uitwerking van het woonbehoeftenonderzoek door Companen in 2015. Kern van het onderzoek is m.n. of de stad Groningen de trek naar de stad qua woningen kan faciliteren en zo niet of en hoe de woningvraag dan kan worden opgevangen in de naburige gemeenten.

De PM-post voor Haren is in 2016 met 50 contingenten verhoogd. In oktober hebben we een proces in gang gezet om tot een verdeling van de contingenten te komen ten behoeve van plannen die wij tot nu toe niet konden accommoderen.

Plattelandsbeleid

Geen nieuwe ontwikkelingen.

Uitvoeringsbeleid, kwaliteit en werkprocessen

Wij hebben gewerkt aan actualisatie van het uitvoeringsbeleid voor de VTH-taken Wabo en APV maar dit is in 2016 nog niet afgerond. Door adequate, tijdelijke vervanging voldoen wij, ondanks het vertrek van diverse gekwalificeerde medewerkers, weer goeddeels aan de kwaliteitscriteria. Daarnaast is als aanvulling op de aanwezige kennis en capaciteit, gebruik gemaakt van de diensten van de Veiligheidsregio, Omgevingsdienst Groningen en gemeente Groningen.

Vergunningverlening Wabo

In hierna volgend schema de hoeveelheden aanvragen omgevingsvergunning en de meldingen voor gebruik en sloop die wij hebben ontvangen en afgehandeld:

Cijfers omgevingsvergunningen 2016

	Binnen		Verleend	
	2015	2016	2015	2016
Vooroverleg	89	79		
Meervoudige Omg. Verg.	76	108	71	92
Enkelvoudig Brandv. gebr.(verg.)	8	2	9	4
Enkelvoudig Sloop (Verg.)	-	1	0	0
Enkelvoudig Ro	23	19	22	14
Enkelvoudig Reclame	0	0	0	0
Enkelvoudig Monument	0	1	0	1
Enkelvoudig Milieu	0	0	0	0
Enkelvoudig Kap	207	137	205	132
Enkelvoudig Inrit	0	10	5	9
Enkelvoudig Bouw	45	67	48	59
Enkelvoudig Aanleg	2	4	3	2
Melding Brandveilig gebruik	6	9	5	5 (afgehandeld)
Melding Sloop	73	58	72	58 (afgehandeld)

De volgende trends zijn waarneembaar:

- Op het product meervoudige omgevingsvergunning is een stijging waarneembaar ten opzichte van vorige jaar. Deze stijging is deels verklaarbaar doordat in toenemende mate bij aanvragen voor activiteit kap, ook de activiteit aanleg wordt aangevraagd.
- Een lichte daling is te zien bij het product Vooroverleg Omgevingsvergunningen. Ook dit jaar hebben wij veel aandacht besteed aan het traject vóór de vergunningverlening. Initiatieven worden vooraf beoordeeld op haalbaarheid en gecontroleerd op volledigheid. Dit bespaart zowel de initiatiefnemer als de gemeente veel nawerk en het leidt tot minder geweigerde vergunningen en bezwaarschriften.
- Vorig jaar waren er veel sloopmeldingen ten gevolg van het aanstaande verbod op asbest-daken. We zien dit jaar het aantal sloopmeldingen weer normaliseren.
- De forse daling van het product Omgevingsvergunning voor activiteit kap is terug te voeren op de verruiming van de voorwaarde voor vergunningvrij kappen. Dit nieuwe beleid is per 1 juli 2016 van kracht geworden.

Wij hebben op 95% van de aanvragen binnen de wettelijke termijn een besluit genomen. Tegen negen van deze besluiten is bezwaar ingediend, in vier van deze gevallen ging het om een besluit inzake een omgevingsvergunning voor activiteit kap. Vier keer is tegen de beslissing op bezwaar beroep aangetekend. Verder zijn twee verzoeken om voorlopige voorzieningen behandeld en drie zaken in hoger beroep.

Het aantal bezwaar- en beroepschriften voor bouwactiviteiten ligt in lijn met voorgaande jaren. Juist nu het aantal vergunningen voor activiteit kap daalt, stijgt het aantal bezwaren en Wob-verzoeken voor deze activiteit. Oorzaak hiervoor is de oprichting van een stichting die zich actief bemoeit met het kapbeleid in onze gemeente.

Toezicht en handhaving Wabo (exclusief milieu)

Wij hebben toezicht uitgevoerd op alle verleende omgevingsvergunningen waarbij de bouwwerkzaamheden zijn gestart. Ook hebben we alle meldingen van mogelijk illegale activiteiten onderzocht. Op basis van een risico-inschatting door de toezichthouder zijn één of meerdere inspecties uitgevoerd voor elke activiteit die na verlening van een omgevingsvergunning is gerealiseerd.

Wij hebben 16 handhavingstrajecten uitgevoerd. De aanleiding in 6 gevallen betrof een verzoek om handhaving.

De Veiligheidsregio Groningen voerde toezicht uit op eisen voor brandveiligheid.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Ruimtelijke plannen

Wij zijn tevreden dat wij voor alle dorpen en nagenoeg het hele buitengebied bestemmingsplannen en beheersverordeningen hebben vastgesteld. Deze bestemmingsplannen en beheersverordeningen zijn digitaal en gepubliceerd op de website www.ruimtelijkeplannen.nl. Wij zijn tevreden dat het ruimtelijke beleid van de gemeente actueel is en voldoet aan de vereisten van de Wet ruimtelijke ordening.

Bovenstaande plannen zijn conform de wettelijke procedures vastgesteld en waar dit noodzakelijk werd geacht via extra overleggronden met omwonenden en belanghebbenden tot stand gekomen. Dit geldt overigens ook voor de procedures die wij hebben gevoerd in het kader van de Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht (Wabo). Wij zijn tevreden dat de bestemmingsplannen en Wabovergunningen bijdragen aan een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. Bestemmingsplannen voor nieuwe ontwikkelingen, zoals nieuwbouw, alsmede bestemmingsplannen waarbij de bestaande planologische situatie wordt gecontinueerd, gaan daarom gepaard met een kwaliteitsparagraaf en beeldkwaliteitsplannen zodat de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit van woningen, gebouwen en de fysieke kwaliteit van de openbare ruimte op een hoog niveau blijft.

Volkshuisvesting

Met het onderzoek van Companen, onze inzet in de RGA en onze druk op de RGA en de provincie voor verruiming van de woningbouwmogelijkheden, hebben we een goede bijdrage geleverd aan ontwikkeling van het woningaanbod in Haren. De gevraagde verruiming van onze contingenten is er nu inderdaad gekomen, daarmee is de mogelijkheid ontstaan een aantal wenselijke woningbouwplannen in de inbreiding gerealiseerd te krijgen.

We zijn tevreden over onze aanpak ten behoeve van de opstelling van de prestatieafspraken en de samenwerking met de andere drie gemeenten (Tynaarlo, Noordenveld, Aa en Hunze), de corporaties en huurdersverenigingen.

Huisvesting statushouders

Wij hebben in 2016 niet aan de taakstelling huisvesting statushouders kunnen voldoen. De oorzaak daarvan is het beperkte aanbod van geschikte sociale huurhuizen in de gemeente. Er is regelmatig overleg geweest met Woonborg en de provincie om naar oplossingen te zoeken. De provincie heeft, ondanks begrip voor het huizentekort en de inzet, de gemeente gedurende het eerste half jaar van 2017 onder toezicht gesteld. Dit heeft de situatie en ingezette koers van de gemeente niet doen veranderen. Er is voortdurend gewerkt aan het plan om voor de zomer 2017 een volledige inhaalslag te realiseren. Met Woonborg zijn daar goede afspraken over gemaakt. Daarnaast is de gemeente aangehaakt bij een particulier initiatief waarbij ook ruimte is voor huisvesting van statushouders. De vooruitzichten zijn goed. Voor juli 2017 moeten er nog 11 statushouders gehuisvest zijn, waarmee Haren volledig aan de taakstelling van 2016 en de eerste helft van 2017 heeft voldaan

VTH-taken Wabo

Voor wat betreft de uitvoerende werkzaamheden hebben wij in 2016 voldaan aan onze wettelijke taken. Zo zijn nagenoeg alle vergunningaanvragen behandeld binnen de wettelijke termijn. Wij hebben het toezicht en de handhaving van de risicovolle taken goed georganiseerd. Ook hebben wij gewerkt aan verbetering van werkprocessen. Hierover zijn wij tevreden.

Niet tevreden zijn wij over het feit dat wij binnen de beschikbare capaciteit geen mogelijkheid hebben gevonden de actualisatie van het uitvoeringsbeleid af te ronden. Hier zetten we in 2017 verder op in.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
089 Komplan Algemeen	33.761	30.079	27.171	27.171	0
234 Vergunningverlening bedrijven WM	38.150	32.691	38.255	30.068	8.187
244 WABO toezicht en handhaving	178.140	173.440	213.120	213.120	0
245 Handhaving Openbare ruimte	64.717	84.575	90.450	86.020	4.430
251 Plattelandsbeleid	26.082	30.485	26.370	26.370	0
254 Ruimtelijke Plannen	923.064	668.158	849.336	669.894	179.442
264 Volkshuisvesting	36.294	35.840	45.320	45.007	313
265 Omgevingsvergunning verhaalbaar	-188.745	-447.897	-155.457	-36.623	-118.833
266 Omgevingsvergunning niet verhaalbaar	319.793	155.520	216.360	216.360	0
268 Naamgeving en huisnummering	16.800	16.800	20.541	18.900	1.641
272 Grondzaken	-31.143	0	836.166	790.074	46.092
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	1.416.912	779.689	2.207.632	2.086.361	121.272

Toelichting verschillen

254 Ruimtelijke plannen

Het voordelige verschil bij Ruimtelijke Plannen (€ 179.442) is ontstaan omdat bijgeraamde middelen vanuit de najaarsrapportage niet zijn aangewend. Dit in verband met besluitvorming van uw raad (voordeel € 52.759). Daarnaast zijn uren die projectleiders hebben gemaakt ten laste van grondexploitaties geboekt (voordeel € 74.745) en zijn er bij de uitvoering van het project Meerweg ontwikkelt Meer salarissen geboekt vanuit een subsidie voor het project (voordeel € 60.809). Alle overige verschillen samen leiden tot een nadeel van € 8.871.

265 Omgevingsvergunning verhaalbaar

Het verschil op product Omgevingsvergunning verhaalbaar (-118.833) is ontstaan doordat wij minder leges hebben ontvangen dan geprognosticeerd. Dit komt met name doordat voor het deelgebied 5 van project DHE nog niet alle verwachte aanvragen zijn ingediend.

272 Grondzaken

Het voordeel van € 46.092 op het product Grondzaken is ontstaan doordat de uiteindelijke verliesname bij de afsluiting van de grondexploitatie Komplan lager lag dan geraamd in de Najaarsrapportage 2016. Dit heeft te maken met meevallende rente-effecten.

6.7 Programma Milieu

Portefeuillehouder: mevr. M.J. Sloot

Wat wilden wij bereiken?

- Harense kwaliteit van leefomgeving zowel voor nieuwe ontwikkelingen als (behoud daarvan bij) bestaande leefomgeving;
- mensen moeten hun leefomgeving als veilig ervaren;
- kostendekkendheid van de uitvoering van onze taken.

Doelstellingen

Wij zetten in op een goede dienstverlening en dragen zorg voor het behalen van de door het Rijk opgelegde milieu doelstellingen.

Ontwikkelingen

Omgevingsdienst (ODG)

In 2016 heeft de evaluatie van de organisatie geleid tot een Verbeterplan. Het Verbeterplan is 16 september 2016 door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Het Verbeterplan kent twee programma's: 'de basis op orde' en 'de klant centraal'. De basis op orde gaat vooral in op standaardisering en uniformering van werkprocessen om uiteindelijk te komen tot een output gefinancierde organisatie. De klant centraal is een waarden gedreven programma waarbij we de kernwaarden betrouwbaarheid – integer handelen, deskundigheid en durf, implementeren.

De RUD Drenthe, de FUMO en de Omgevingsdienst Groningen voeren in opdracht van de drie colleges van Gedeputeerde Staten van Drenthe, Friesland en Groningen, de VTH-taken voor wat betreft de BRZO/RIE-4 taken uit in de provincies Drenthe, Friesland en Groningen. De uitvoering vindt plaats onder coördinatie van de Omgevingsdienst Groningen. De rapporten en aanbevelingen van de Noordelijke Rekenkamer (voorjaar 2016) geven aan dat harmonisatie en efficiëntie van de uitvoering van de taken centraal moeten staan. In 2016 zijn de eerste concrete stappen gezet in het verder optimaliseren van de samenwerking en uniformering tussen de drie noordelijke uitvoeringsdiensten. De basis van deze optimalisatie is het project "Samenwerking, Uniformering en Kwaliteitsborging" dat doorloopt in 2017

De omgevingsdienst heeft in 2016 voor haar opdrachtgevers de bereikbaarheidsdienst uitgevoerd. Dit betreft de behandeling van klachten, informatiemeldingen door bedrijven en meldingen van ongewone voorvallen bij bedrijven.

Op 14 april 2016 is de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving in werking getreden. De wet is een invulling van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en regelt de randvoorwaarden voor gemeenten en provincies om tot een hogere kwaliteit van VTH te komen en is het basistakenpakket van de omgevingsdiensten wettelijk vastgelegd

EED (Energie Audit)

Middels een maatwerkcontract zal de Omgevingsdienst de beoordeling van de binnenkomende rapporten op zich nemen evenals ook het compleet maken van de bedrijvenlijst, het aanschrijven van de bedrijven op het indienen van een rapport.

Afval

Volgen van het Vang programma. Van afval naar grondstof van 250 kilo afval per inwoner naar in 2020 100 kilo afval per inwoner met een scheidings percentage van 75%

Wat hebben wij gedaan?

Huisvuilinzameling

We zijn als pilot gemeente gestart met het project 'Schoon belonen'. Hiervoor dagen wij scholen, verenigingen en andere organisaties uit om zwerfafval te verminderen en afval scheiding te bevorderen. Er zijn op dit moment een 12- tal organisaties actief. Zij ontvangen een vergoeding voor de ingezamelde zakken afval. We ontvangen hier subsidie voor van de verpakkingen industrie.

Doordat er minder afval in de afvalcontainers wordt aangeboden konden we de route-inzameling optimaliseren. Mede hierdoor is het inzameltarief gelijk gebleven.

Insitu-bodemsanering Kroonkampweg

We zijn al enkele jaren bezig met de sanering. In 2016 is het nog niet tot een afronding van dit saneringstraject gekomen. De aanvullende grondwatermonitoringsronde zal in 2017 worden uitgevoerd in het gehele gebied (niet alleen in de pluim). Naar aanleiding van deze resultaten zal in overleg met de provincie bekeken worden, mede op basis van gewijzigde wetgeving grondwaterverontreiniging, of een alternatieve aanpak van de bodemsanering mogelijk is.

Geluidhinder

De gemeente geeft uitvoering aan vermindering van wegverkeerslawaai via invulling van haar wettelijke taken. Bij de bouw van nieuwe woningen langs wegen wordt de bouwaanvraag getoetst op voldoende geluidsisolatie (preventie). Voor bestaande woningen wordt uitvoering gegeven aan saneringsprojecten. De gemeente is daarbij belast met de voorbereiding en de uitvoering waarna het Rijk voor de financiering zorgt.

Meerweg

Het voorbereidende akoestisch onderzoek voor de Meerweg en de besluitvorming over de aanpak (saneringsprogramma) is in 2016 afgerond. De betrokken woningen worden in 2017 onderzocht of nog aanvullende gevelisolatie nodig is.

Emmalaan

Het akoestisch onderzoek bij de Emmalaan is afgerond en de voorgenomen aanpak is eind 2016 bekend gemaakt via het ontwerp-saneringsprogramma. Hiertegen is bezwaar ingediend.

Het Ministerie wil maximaal € 42.350,- bijdragen voor een nieuwe weginrichting en de gemeente moet extra geld investeren om een mooie en effectieve weginrichting die de snelheid daadwerkelijk terugbrengt te realiseren.

Zolang uw raad hiervoor geen extra geld beschikbaar stelt zullen alleen de woningen onderzocht worden op eventuele benodigde aanvullende gevelisolatie. De weg zal dan niet als 30 km/uur worden ingericht. Definitieve besluitvorming moet nog plaatsvinden en is afhankelijk van gewenste kwaliteit en het beschikbare budget.

Rijksstraatweg Glimmen

Het akoestisch onderzoek dat enige tijd geleden is gestart zal in het 2^e kwartaal van 2017 worden afgerond, waarna het saneringsprogramma kan worden vastgesteld. Daarna zal onderzocht worden of bij de betrokken woningen nog aanvullende gevelisolatie nodig is.

Vooruitlopend daarop zijn langs de Rijksstraatweg twee woningen volledig geïsoleerd vanwege een hoge geluidsbelasting (A-lijst). Dit kon betaald worden uit een ISV budget.

Milieutaken

In 2016 zijn geen nieuwe type C inrichtingen opgericht of gewijzigd en er is slechts een melding op grond van het activiteiten besluit behandeld. De Omgevingsdienst heeft zeven controles uitgevoerd voor een aantal inrichtingen, welke tot het basistakenpakket van de ODG horen.

In 2015 hebben we voor het eerst op een aantal VTH-gebieden met een zogenaamde strippenkaart gewerkt bij de Omgevingsdienst Groningen (ODG). Op beleidsterreinen waarop wij de deskundigheid niet in huis hebben, de capaciteit ontoereikend is of waar we een second opinion nodig hebben kunnen wij voor een vooraf afgesproken bedrag (zoals opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de ODG) een beroep doen op de expertise van de ODG. In 2016 is de strippenkaart ingezet voor:

- onderzoek illegale grondstort;
- geluidmetingen Kaap Hoorn;
- milieuaspecten bij bouwvergunningen;
- APV geluidontheffingen;
- aanvraag gesloten bodemsysteem;
- melding activiteitenbesluit Rietschans;
- beantwoorden van brieven;

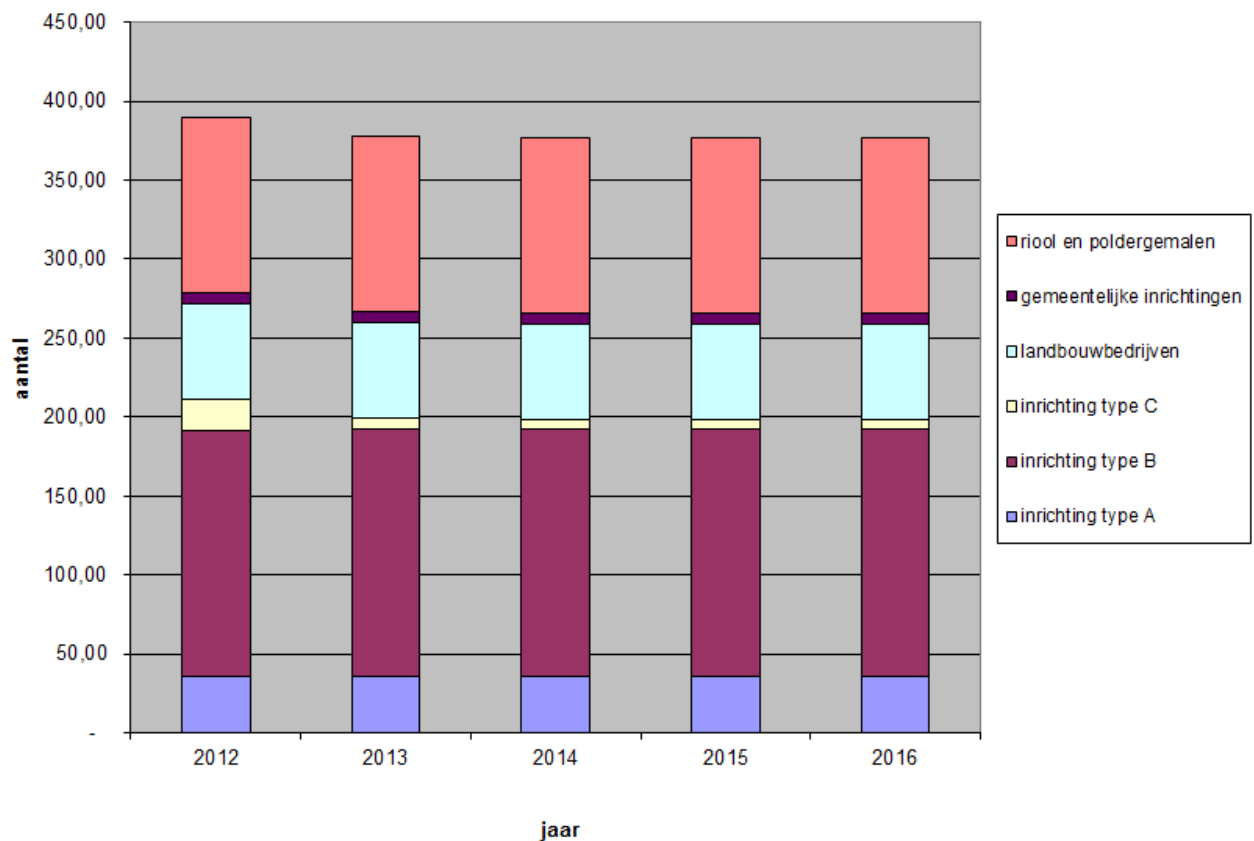
Het budget voor 2016 is toereikend geweest.

EED (Energie Audit)

Middels een maatwerkcontract zal de Omgevingsdienst de beoordeling van de binnenkomende rapporten op zich nemen evenals ook het compleet maken van de bedrijvenlijst, het aanschrijven van de bedrijven op het indienen van een rapport en het verzenden van een ontvangstbevestiging.

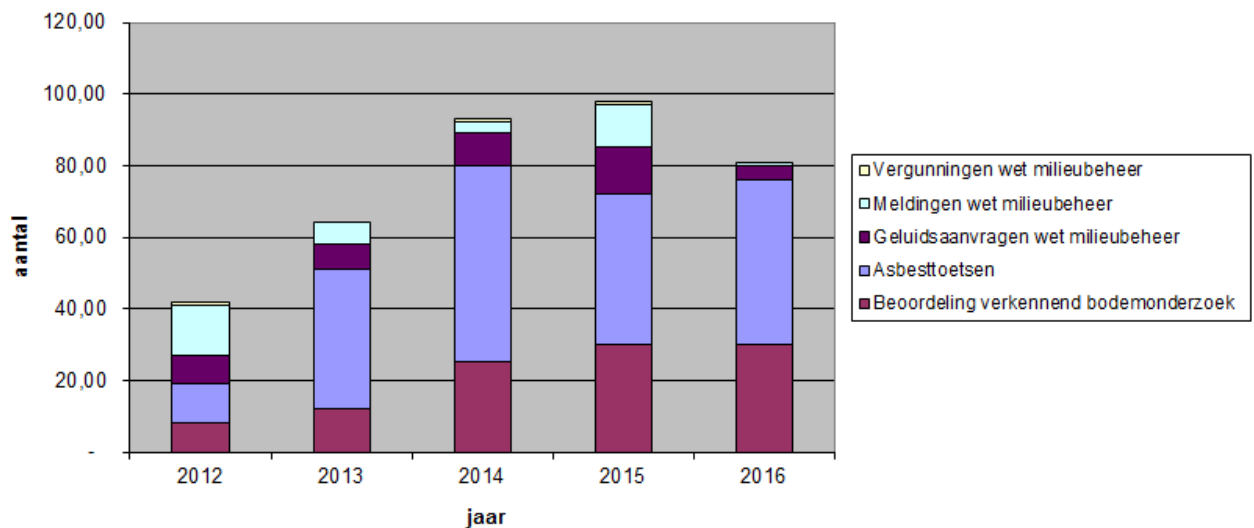
Onderstaande tabel geeft inzicht in het aantal inrichtingen Wet milieubeheer. Het aantal inrichtingen kan stabiel worden genoemd.

Inrichtingen wet milieubeheer

Onderstaande grafiek geeft inzicht in het aantal aanvragen, meldingen, onderzoeken en toetsen:

Milieu: aanvragen, meldingen, onderzoeken en toetsen

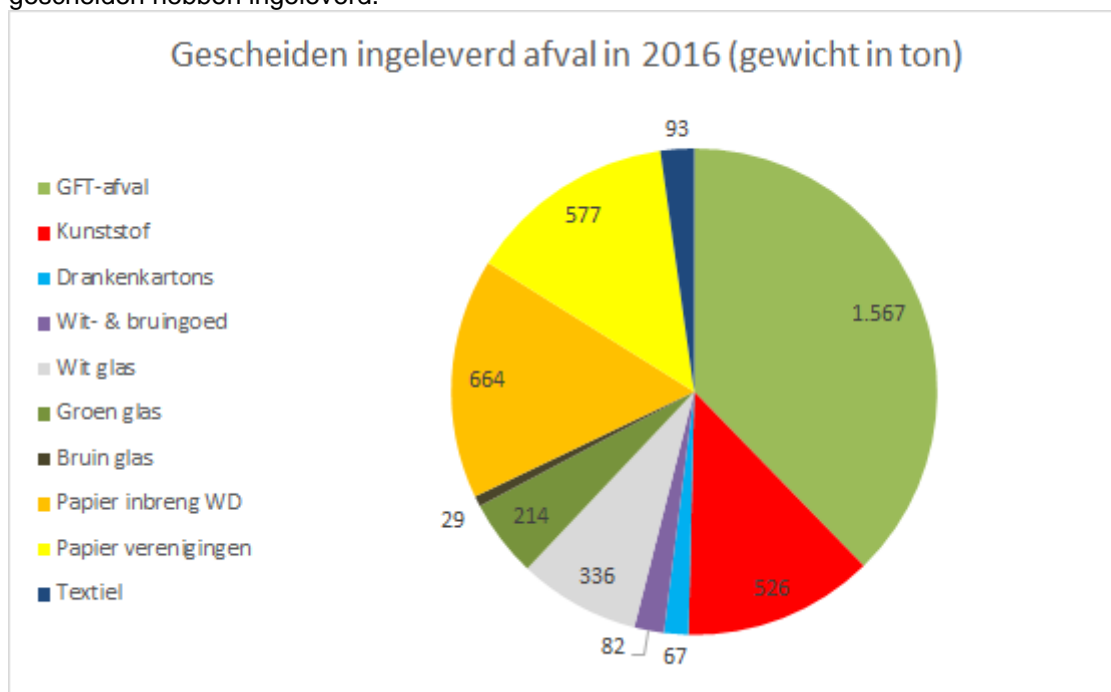

De Omgevingsdienst heeft zeven controles uitgevoerd voor een aantal inrichtingen, welke tot het basistakenpakket van de ODG horen.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Inzameling Huisafval

Wij zijn tevreden, omdat we erin geslaagd zijn het scheidingspercentage te verhogen. Er is meer afval gescheiden ingeleverd. Onderstaande grafiek geeft weer hoeveel afval de burgers van Haren in 2016 gescheiden hebben ingeleverd.

Doelstelling Vang programma in 2020 is 100 kilo afval per inwoner. In 2016 hebben we 2884 ton restafval afgevoerd naar de scheidingsfabriek van Attero in Groningen. Van dit restafval is 60 % (1730 ton) teruggewonnen als grondstof. Er is 1154 ton afgevoerd naar de vuilverbrander. Aantal inwoners per 31-12-2016 19500 : 1154000 kilo afval = 59,17 kilo afval per inwoner. We zitten dus ruimschoots onder de doelstelling 2020.

Algemeen Milieubeleid

In 2016 is maar een klein aantal inrichtingen bezocht dan vooraf voorzien. Dit komt onder meer doordat er meer tijd is besteed aan controle op sloopmeldingen en asbestverwijdering. In 2017 zullen wij wel weer bij een gemiddeld aantal inrichtingen (50) toezicht houden, en is hiervoor een planning ingediend bij de Omgevingsdienst.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
228 Inzameling Huisafval	-150.775	23.493	-3.892	0	-3.892
235 Bodem en Grondwater	88.100	59.433	73.550	62.751	10.799
236 Geluidhinder	52.260	160.943	17.400	-24.166	41.566
237 Algemeen Milieubeleid	147.949	144.047	164.439	163.506	933
239 Openbare Hygiene	18.456	20.953	23.244	23.782	-538
241 Gemeentelijke Interne Milieuzorg	27.024	25.139	26.249	29.255	-3.006
243 Handhaving Milieu / reclame	99.838	88.000	109.750	109.500	250
267 Algemene dienstverlening overig	23.068	24.145	30.405	28.246	2.159
Programma Milieu	305.921	546.153	441.145	392.875	48.271

Toelichting verschillen

235 Bodem en Grondwater

De begrote kosten voor extern bodemadvies zijn niet uitgegeven. En de begrote kosten voor het Bodeminformatiesysteem (ICT) vallen lager uit dan begroot.

236 Geluidhinder

Ruim € 36.000,- op dit product betreft subsidiegelden voor sanering wegverkeerslawaaai waarbij de werkzaamheden nog niet zijn afgerond. Het resterende subsidiebedrag zal via balansposten op dit product voor 2017 begroot gaan worden.

6.8 Programma Onderwijs

Portefeuillehouder: dhr. M. Verbeek

Wat wilden wij bereiken?

De kans op een goede toekomst begint met goed onderwijs. Wij willen er actief aan bijdragen dat Harense jongeren zo goed mogelijk zijn voorbereid op deelname in en aan de samenleving. Geen jongere mag daarin tussen wal en schip vallen. Hiervoor is een optimale educatieve infrastructuur nodig. De onderwijsvoorzieningen moeten jongeren een goede en uitdagende plek bieden om hun talenten te ontwikkelen. Jongeren kunnen daarbij naar die school die het beste aansluit bij hun ontwikkelingsbehoefte.

Doelstellingen

Openbaar basisonderwijs

Wij willen conform artikel 23 Grondwet voldoende openbaar onderwijs aan kunnen bieden aan de leerlingen in de gemeente Haren wanneer hier behoefte aan is.

Leerlingenvervoer

Wij hebben de wettelijke zorg voor het leerlingenvervoer van en naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school die aansluit op de levensovertuiging van de ouder(s)/verzorger(s) of de beperking van het kind. Op 1 januari 2016 is de nieuwe "Verordening Leerlingenvervoer gemeente Haren 2016" in werking getreden. In deze Verordening staan de voorwaarden en regels waar ouder(s)/verzorger(s) aan moeten voldoen om aanspraak te kunnen maken op de voorziening. De voorziening kan bestaan uit een financiële vergoeding, een buskaart of uit een voorziening in natura in de vorm van aangepast vervoer (taxi).

Onderwijshuisvesting

De gemeente voert een wettelijke zorgplicht uit om te voorzien in voldoende en adequate onderwijshuisvesting voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs binnen de gemeentegrenzen. Het uitgangspunt hierin is dat een gezond, betaalbaar en passend gebouw bijdraagt aan het welbevinden, plezier, gedrag en leerproces van kinderen en medewerkers.

Lokaal Onderwijs beleid - Kleine activiteiten

Door een bijdrage van de gemeente aan de Culturele Commissie Basisscholen Haren (CCBH) willen we de basisscholen in Haren in staat stellen een gevarieerd cultureel programma aan te bieden op het gebied van dans, theater, muziek en literatuur.

Vakonderwijs lichamelijke opvoeding

Wij vinden voldoende en op een goede en verantwoorde manier bewegen door basisschoolleerlingen belangrijk. Hiervoor zetten wij tot augustus 2018 voor alle groepen 3 tot en met 8 op de basisscholen vakonderwijzers bewegingsonderwijs in. Samen met het onderwijsveld zullen wij de beschikbare subsidie voor die tijd zorgvuldig afbouwen (zie ook pagina 34).

Verzuimbeleid

Geen kind tussen wal en schip. Dit betekent dat elk kind een passende onderwijsplek heeft. De leerplichtwet 1969 is het wettelijk kader waarbinnen dit uitgangspunt wordt beschermd. Leerlingen van 5 tot 18 jaar vallen onder deze wet. Leerlingen die tot 23 jaar nog geen startkwalificatie hebben behaald worden in het kader van het Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten (RMC) begeleid in het vinden van een leer- en of leerwerktraject.

De leerplichtambtenaar en RMC-trajectbegeleider werken in de begeleiding van de leerlingen nauw samen met het wijkteam.

Schoollogopedie

Wij vinden het onze verantwoordelijkheid om op het terrein van de logopedie alle basisschoolleerlingen te screenen op mogelijke logopedische problemen.

Volwasseneneducatie

Wij willen bijdragen aan de educatieve-, professionele- en maatschappelijke zelfredzaamheid van onze inwoners. Daarom zetten wij in op de opzet en uitvoering van trajecten die gericht zijn op ontwikkeling en verbetering van de Nederlands taal en rekenvaardigheid. Wij vinden het belangrijk dat het educatieaanbod aansluit op de behoefte van onze inwoners.

Wat hebben wij gedaan?

Openbaar onderwijs

Sinds 2009 houdt de gemeente zelf geen openbaar onderwijs meer in stand. Dit is verzelfstandigd in Stichting Openbaar Onderwijs Baasis (Stichting Baasis). Vanuit ieders eigen verantwoordelijkheden houden de wethouders onderwijs namens de colleges van b&w van de gemeenten Haren en Tynaarlo en de bestuurder de Stichting elkaar op de hoogte van ontwikkelingen.

Leerlingenvervoer

Met ingang van het schooljaar 2009-2010 hebben wij voor onder andere het leerlingenvervoer een contract afgesloten voor het OV- en doelgroepenvervoer Noord-Drenthe en Haren. Het contract leerlingenvervoer is verlengd tot 1 augustus 2018. Daarnaast hebben wij vergoedingen gegeven wanneer het leerlingenvervoer met eigen of openbaar vervoer wordt geregeld.

Onderwijshuisvesting

In 2016 zijn we verder gegaan met uitwerken van de plannen voor nieuwbouw van de Sint Nicolaasschool. Het is de bedoeling dat in 2017 wordt begonnen met de bouw van de nieuwe school.

Voor het huisvesten van een 17e en 18e groep bij CBS De Borg zijn twee noodlokalen geplaatst.

De gemeenteraad heeft eerder besloten om een deel van de noodzakelijke renovatie van het Maartenscollege te financieren door middel van doordecentralisatie. Tijdens het uitwerken van dit besluit is gebleken dat dit niet mogelijk was. Gesprekken over nieuwbouw/renovatie van het schoolgebouw zijn opnieuw gestart en worden in het nieuwe Integraal Huisvestingsplan (IHP) opgenomen.

Om de bestaande schoolgebouwen energiezuiniger te maken is samen met de schoolbesturen voor primair onderwijs een plan van aanpak geschreven. Voor elk gebouw worden energieprestatieadviezen opgesteld. Samen met de schoolbesturen wordt dan gekeken welke energiebesparende maatregelen worden uitgevoerd. De gemeente betaalt hier 60% van, de scholen betalen de resterende 40%. Samen met de duurzame boerderij en zorgboerderij zijn de lessen

Natuur- en Milieueducatie opgestart. Hiervoor hebben de directeuren een intentieovereenkomst opgesteld. De basisscholen hebben op elke school een ambassadeur aangesteld. Dit heeft nog niet geleid tot concrete plannen. In het komende IHP wordt ook dit onderdeel meegenomen. Waarbij we ook onderzoeken of de scholen aan energy challenges willen deelnemen.

Over de herbestemming van het voormalige schoolgebouw OBS de Rieshoek zijn gesprekken gestart met de huidige gebruikers. Samen wordt gekeken naar een nieuwe invulling van dit gebouw.

Vakonderwijs lichamelijke opvoeding

De voorziening vakonderwijs gymnastiek maakt onderdeel uit van de verordening 'Materiële en financiële gelijkstelling'. Per groep 3 tot en met 8 vergoeden wij twee lesuren gym per week. In totaal ging het in 2016 om 82 gymuren per week. Dit zijn twee gymuren per week minder dan in 2015. Wij stellen de subsidie beschikbaar door de loonkosten van vakleerkrachten voor deze uren te vergoeden. Naast de vergoeding van de loonkosten van de vakleerkrachten die in dienst zijn bij Stichting Baasis geldt dit ook voor de loonkosten van de vakleerkracht van GBS Het Mozaïek.

In het kader van de noodzakelijke bezuiniging is besloten om de subsidie voor de vakleerkrachten gymnastiek met ingang van 1 augustus 2018 stop te zetten. Wij willen dit op een verantwoorde manier doen en de scholen in de gelegenheid stellen oplossingen te vinden die de kwaliteit van het bewegingsonderwijs hoog houden. In 2016 hebben de gesprekken met Stichting Baasis over de aanstaande bezuiniging op het vakonderwijs een vervolg gekregen. Verwacht wordt dat begin 2017 een definitieve overeenstemming wordt bereikt over de wijze waarop de bezuiniging wordt gerealiseerd.

Schoollogopedie

De GGD heeft een logopedische screening uitgevoerd op het consultatiebureau en de basisscholen. Kinderen met logopedische problemen worden door de GGD doorverwezen naar een logopedist waar verdere behandeling plaatsvindt.

Verzuimbeleid

Wij voeren de Leerplicht- en RMC-wetgeving uit waarbij aangesloten wordt bij andere relevante beleidsterreinen zoals de Jeugdwet, Passend Onderwijs, werk en inkomen, etc.

In november 2016 is het 'Jaarverslag leerplicht en RMC schooljaar 2015-2016' aan de gemeenteraad gepresenteerd. Er zijn in dat schooljaar 127 leerplichtmeldingen en 119 RMC-meldingen in behandeling genomen.

In 2016 is een vervolg gemaakt met het bezoeken van de basisscholen. De ervaring die dit oplevert is dat de scholen de leerplichtambtenaar beter weten te vinden.

Passend onderwijs

Schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor de in- en uitvoering van de wet Passend Onderwijs. Om onderwijs en zorg (Jeugdwet) goed op elkaar aan te laten sluiten, wordt er in de regio Groningen samen met de samenwerkingsverbanden (www.passendonderwijsgroningen.nl) gewerkt aan een goede onderlinge afstemming. Hier dragen wij aan bij door het gebruikersoverleg Passend Onderwijs te organiseren waarin actuele ontwikkelingen en casussen worden besproken om de ondersteuningsbehoefte van leerlingen op elkaar af te stemmen. Twee keer per jaar wordt daarom het gebruikersoverleg primair en voortgezet onderwijs Haren georganiseerd. Hieraan nemen de interne begeleiders van de basisscholen, vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden primair

onderwijs, de coördinator van het WIJZ-team (werk en inkomen, jeugd en zorg), schoolartsen en verpleegkundigen van de GGD en Stichting Baasis deel.

Volwassenenonderwijs

Vanuit de wet educatie- en beroepsonderwijs (WEB) kopen wij taal- en rekenlessen in voor volwassenen. De wet laat geen ruimte open voor de inkoop van een ruimer aanbod. In 2016 waren wij verplicht 75% van het educatieaanbod in te kopen bij de regionale opleidingscentra (ROC's), voor onze gemeente is dit het Noorderpoortcollege. Wij hebben echter 100% ingezet bij dit ROC, omdat met hun educatie-aanbod ook de aanvullende activiteiten en diensten van de netwerkpartners van het ROC meekomt (zoals toeleiding en uitvoering op locatie in samenwerking met bibliotheken, Stichting Lezen en Schrijven, Humanitas, WIJZ-team en andere welzijnsorganisaties).

In 2016 hebben 9 inwoners uit Haren deelgenomen aan het educatieaanbod. Hieronder staat het aantal deelnemers aan de verschillende cursussen. Tussen haakjes staat het aantal deelnemers dat de cursus inmiddels heeft afgerond.

- NT2 basis (beginners, geen inburgeraars) : 5 (6)
- Taal en Rekenen; schakeling Entree opleiding : 2 (1)
- Taal en Rekenen; verschillende niveaus : 2 (7)

Om meer inwoners te bereiken en aan te sluiten op landelijk- en provinciaal beleid (Tel mee met Taal) zijn wij gestart met de oprichting van een Taalhuis in Haren. Inwoners die moeite hebben met taal, rekenen en digitale vaardigheden kunnen in Haren hiervoor terecht bij de bibliotheek en worden hierbij ondersteund door professionals van het Noorderpoort en vrijwilligers. In 2017 vindt de opening van het Taalhuis plaats.

Lokaal onderwijsbeleid - Kleine activiteiten

Er is een subsidie verstrekt aan het Culturele Commissie Basisscholen Haren. Hierin werken de basisscholen en de muziekschool, bibliotheek en het Centrum voor Kunst en Cultuur samen in het aanbod van kunst en cultuur.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Leerlingenvervoer

Het schoolvervoer is net als voorgaande jaren naar tevredenheid uitgevoerd.

Onderwijshuisvesting

Voor de sloop van het Zernike College, locatie Westerse Drift, moest een flora- en faunaonderzoek worden uitgevoerd. De aanwezigheid van een beschermde vleermuissoort en het aantreffen van asbest in de constructie van het gebouw hebben voor vertraging van de sloop gezorgd. Ondanks deze tegenvallers is het toch gelukt de sloop van het gebouw op tijd te realiseren. De extra uitgaven die hierdoor noodzakelijk waren drukken op de realisatie in 2017.

Verzuimbeleid

De aanpak van het voortijdig schoolverlaten is succesvol. In de regio Groningen-Haren is het aantal voortijdig schoolverlaters afgelopen jaar weer fors gedaald.

Alle leerplicht- en RMC-meldingen worden in behandeling genomen. Van de 246 leerplicht- en RMC-meldingen zijn er slechts acht jongeren die geen bemiddeling willen. De overige kinderen en jongeren worden dus allemaal bereikt waarvan de grootste groep, 76 leerlingen, weer terug is gekeerd naar het onderwijs en 16 jongeren werken.

De samenwerking tussen leerplicht/ RMC en het WIJZ-team behoeft de nodige aandacht en moet verder worden uitgewerkt. Net als de wijziging van de ambtsinstructie leerplichtambtenaar door de veranderingen vanuit de Jeugdwet.

Vakonderwijs lichamelijke opvoeding

Het vakonderwijs lichamelijke opvoeding wordt op bijna alle basisscholen in Haren uitgevoerd. Op de overige scholen zijn op basis van de verordening het aantal gymuren ingezet. De kwaliteit van het vakonderwijs wordt door de schoolbesturen gecontroleerd.

Schoollogopedie

Volgens de SNEL-methode ontvangen alle ouders via het consultatiebureau een korte vragenlijst waardoor eventuele logopedische problemen worden gesignaleerd. Op de basisscholen wordt via de Triage-methode bij de reguliere screening door de GGD bij alle 5-jarigen nogmaals aandacht besteed aan het signaleren van logopedische problemen. Wij zijn tevreden over deze werkwijze en voldoen hiermee aan artikel 6 van het uniforme deel van het Besluit Publieke Gezondheid.

Volwassenenonderwijs

Het aantal Harens deelnemers aan het educatieaanbod daalt. Door een Taalhuis in Haren op te richten, en zo een educatievoorziening dichterbij de inwoners te creëren, verwachten wij de educatiemiddelen doelgerichter in te zetten en een stijging van het aantal deelnemers te realiseren. In 2016 zijn we voortvarend aan de slag gegaan met de voorbereidingen voor het realiseren van een Taalhuis. Medio 2017 wordt het Taalhuis in Haren geopend.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
320 Openbaar Basisonderwijs	4.977	0	0	0	0
331 Gemeentelijk Onderwijsbeleid	2.848.972	2.717.617	3.355.449	2.411.656	943.792
344 Volwassenenonderwijs	5.172	-317	0	0	0
Programma Onderwijs	2.859.122	2.717.300	3.355.449	2.411.656	943.792

Toelichting verschillen

331 Gemeentelijk Onderwijsbeleid

Het verschil zit hem grotendeels in € 841.000 aan kapitaallasten als gevolg van de kapitaallastenschuif. Zie de nadere toelichting in het programma College en Middelen.

Het overige verschil op 331.00 (Huisv. & ov. Voorz.) bestaat uit:

- Omdat er later is gestart met de uitvoering van het onderwijshuisvestingsprogramma is er een overschot van € 36.000 ontstaan op het product huisvesting en overige voorzieningen.
- De subsidie die we jaarlijks ontvangen voor het voorkomen van voortijdig schoolverlaten heeft in 2016 geen specifieke bestemming gekregen. Hierdoor resteert een bedrag van € 30.000. Met de inzet van de uren hebben we alle verzuimmeldingen opgepakt. De resultaten van de inzet in de eerste helft van 2016 zijn verwoord in het 'Jaarverslag Leerplicht en RMC schooljaar 2015-2016' dat eind 2016 is verschenen. Eind 2017 verschijnt het jaarverslag met daarin de inzet in het tweede deel van 2016.
- Door terugloop in het aantal groepen is de verwachte stijging van de salariskosten van € 30.000 van vakleerkrachten lichamelijke opvoeding niet gerealiseerd.

6.9 Programma Economische zaken

Portefeuillehouders: mevr. M.H. Stiekema, dhr. Van Veen & dhr. M. Verbeek

Wat wilden wij bereiken?

De gemeente wil vitale winkelgebieden, zowel in Het centrum van Haren als in Oosterhaar. De gemeente waardeert en ondersteunt het initiatief van de gezamenlijke ondernemers in Haren, om een dorpsfonds te vormen. Bij een integrale visie op het centrum van Haren hoort de ontwikkeling van het Raadhuis- en Haderaplein, waarbij parkeren en verkeer belangrijke aspecten zijn. Levendigheid, gastvrijheid, goed wonen werken en verblijven zijn belangrijke waarden. Via de gemeentelijke website wordt een ondernemersloket opgezet. De gemeente gaat door met het zoveel mogelijk ontregelen en wil het mogelijk maken dat (winkel)panden eenvoudiger een andere bestemming kunnen krijgen. Hierbij wordt op basis van de bestaande regelgeving maatwerk geleverd.

Evenementen brengen leven in de brouwerij en ook zorgen ze voor extra bestedingen bij de winkels en horeca en daaruit voortvloeiende werkgelegenheid. Evenementen bepalen mede het imago van Haren.

Afgesproken is dat het evenementenbeleid zal worden geëvalueerd waarbij ook de mogelijkheden om de regeldruk te verminderen meegenomen worden. Voorwaarde blijft dat de veiligheid en leefbaarheid niet in het geding mogen komen.

Wij willen ons vastgoed op een duurzame, efficiënte wijze inzetten ten behoeve van de inwoners van Haren in het algemeen en de gebruikers van onze gebouwen in het bijzonder. Dit geldt ook voor de verspreide eigendommen en de bij ons in bezit zijnde gronden.

Schades aan gemeentelijke eigendommen willen wij zoveel mogelijk voorkomen. Dat geldt ook voor schade die door de gemeente wordt veroorzaakt.

We willen bereiken dat inwoners en bedrijven meer gaan doen op het gebied van duurzaamheid. Ook binnen de gemeentelijke organisatie zal duurzaamheid meer een vanzelfsprekendheid moeten worden. Hiertoe is door uw raad in 2015 vastgestelde basisnotitie duurzaamheid 2015-2017 het uitgangspunt.

Doelstellingen

- Verder uitwerking van de centrumvisie
- Verder uitwerken van het dorpsfonds
- Markt kostendekkend;
- Een gunstig klimaat voor ondernemers in het Centrum van Haren;
- Behalen van de duurzaamheidsdoelstellingen
- Het beheren van de gebouwen conform vastgestelde conditie 3 (ongeveer rapportcijfer 6).
- Drank- en horecawet: ervoor zorgen dat ieder horecabedrijf beschikt over een correcte vergunning.
- Evenementen: er op toezien dat evenementen veilig en goed verlopen en deze stimuleren. Op deze wijze willen wij het ondernemersklimaat in het centrum van Haren verder stimuleren.
- Wij willen wekelijks een aantrekkelijke markt met een divers aanbod.
- Wij willen inzichtelijk maken wat onze kosten zijn van het herstellen van schades door vernielingen aan openbare zaken (verhaalschades) en vergoedingen voor bij of aan derden aangerichte schades (aansprakelijkheidsschades).
- Wij willen een efficiënt en doelmatig beheer van vastgoed en andere gemeentelijke eigendommen, waarbij invulling wordt gegeven aan de opdracht om een aantal eigendommen af te stoten.

- Wij willen op duurzaamheidsgebied een voorbeeld zijn voor onze inwoners en uitvoering geven aan de doelstellingen uit de vastgestelde basisnotitie duurzaamheid. Met een nieuwe koers op het gebied van duurzaamheid wordt niet enkel naar CO₂-besparing gekeken, maar wordt ingezet op een brede aanpak van duurzame onderwerpen waarbij ingezet wordt op projecten die haalbaar zijn en waar we als gemeente voldoende invloed op kunnen uitoefenen. De koers van het nieuwe beleid zal in 2016 verder worden uitgewerkt en de doelstellingen concreter worden gemaakt.

Wat hebben wij gedaan?

Centrumfunctie, dorpsfonds, markt

Na een start in het najaar van 2015 is 2016 het eerste volledige jaar geweest waarin het dorpsfonds heeft gewerkt aan de versterking van de centrumfunctie van Haren. Verschillende initiatieven om de beleving in Haren te versterken zijn ondersteund. Met het Dorpsfonds is het Raadhuisplein deels opnieuw ingericht in afwachting van de definitieve invulling die met name afhangt van de invulling van de Oostwand van het plein. De nieuwe invulling van het plein heeft ook geleid tot een nieuwe opstelling van de markt, waarbij de markt een nettere uitstraling heeft en winkels beter zichtbaar en bereikbaar zijn geworden. Afgesproken is dat de positie van de markt meebeweegt met de ontwikkeling van het plein. Invulling van de nieuwe ontwikkelingen geven ook nieuwe kansen voor de marktopstelling. In het kader van de aansluiting bij het Geopark is onder meer de fietsroute prehistorisch Groningen ontwikkeld en het tijdschrift Haren Magazine in een oplage van 35.000 exemplaren verspreid onder toeristische ondernemers in het Hondsrug gebied. Ook zijn in de gemeente Geopark borden geplaatst bij toegangswegen. Verschillende evenementen in Haren zijn ondersteund zoals de beelden tentoonstelling in de Hortus en een mode-evenement op het Raadhuisplein. In 2016 is door het dorpsfonds onder meer de herinrichting van het Raadhuisplein georganiseerd en gefinancierd.

Verzoeken tot wijziging van (winkel) bestemmingen komen niet veelvuldig voor maar een tweetal verzoeken om in winkelbestemming ook horeca mogelijk te maken worden positief benaderd, binnen de geldende wet - en regelgeving.

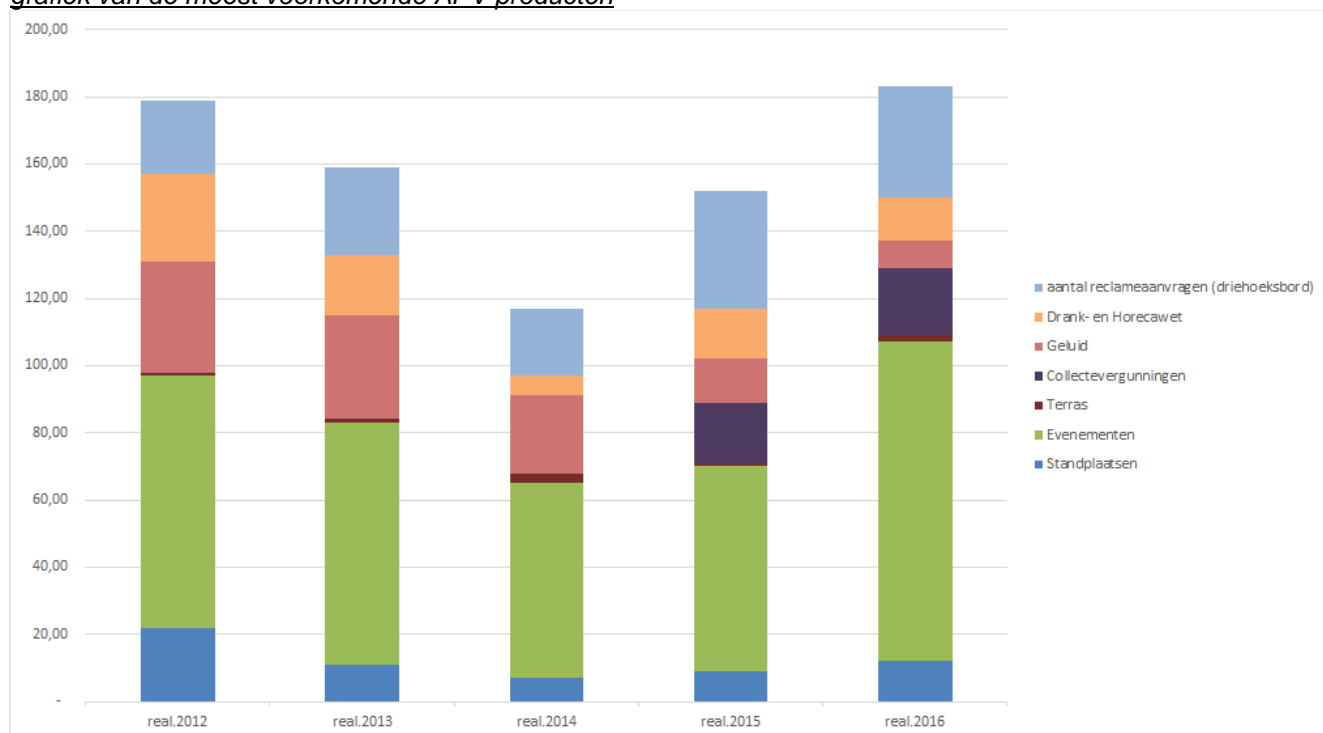
In de discussie rond het ontwikkeling van het Raadhuisplein is ook het onderdeel parkeren meegenomen. Afgewogen is dat zolang er nog geen duidelijkheid is over de Oostzijde van het Raadhuisplein, het parkeren betaald blijft. In de aanbesteding van het Raadhuisplein worden varianten uitgevraagd met verkoop van het parkeergedeelte als ook met behoud ervan in eigen bezit. Op basis van het overzicht van kosten en baten bleek vanuit de ondernemers erg weinig draagvlak om bij te dragen aan een begin van gratis parkeren.

Dienstverlening Europese Dienstenrichtlijn

Vergunningaanvragen APV en bijzondere wetten

Standplaatsen	12
Winkeltijdenwet	3
Evenementen	95
Vergunning afsluiten weg	10
Terras	2
Ontheffing verbod afval verbranden	1
Aantal reclameaanvragen (driehoeksbord)	33
Collectevergunningen	20
ontheffing recreatief nachtverblijf buiten kampeerterrein	1
ontheffing schenktijden en bijeenkomsten	2
vergunning snuffelmarkten	4
Geluid	8
Aantal vergunningaanvragen APV	191
Wet op de kansspelen	2
Drank- en Horecawet	13
Totaal vergunningaanvragen	206

grafiek van de meest voorkomende APV producten

Onderschrift: Er zijn meer vergunningen aangevraagd dan begroot was (realisatie 206 ten opzichte van begroot 182). Ook ten opzichte van 2015 zijn meer vergunningen en ontheffingen aangevraagd.

Evaluatie evenementenbeleid

Het evenementenbeleid is in 2016 geëvalueerd. Op basis de uitkomsten van de evaluatie is een aantal uitgangspunten geformuleerd. Deze uitgangspunten worden als kader gebruikt om het huidige evenementenbeleid te actualiseren. Om te voorkomen dat de openbare orde en veiligheid of de leefbaarheid in het geding mogen komen zijn er regels verbonden aan het organiseren van

evenementen. Deze regels zijn o.a. vastgelegd in de Algemene Plaatselijke Verordening gemeente Haren 2014 en het door de raad in 2009 vastgestelde evenementenbeleid

Schades

Dit jaar zijn er minder schades dan in voorgaande jaren. Schades vanwege vandalisme zijn gedaald naar 10 stuks (2015: 38). Opvallend is dat het aantal aansprakelijkheidsstellingen met 6 gevallen een licht stijgende lijn vertoont. Daarnaast waren er weer twee looddiefstallen van gebouwen. De gebouwen zijn hersteld met loodvervangers om toekomstige schade door diefstal te voorkomen.

Vastgoedbeheer

Het afstoten van het vastgoed wordt als afgesproken geleidelijk uitgevoerd, in 2016 is hieraan een vervolg gegeven. Tevens kijken wij continue naar mogelijkheden om kostenreductie te realiseren of inkomsten te genereren door betere of slimmere benutting van ons vastgoed. Voor de vrijgevallen schoolgebouwen geldt bovendien dat wij zorgen voor (tijdelijk) beheer in afwachting van een definitieve invulling op lange termijn. In 2016 hebben we hier het volgende aan gedaan.

In 2016 is de boerderij aan de Koelandsdrift in Onnen verkocht. Door een lagere opbrengst dan de boekwaarde, de makelaarscourtage en de kosten voor het opruimen van het terrein, laat de verkoop een negatief resultaat van € 14.000 zien.

Eind 2015 heeft u de locatie Westerse Drift aangewezen als de locatie voor nieuwbouw van de brandweerkazerne. Er is overeenstemming met de Veiligheidsregio over de aankoop van het terrein. Het daaropvolgende raadsbesluit is opgesteld en aan u voorgelegd. Twee huurders van de woningen boven de kazerne zijn verhuisd en de verwachting is dat medio 2017 de laatste twee woningen worden opgeleverd door de huurders. In afwachting van de uitvoering van het project worden deze woningen tijdelijk beschikbaar gesteld aan statushouders en anti-kraak-bewoners. Het noodzakelijke onderhoud en het beheer van de kazerne wordt jaarlijks bekeken en uitgevoerd op een minimaal niveau.

Voor de herbestemming van de Groninger Buitenschool is een prijsvraag uitgeschreven die is gewonnen door de huidige bewoners van het pand. Zij zullen hun activiteiten voor het ontwikkelen van een *Meergeneratiehuis* voortzetten. In de tweede helft van 2016 is de aandacht uitgegaan naar het doorlopen van de vereiste procedures voor de verkoop van het pand. Inmiddels zijn de contingenten beschikbaar gesteld. Tegelijkertijd met de bestemmingsplanprocedure zullen de onderhandelingen voor de verkoop worden afgewikkeld.

Conform het raadsbesluit over de nieuwbouw van de kantine van GHHC is in maart direct gestart met de aanbesteding van de werkzaamheden. Inmiddels zijn de plannen gereed en is de bouwaanvraag ingediend. Begin 2017 wordt een start gemaakt met de uitvoering van de werkzaamheden.

In het Scharlakenhof is in de zomerperiode een niet gevaarlijke Legionella besmetting geconstateerd. Door het nemen van zowel technische- als beheersmaatregelen is deze besmetting inmiddels opgeheven.

De onderhandelingen met de Stichting Kinderopvang Haren (SKH) over de aankoop van het gebouw aan de Hemsterhuislaan en de Waterhuizerweg waren eind 2016 in een afrondend stadium. De vondst van asbest in het pand aan de Waterhuizerweg heeft de overdracht echter uitgesteld. Voordat de overdracht kan plaatsvinden zal het gebouw moeten worden gesaneerd. Wij hebben u hierover geïnformeerd. Voor de kosten van de sanering en de bijkomende kosten is een voorziening opgericht.

Tegelijkertijd met de saneringswerkzaamheden worden de voorbereidingen voor de verkoop van het pand uitgevoerd. De insteek is om het gebouw, tegelijkertijd met het afronden van de sanering over te dragen aan de Stichting Kinderopvang Haren.

Wij hebben op basis van de motie van juni 2015 een externe partij verzocht een plan van aanpak voor deze verzelfstandiging van 't Clockhuys en het CKC op te stellen. Hierbij is een scheiding aangebracht tussen de organisatie, activiteiten en mensen van het CKC enerzijds en het vastgoed waarin het centrum is gehuisvest – 't Clockhuys – anderzijds. De consequenties voor het CKC en 't Clockhuys zijn namelijk verschillend. Dit plan van aanpak, op basis waarvan een programma van eisen van eisen opgesteld kan worden, is eind december 2016 opgeleverd.

Naar aanleiding van de uitkomsten van het Rekenkameronderzoek van 2015, zijn de afgelopen periode de lopende huurcontracten zoveel mogelijk geactualiseerd. Wij zijn hierbij afhankelijk van natuurlijke momenten, denk hierbij aan opzeggingen of verzoeken om wijzigingen. Er wordt gebruik gemaakt van nieuwe, moderne huurcontracten volgens het ROZ-model. Inmiddels zijn de eerste nieuwe contracten getekend. Ook in 2017 wordt deze lijn doorgezet.

Duurzame ontwikkelingen

Het energieloket is in 2015 gelanceerd, maar werd nog relatief weinig bezocht. Om er meer bekendheid aan te geven hebben we een promotiefilmpje gemaakt. Deze is op de duurzaamheidsavond in de Biotoop gepresenteerd. In het najaar hebben we vanuit het energieloket meegedaan aan de warmtetour. Deze campagne vanuit het energieloket heeft bij vele huiseigenaren de mogelijkheden van energiebesparing onder de aandacht gebracht. Deze warmtetour bijeenkomst is net als de duurzaamheidsavond goed bezocht. Het aantal unieke bezoekers van het energieloket blijft maandelijks stijgen.

Conform basisnota duurzaamheid hebben we een congres georganiseerd. Dit hebben we gedaan in de vorm van een inspiratieavond. Tijdens deze duurzaamheidsavond hebben 2 jonge duurzame ondernemers een lezing gegeven over klimaatverandering en de noodzaak om aan de slag te gaan met duurzaamheid. Vervolgens gingen de vele bezoekers van de avond aan de slag met een 3-tal thema's: een Harense duurzaamheidscoöperatie, het gemeentelijke energieloket en de Harense gebiedstafel van Noorden Duurzaam.

In navolging van deze avond is een aantal initiatieven ontstaan om zonneparken te ontwikkelen. We staan hier zeer welwillend tegenover, maar binnen de huidige ruimtelijke kaders zijn zonneparken in het buitengebied lastig te realiseren. Hierom is begonnen met de uitwerking van een notitie met randvoorwaarden voor de ontwikkeling van zonneparken. Hierbij richten wij ons op een locatie bij De Mikkellhorst, de vuilstortplaats aan de Grootslaan en er wordt gedacht aan de transferia aan de A28. De initiatiefnemers voor een duurzaamheidscoöperatie Duurzaam Haren hebben we ondersteund in het vinden van voldoende draagvlak om samenwerking met Grunneger Power te bewerkstelligen en het verkrijgen van provinciale subsidie voor de oprichting. De coöperatie is inmiddels een feit.

Afgelopen jaar is een serie bijeenkomsten georganiseerd van de Harense gebiedstafel. Vanuit Noorden Duurzaam heeft een kwartiermaker verschillende partijen benaderd om deel te nemen. Het is nog zoeken naar de juiste vorm en de juiste samenstelling van de tafel, maar een aantal partijen kan zich tot de vaste kern van de tafel rekenen. Zij gaan de onderlinge rollen verdelen, de eerste projecten starten en nieuwe partijen benaderen om deel te nemen. Eind 2016 zijn de eerste intenties voor op te starten projecten benoemd.

Afgelopen jaar zijn we op zoek geweest naar de juiste invulling voor het energiebesparingsproject waarvoor uw raad een bestemmingsreserve van 100.000 euro beschikbaar gesteld heeft. We willen dit zo breed mogelijk inzetten om een zo groot mogelijk effect creëren. Het idee is om bijvoorbeeld buurten uit te dagen om gezamenlijk energie te besparen en zo een wedstrijd element te creëren waardoor zo veel mogelijk inwoners betrokken en enthousiast raken. We hebben inmiddels stappen gezet om het idee uit te werken. Dit voorstel zullen wij ter bespreking aan u voorleggen zoals afgesproken bij het instellen van de bestemmingsreserve.

Het eerste jaar Natuur-en Milieueducatie is afgerond. Nog niet elke basisschool heeft overal aan meegedaan. Uit de evaluatie blijkt inmiddels wel dat alle scholen het 2e jaar mee wil doen. Over het algemeen waren de deelnemende scholen positief over het aanbod en hier wordt in 2017 een vervolg aan gegeven.

De gemeente organisatie moet wettelijk verplicht een Energie Audit uitgevoerd hebben. Door de decentralisatie van de zorgtaken is de gemeentebegroting geroeid waardoor dit een verplichting geworden is. In deze audit wordt gekeken hoe het energieverbruik eruit ziet, waar dit door veroorzaakt wordt en hoe hier op kan worden bespaard. Hiervoor heeft u bij de Najaarsrapportage 2016 middelen beschikbaar gesteld en de uitvoering verloopt voorspoedig. In 2017 zal de audit afgerond worden.

Binnen een aantal projecten (transferium, nieuwbouw DHE) worden laadpalen meegenomen maar bij van Spoor tot Steeg was dit nog niet het geval. Vanuit duurzaamheid is een bedrag beschikbaar gesteld om dit mogelijk te maken. Daarnaast is met de uitvoerende partij een overeenkomst gesloten waarmee inwoners in de toekomst een publieke laadpaal kunnen aanvragen via <https://openbaarladen.nl>.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Centrumfunctie, Dorpsfonds, markt

Wij zijn tevreden over het eerste jaar dorpsfonds. Belangrijke stap daarin is geweest dat het plein met eenvoudige middelen een betere uitstraling heeft gekregen, de markt beter staat, winkels beter zichtbaar zijn en het plein meer een verblijfsfunctie heeft. De aansluiting van Haren bij het Geopark wordt meer zichtbaar met verschillende bebordingen. Ook heeft het dorpsfonds de eerste ervaringen opgedaan met het ondersteunen van evenementen die meer levendigheid in het centrum van Haren moeten brengen. Ook dit is een positieve ontwikkeling. We zijn positief over de mogelijkheden die ondernemers zien om in bijvoorbeeld winkelpanden horeca te starten.

Dienstverlening EDR en Evaluatie evenementenbeleid

Wij zijn tevreden met de uitkomst van de evaluatie. De uitgangspunten vormen een goed kader om het huidige evenementenbeleid te vernieuwen.

Markten/Standplaatsen

Met de marktlui zijn nieuwe afspraken gemaakt over de locatie van de markt na de herinrichting van het plein. vrachtauto's staan in veel gevallen niet meer bij de kraam en afval en stroomkabels worden netter weggewerkt. De markt heeft een nettere uitstraling en de winkels rond de markt zijn beter zichtbaar en bereikbaar.

Vastgoedbeheer

In 2016 zijn niet alle geplande werkzaamheden uitgevoerd. Oorzaak hiervan is onder andere het verloop van de ambtelijke capaciteit binnen team Vastgoed. Daarnaast kregen we in 2016 te maken met een aantal (grote) niet geplande projecten, dat onze aandacht vroeg zoals de asbest problematiek bij de kinderopvang Waterhuizerweg en de legionella uitbraak (niet gevaarlijke variant) uitbraak in het

Scharlakenhof. Daarnaast zijn we conform uw besluit direct begonnen met de uitbreiding van de kleedkamers GHHC. Hierdoor is bijvoorbeeld de afronding van de upgradering gymzalen (renovatie voorruimte van gymzaal de Bam en onderhoud gymzaal Oude Brinkweg) doorgeschoven naar 2017. Inmiddels is de aanbestedingsprocedure hiervoor al wel gestart.

Aangaande het afstoten van de panden zitten we op een gemiddelde van één à twee verkochte panden per jaar. Dit is conform onze doelstelling. Wij blijven continu monitoren of de gekozen werkwijze nog aansluit bij de behoefte van de gemeentelijke organisatie en bij de trends op de vastgoed markt. Deze werkwijze bevalt goed.

Duurzame ontwikkelingen

Wij hebben ons als doel gesteld om meer beweging in de samenleving te creëren. Hier zijn wij door middel van onze duurzaamheidsavond, de gebiedstafel bij Noorden Duurzaam en de warmtetour campagne goed in geslaagd. Deze beweging is duidelijk zichtbaar door het feit dat er eind 2016 een Harense duurzaamheidscoöperatie is opgericht en dat er verschillende initiatieven zijn geïnitieerd om zonneparken te ontwikkelen.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
041 Dienstverl Europese Dienstenrichtlijn	61.065	62.565	72.675	69.799	2.876
044 Schades	40.329	48.901	30.990	21.107	9.883
082 Markten/Standplaatsen	13.315	21.321	20.411	19.764	647
083 Economische Zaken	35.464	75.042	138.000	138.145	-145
100 Vastgoedbeheer	2.026.076	2.071.982	2.414.349	3.169.271	-754.922
240 Duurzame ontwikkelingen	42.194	44.509	74.715	72.643	2.072
285 Verspreide Eigendommen	-387.195	-421.879	-415.333	-496.498	81.165
Programma Economische zaken	1.831.249	1.902.442	2.335.808	2.994.231	-658.423

Toelichting verschillen

100 Vastgoedbeheer

Het jaar 2016 laat een negatief resultaat zien van € 755.000 op vastgoedbeheer. Dit wordt veroorzaakt door:

- Een meevaller van € 158.000 op de kapitaallasten als gevolg van de kapitaallastenschuif. In de begroting is die meevaller wel geraamd, maar op een stelpost onder het product Algemene Uitgaven en Inkomsten in het programma College en Middelen. Dit leidt tot diverse verschillen met de begroting op product-/programmaniveau die tegen elkaar wegvallen. Zie ook de toelichting in het programma College en Middelen.
- Een nadelig verschil van € 913.000 als gevolg van de noodzakelijke vorming van een voorziening voor kosten van de asbestsanering en tijdelijke huisvesting voor het pand Waterhuizerweg 7.

285 Verspreide Eigendommen

Het positieve verschil van € 81.000 op verspreide eigendommen is te verklaren door:

- De ontvangst van circa € 15.000 aan incidentele inkomsten door de verkoop van stukjes grond. - De ontvangst van een niet geraamde eenmalige verhoging van de Algemene Kostenvergoeding van GEM Haren Noord CV van € 50.000 (een vergoeding voor de werkzaamheden die wij verrichten voor de GEM).

- Het achterwege blijven van een subsidieaanvraag van de Blauwe Ruiters, terwijl hiervoor conform besluitvorming in uw raad afgerond € 8.000 geraamd was.
- Overige verschillen die sommeren tot een voordeel van € 8.000.

6.10 Programma Werk en Inkomen

Portefeuillehouder: dhr. M. Verbeek

Wat wilden wij bereiken?

Wij streven ernaar dat alle inwoners volwaardig kunnen meedoen aan onze samenleving. Daarbij richten wij ons vooral op de mogelijkheden die mensen hebben. Een eerste voorwaarde om volledig mee te kunnen doen, is zelfredzaamheid. Mensen moeten in staat zijn om mee te doen. Die zelfredzaamheid kan worden aangetast door financiële problemen, sociale en psychische belemmeringen en lichamelijke beperkingen maar ook een gebrek aan participatie vanwege het ontbreken van (betaald) werk. Om deze participatie te bewerkstelligen willen wij de mogelijkheden en capaciteiten van burgers optimaal benutten. Zelfredzaam zijn is één; zelf verantwoordelijkheid nemen en de kansen die geboden worden daadwerkelijk pakken, is twee. Mensen moeten uiteindelijk zelf ervoor kiezen om het maximale uit zichzelf te halen. Onze voorzieningen moeten die keus stimuleren en niet ontmoedigen. Geven zonder tegenprestatie te vragen leidt tot passiviteit en afhankelijkheid. Er wordt daarom van iedereen die hiertoe in staat is een tegenprestatie gevraagd. Onze voorzieningen moeten een appèl doen op mensen om ook zelf hun best te doen. Hulp aan kwetsbare inwoners heeft dan ook twee kanten: ondersteuning bij het behoud en zo mogelijk herstel van het zelfredzame vermogen en het stimuleren en inzetten van hun eigen kracht. Ook inwoners die niet kwetsbaar zijn, nemen niet altijd optimaal deel aan de samenleving. Dat is jammer omdat de samenleving hen wel dringend nodig heeft. Vandaar dat wij deze inwoners ook aansporen om maatschappelijk actiever te worden via bijvoorbeeld vrijwilligerswerk.

Ontwikkelingen

Cliëntenbestand

De economische crisis heeft zich in Haren in de afgelopen jaren ook vertaald in stijgende aantallen cliënten in de bijstand- en aanverwante regelingen. Desondanks wist de gemeente Haren steeds een hoge uitstroom te realiseren. In 2016 was echter nog steeds sprake van een stijging van het aantal bijstandsgerechtigden. Eind 2015 waren er 278 bijstandsgerechtigden, eind 2016: 288 (+10). De daling van de uitstroom kan voor een deel worden verklaard door de verhoogde taakstelling voor het huisvesten van statushouders (stromen minder snel uit naar werk vanwege inburgering en taal). Daarnaast zijn er minder mogelijkheden voor een deel van de doelgroep om een beroep te doen op Wajong en WSW, die (gedeeltelijke) op slot zijn gegaan voor nieuwe instroom in 2016. De gemeente heeft weinig invloed op instroom, wel op uitstroom.

Re-integratie

In 2016 is ingezet op het in kaart brengen van het werkgeversnetwerk. Er wordt met name ingezet op branches die de meeste kansen bieden voor bijstandsgerechtigden. De groepsaanpak 'Ken je kracht' is ook in 2016 succesvol ingezet. De doelgroep die deelneemt heeft een steeds grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Kansrijkeren zijn inmiddels aan het werk en de instroom van statushouders groeit stevig. De verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd speelt hier ook mee.

Schuldhulpverlening

Per 1 maart 2017 is een breed moratorium in werking getreden, dit is onder meer in 2016 voorbereid. Het breed moratorium kan onder voorwaarden binnen de schuldhulpverlening een incassopauze mogelijk te maken.

Armoedebeleid

In 2017 komen de Klijnsmagelden beschikbaar. Het gaat om ongeveer € 51.000 voor gemeente Haren. Deze middelen zijn met name bedoeld voor de bestrijding van armoede onder kinderen.

Wat hebben wij gedaan?

Gemeente Haren scoort traditioneel goed qua uitstroom, omdat de re-integratie gericht is op het versterken en stimuleren van de eigen verantwoordelijkheden en de mogelijkheden om kansen te benutten (Ken je kracht). Er wordt veel gewerkt met werkervaringsplekken met 'coaching-on-the-job' en korte lijnen naar werkgevers.

De Participatiewet is er om zoveel mogelijk mensen, met of zonder beperking, werk te laten vinden bij een gewone werkgever. Om deze mensen zo goed mogelijk te bedienen heeft Team Werk een uitgebreide intake ontwikkeld, daarnaast wordt gebruik gemaakt van de deskundigheid van een arbeidsdeskundige om een zo goed mogelijk traject richting betaald werk bij een gewone werkgever op te zetten. De gemeente werkt hierbij samen met andere gemeenten in het project 'Werk Inzicht'.

De in eigen beheer ontwikkelde groepstraining voor werkzoekenden, de 'Ke(r)n je Kracht' is ook 2016 doorontwikkeld en ingezet. Doel van de training is het teweegbrengen van een beweging (ontwikkeling) bij mensen door hen in hun eigen kracht te zetten, zodat ze zelfstandig (langdurig) werk kunnen vinden.

Vanwege de start het afgelopen jaar, hebben we ervoor gekozen om mensen naast een goed lopend individueel traject, te laten instromen in de groepstraining. Hierdoor hebben we de volgende resultaten kunnen halen:

- Totaal aantal deelnemers in groepen: 40
- Totaal aantal werkervaringsplaatsen n.a.v. training: 5

Daarnaast heeft Team Werk wederom hard gewerkt aan het activeren en begeleiden van mensen richting werk door te onderzoeken wat een individuele klant nodig heeft om aan de slag te kunnen.

Schuldhelpverlening

Vanaf 2014 werkt de Gemeentelijke Kredietbank Assen met Traject51. Hierin vindt een sluitende aanpak plaats voor de screening van aanvragers met schulden. Doel hiervan is om te komen tot een verhoogd slagingspercentage (door minder WSNP-zaken). Het aantal mensen in budgetbeheer is echter gestegen met 31 tot een totaal van 82 (51 in 2015) en het aantal mensen met een lening via de GKB om de schulden te (her)financieren is gedaald met 7 naar een totaal van 22 (van 29 in 2015). Het aantal WSNP zaken is met 2 gedaald van 8 naar 6. Ten aanzien van snellere doorlooptijden, minder overdrachtskosten en kostenbeheersing met tariefsverlaging zijn nog geen gegevens over 2016 beschikbaar.

Statushouders (vergunningshouders)

De gemeente Haren had in het jaar 2016 een taakstelling van 49 vergunninghouders. Per 1 januari 2016 was er sprake van een achterstand van 10 te huisvesten vergunninghouders in totaal dus 59 te huisvesten vergunningshouders. In 2016 hebben we echter 39 personen gehuisvest. De achterstand per 1 januari 2017 is daardoor 20 vergunninghouders.

Haren heeft intensief ingezet op de inburgering. Samen met de vergunningshouders wordt op basis van een assessment een plan van aanpak gemaakt dat aansluit bij de situatie van de persoon. Er wordt zo snel mogelijk begonnen met het inburgeringstraject en vluchtelingenwerk Haren begeleidt de vergunningshouder in zijn of haar traject vanuit het opgestelde plan.

Door de aanpak in Haren binnen inburgering is het slagingspercentage voor het inburgeringsexamen 85%. Dit heeft het landelijke nieuws gehaald.

Armoedebeleid

Door de rijksoverheid zijn in 2014 extra middelen via het gemeentefonds (landelijk € 20 miljoen) beschikbaar gesteld ter bestrijding van armoede en schulden. Daarbij is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor kinderen. Om deze reden heeft de gemeente Haren zich vanaf 2015 aangesloten bij de Stichting Leergeld en het Jeugdsportfonds. Daarnaast is een aanvang gemaakt met een inventarisatie van alle regelingen op het gebied van minimabeleid. Dit moet leiden tot een heroverweging van dit beleid in 2017. Er zijn 310 aanvragen bijzondere bijstand en 311 aanvragen Participatiefonds ingediend in 2016.

Sociale Werkvoorziening/beschut werken

Per 1 januari 2016 zijn de WSW-werknemers van BWR uit Haren in dienst gekomen bij de gemeente na de liquidatie van gemeenschappelijke regeling BWR als uitvoerder van de Wsw. Het betreft een dienstverband op basis van de CAO WSW. Met ingang van 2016 zijn er geen mogelijkheden meer om in te stromen in de oude WSW. De WSW-populatie neemt daardoor langzaam in omvang af. Wel is er inmiddels een nieuwe verplichte Regeling Beschermd Werken ingevoerd.

Activiteiten

Door de vorming van het WIJZ-team (werk en inkomen, jeugd en zorg) is de mogelijkheid voor integraal werken binnen het sociaal domein verbeterd. Hierdoor zijn koppelingen aangebracht tussen WMO, jeugd en bijstandsverlening. Dit levert mogelijkheden op ten aanzien van mantelzorg, vrijwilligerswerk, versterking van de kwetsbare groepen en betere afspraken met het werkveld en kunnen vrijwilligersplekken in overleg met het werkveld gerealiseerd worden.

De accountmanagers van het Team Werk beheren een netwerk met het bedrijfsleven, ten behoeve van het binnenhalen van vacatures en werkervaringsplekken. Het Team Werk heeft de nodige vacatures binnengehaald. Korte lijnen met de markt zijn van belang, het gaat om individueel maatwerk tussen werkgever en te bemiddelen bijstandsgerechtigde. Hierbij zijn in 2016 wederom veel werkervaringsplekken gerealiseerd die uitmonden in een dienstverband. Hierbij wordt ook steeds gekeken naar de verdringingseffecten. Jongeren worden zoveel mogelijk naar school begeleid.

Met name de thuiszorg en de schoonmaak zijn belangrijke plekken voor 'Social return on investment' (SROI). Door de moeilijke markt voor de thuiszorg is dit helaas minder vaak toegepast. Verder zijn geen grote inkoopcontracten gesloten waarin SROI is toegepast. In het kader van de implementatie van de algemene voorziening voor huishoudelijke hulp en de aanbesteding voor de maatwerkvoorziening zijn weer meer mensen in deze branche aan het werk geholpen.

Met de kredietbank worden jaarlijks afspraken gemaakt over de prestaties die geleverd worden. De doorlooptijd bij de intake heeft een grote prioriteit om te voorkomen dat schulden oplopen en cliënten met (nog) hogere kosten worden geconfronteerd. De reguliere doorlooptijd bedraagt vier weken maar in geval van een crisis maximaal drie werkdagen. Door een efficiëntere intake worden cliënten sneller geholpen, worden onnodige kosten bespaard welke uiteindelijk in de tarieven zijn weerslag zal vinden.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

In het kader van de Participatiewet geldt dat de eigen kracht van inwoners optimaal benut wordt. Gemeente Haren wil in de top 3 van Groninger gemeenten blijven staan. Sociale en psychische belemmeringen die optimale zelfredzaamheid in de weg staan voorkomen en bestrijden en de sociale en psychische weerbaarheid van kwetsbare inwoners versterken.

De beste manier om zelfredzaamheid te vergroten is door mensen weer te laten participeren in de samenleving, bij voorkeur via uitstroom naar een betaalde baan. Ook in 2016 is dit weer gelukt. Er zijn 85 (2015: 125) mensen geheel of gedeeltelijk uitgestroomd. Provinciale cijfers over 2016 zijn nog niet

beschikbaar, Haren krijgt nu te maken met de wet van de remmende voorsprong. Na jarenlang de hoogste uitstroom in de provincie blijven vooral cliënten over met gemiddeld grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Juist deze groep merkt de concurrentie van andere werkzoekenden nu de arbeidsmarkt aantrekt. Veel mensen met meer kwalificaties die tijdens de crisis afwachten, begeven zich nu weer op de markt. Ook de grote instroom van statushouders en het langere verblijf in de bijstand door het verhogen van de pensioenleeftijd dragen hier aan bij.

De huidige trend van een toenemend aantal mensen met problematische schulden, willen we in de periode 2013-2017 ombuigen. De cijfers over 2016 laten vooral een stijging zien onder het aantal inwoners met een budgetbeheerregeling. WSNP en financiering van schulden via de GKB laat een kleine daling zien. De naweën van de financiële crisis werken in 2016 nog volop door. Ook in 2016 is doorgewerkt aan de doorontwikkeling van preventieactiviteiten. Onder meer wordt vanuit de GKB gebruik gemaakt van het vrijwilligersnetwerk in de gemeente Haren. Dit geldt ook voor de samenwerking met het WIJZ team.

Het percentage inwoners dat vrijwilligerswerk verricht zal verder toenemen. Het vrijwilligerswerk zal daarbij verdere verbinding met de Participatiewet krijgen. Het beleid is gericht op het stimuleren van werklozen tot vrijwilligerswerk en werken met behoud van uitkering en zo mogelijk gericht op doorstroom naar regulier werk.

Bij het intakegesprek wordt direct gekeken wat iemand terug kan doen voor de samenleving, waarbij vrijwilligerswerk een belangrijk speerpunt is. We sluiten hierbij aan bij de mogelijkheden die de klant heeft en de markt biedt.

Wij zijn tevreden over de resultaten op het gebied van uitstroom.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
190 Bijstandsverlening	682.193	493.151	292.332	505.410	-213.078
191 Minima-Beleid	203.900	183.304	173.268	204.755	-31.487
196 loaw/loaz	180.726	231.308	259.595	345.932	-86.337
197 Werkloosheids- en Werkgelegenh.proj.	513.987	1.835.354	1.610.510	1.692.969	-82.459
Programma Werk en Inkomen	1.580.805	2.743.117	2.335.705	2.749.066	-413.361

Toelichting verschillen

190 Bijstandsverlening

Er is door met name de toename van het aantal bijstandsgerechtigden sprake van een tekort op bijstandsverlening van € 213.000.

191 Minima-Beleid

Door de naweën van de economische crisis en vergrote aandacht voor armoedebestrijding is er meer geld verstrekt in het kader van het minima-beleid, waardoor er een tekort is ontstaan van € 31.000.

196 loaw/loaz

Het aantal IOAW-ers is afgelopen jaar toegenomen (er zit momenteel niemand in de IOAZ), wat een tekort heeft opgeleverd van € 86.000.

197 Werkloosheids- en Werkgelegenheidsprojecten

Door eindafrekening van GR BWR(€ 56.000) en een WSWer in een buitengemeente (bij Novatec) (€ 25.000) is er een tegenvaller van uiteindelijk € 82.000

6.11 Programma Cultuur

Portefeuillehouder: mevr. M.H. Stiekema

Wat wilden wij bereiken?

Wij streven naar een efficiënte culturele infrastructuur die past bij 'de maat van Haren'. Onze rol is daarbij vooral faciliterend. Wij leggen bij ons beleid de nadruk op de doelgroep jeugd. Dit zien wij terug bij de inhoudelijke afspraken die wij maken met onze gesubsidieerde instellingen, de bibliotheek en 't Clockhuys-CKC. Educatie en participatie met betrekking tot kunst en cultuur en ontmoeting spelen hierin een belangrijke rol.

Doelstellingen

Wij streven naar 'meer aanbod voor minder budget met een breed bereik onder de Harense bevolking'. Wij sluiten zoveel mogelijk aan op het onderwijs. Wij streven naar aanvaardbare tarieven, dit wil zeggen dat wij vergelijken met de tarieven van omliggende gemeenten.

Wij stimuleren met ons subsidiebeleid het eigen initiatief van inwoners. Wij willen dit faciliteren en ondersteunen. Wij geven alle vrijheid aan het particulier initiatief en beperken daarbij onze eigen rol als gemeente. Een centrale culturele ontmoetingsplek waar ruimte is voor allerlei vormen van kunst en cultuur past in dit beleid. De bibliotheek willen wij behouden op deze plek. Binnen het CKC willen wij werken met marktconforme tarieven.

Wij willen ons cultuurhistorisch erfgoed zo veel mogelijk behouden en versterken (monumentenzorg, monumentale bomen, archeologie en cultuurhistorie).

Wat hebben wij gedaan?

't Clockhuys-CKC

't Clockhuys-CKC Haren verzorgt lessen, cursussen en workshops op het gebied van muziek, dans, theater en beeldende kunst. Het verzorgen van culturele en cultuureducatieve activiteiten (concerten, exposities, festiviteiten, projecten) gebeurt in grote mate in samenwerking met (culturele) partners binnen de gemeente Haren.

Het hoog houden van de kwaliteit van lessen, cursussen en workshops en leerlingen en cursisten kansen bieden zich te presenteren op podia of tijdens exposities. Het daarbij stimuleren van samenspel in orkesten, bands en ensembles.

- Samenwerken met en ruimte bieden aan werkgroepen van de Culturele Raad Haren, de bibliotheek, Balletschool Haren, Stichting Torion, Centraal Opvang asielzoekers Onnen, CJG, het Alfa-college, Zernike College en Kentalis Guyotschool.
- Samenwerken met de Culturele Commissie Basisonderwijs Haren en met de schoolbesturen afzonderlijk. Het ontwikkelen van een doorlopende leerlijnen kunst en het verzorgen van de inhoud van die leerlijn. Het aanvragen van subsidies binnen de regeling *Cultuureducatie Met Kwaliteit (CMK)*.
- Samenwerken met de ondernemers van Haren en met de bibliotheek door middel van festiviteiten en zo bijdragen aan een plezierig leefklimaat.

Een jaar van naar verbindingen leggen en samenwerkingen uitbreiden. Wij noemen enkele hoogtepunten.

- Slotconcert op het plein met gelegenheids-ensembles (kinderen en volwassenen) gevormd vanuit verschillende instrumenten en docenten; Avond van het Levenslied, Band nights; ons steeds terugkerende Open Podium; Opening Kinderboekenweek; Open huis en Kunst & Cultuurmarkt.

- Uitbreiding van de lessen op alle basisscholen in Haren. Naast de lessen van de Culturele Kalender (CCBH) die op alle scholen, in alle klassen, plaatsvinden hebben we lessenseries uitgevoerd op verschillende scholen in Haren. We noemen de projecten *Ritmische Vorming* en *Zingen en bewegen vanuit Cultuureducatie Met Kwaliteit*.
- CKC in bibliotheek / CJG. In samenwerking met CJG hebben we meegewerkt aan *Kleintje Koffie*. In de bibliotheek is de Concertreeks *Muziek in de bieb* gerealiseerd: op woensdag- en vrijdagmiddagen treden steeds talentvolle leerlingen en ensembles van 't CKC op.
- Vraag & aanbod. Met ons cursusaanbod muziek, beeldende kunst en theater spelen we in op vragen van de klanten. Naast jaarcursussen en cursussen van twaalf lessen zijn er steeds meer korte cursussen, dagworkshops, éénmalige workshops op locatie of kinder-/personeelsfeestjes.

Bibliotheek Haren

De bibliotheek die in 't Clockhuys is gevestigd, is een volwaardige 'brede' Bibliotheek, ingericht en georganiseerd volgens het Gronings bibliotheekconcept. Met dit concept en met de integratie van zelfservice is er een goede uitleenfunctie. Dat de bibliotheek in Haren er goed op staat, blijkt uit de cijfers; met 41,26% is de lidmaatschapsgraad in de gemeente Haren het hoogst van alle Groningse gemeenten die Biblionet Groningen bedient (totaalgemiddelde 26%). Het zijn prestatiecijfers die passen binnen de ambitie die de gemeente en Biblionet met elkaar hebben vastgesteld in de meerjarenbeschikking 2014-2017.

In de meerjarenbeschikking heeft de gemeente Haren aan Biblionet Groningen de opdracht gegeven om toegang te bieden tot alle documentaire informatiebronnen om te voorzien in de informatiebehoeften van de inwoners van Haren. Daarnaast is veel aandacht uitgegaan naar het organiseren van activiteiten in samenwerking met lokale partners.

De Bibliotheek Haren werkt nauw samen met alle scholen en vrijwel alle peuterspeelzalen en kinderdagverblijven in Haren. Niet alleen de basisscholen, maar ook de scholen voor (speciaal) voortgezet onderwijs mag de bibliotheek tot haar partners rekenen.

Met het voorleespromotieprogramma 'Boekstart voor baby's' richt de bibliotheek zich op ouders van kinderen van 0-2 jaar. Jonge ouders krijgen kort na de geboorte van hun kind een brief van de gemeente waarmee zij worden uitgenodigd hun kind te laten inschrijven als lid van de bibliotheek.

Binnen de Culturele Commissie Basisscholen Haren draagt de bibliotheek bij als organisator van de Kinderboekenweek en bezoeken van een jeugdboekenschrijver en in de Culturele Raad Haren als deelnemer in de commissies 'letteren' en 'opening cultureel seizoen'. Vanuit deze commissies is de bibliotheek mede-organisator van diverse lezingen en de Kunst & Cultuurmarkt.

Culturele Raad Haren

De Culturele Raad Haren is de spil van veel culturele activiteiten in de gemeente Haren. Ook in 2015 heeft de CRH een veelheid aan activiteiten georganiseerd, zoals 'Broodje Met', lezingen, filmhuis en concerten op diverse locaties. De CRH is tevens voor het gemeentebestuur een belangrijke gesprekspartner.

Ontwikkelingssamenwerking

Wij hebben een financiële bijdrage gegeven aan een aantal lokale acties op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Wij zijn tevreden met het educatief aanbod van hoge kwaliteit, waarbinnen veel kruisbestuivingen plaatsvinden en talent optimaal naar boven wordt gehaald. We zorgen voor zichtbaarheid op scholen

en in het centrum van Haren door eerder genoemde contacten en initiatieven te continueren. Wij hebben met relatief weinig geld veel aanbod ondersteund. De tarieven van het CKC zijn nog steeds op een aanvaardbaar niveau, de meeste activiteiten die door het culturele veld zijn georganiseerd, zijn kosteloos of laag geprijsd.

Kunst & Cultuur

Door de grote druk op het sociaal domein hebben wij minder tijd en aandacht kunnen besteden aan het culturele veld dan wenselijk zou zijn geweest. Dit heeft gevolgen gehad voor onze zichtbaarheid in en contacten met het culturele veld. Beleidsontwikkeling op het gebied van cultuur heeft dan ook niet of nauwelijks plaatsgevonden.

't Clockhuys

De doelstelling voor het Clockhuys-CKC was 65% kostendekkendheid. Deze doelstelling hebben wij niet gehaald. De kostendekkendheid over 2016 was 59%. Er is een afname van individuele lessen ten opzichte van groepslessen/activiteiten. Echter de opbrengst van groepsactiviteiten is lager. Daarnaast is er sprake van meer ZZPers. Overigens voorziet het CKC nog steeds in een behoefte en de gebruikers weten de voorziening goed te vinden.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
144 Kunst & Cultuur	640.762	613.076	593.685	610.263	-16.578
146 Ontwikkelingssamenwerking	3.074	2.324	2.886	1.724	1.162
152 't Clockhuys	186.541	180.019	250.289	280.583	-30.295
167 Monumenten	9.753	10.114	18.387	10.970	7.417
ProgrammaCultuur	840.129	805.533	865.246	903.540	-38.294

Toelichting verschillen

144 Kunst & Cultuur

De overschrijding wordt veroorzaakt doordat de bezuiniging van Biblionet in 2016 per abuis niet juist is verwerkt in de Begroting 2016. Biblionet heeft de opdracht om jaarlijks een bedrag te bezuinigen ten opzichte van de basissubsidie. De bezuiniging voor 2016 is vertaald door de raming van 2015 met € 25.000 te verlagen. Doordat in de raming van 2015 ook al de bezuiniging was opgenomen van € 18.000 voor 2015 had de raming met € 7.000 verlaagd moeten worden in plaats van €25.000

152 't Clockhuys

De tegenvaller is volledig toe te rekenen aan waterproblemen onder de vloer van de monumentale school welke acuut moest worden opgelost ivm gezondheidsklachten.

6.12 Programma Sport en recreatie

Portefeuillehouders: mevr. M.J. Sloot & mevr. M.H. Stiekema

Wat wilden wij bereiken?

- Behoud en zo mogelijk versterking van de recreatieve en toeristische sector in Haren, waarbij de primaire verantwoordelijkheid bij de recreatieve ondernemers zelf ligt.
- Meer mensen gaan sporten en bewegen, jong en oud en op een manier die zij zelf het prettigst vinden.
- Het behouden van een actief, hoogwaardig en breed verenigingsleven met daarnaast aandacht voor bewegen in de openbare ruimte.

Doelstellingen

- Een kwalitatieve en kwantitatieve goede infrastructuur voor sportaccommodatie- en sportorganisatie moet iedereen in staat stellen om mee te doen.
- Het intensiveren van de samenwerking tussen sport, onderwijs, kinderopvang.
- Maximaal faciliteren en het wegnemen van onnodige (procedurele en juridische) belemmeringen voor behoud en ontwikkeling van recreatieve voorzieningen in Haren.

Wat hebben wij gedaan?

Sport

Samen met de gebruikers van sportpark "De Koepel" hebben we 'De Gebruiksregels sportpark De Koepel' opgesteld met daarbij gevoegd een totaal overzicht van de verdeling van het beheer van alle zaken die zich op het sportpark bevinden.

De besprekingen zijn gestart met de voetbalvereniging Glimmen om ook voor sportpark "De Groenenberg" te komen met een totaal overzicht van de verdeling van het beheer van alles wat zich op dat sportpark bevindt.

Met de Blauwe Ruiters blijven we in gesprek over hun zoektocht naar een nieuwe locatie. Afgelopen jaar hebben ze nog geen locatie gevonden waardoor we geen subsidie verstrekt hebben.

Op initiatief en op kosten van de Vereniging Christelijk Basisonderwijs Glimmen (VCBG) hebben we overstemming bereikt tot de aanleg van een playground nabij de basisschool "Quintusschool" in Glimmen en de voetbalvereniging Glimmen.

Openluchtrecreatie en Toerisme

In 2016 is het recreatieschap Drenthe - als uitvoerder van het plan Revitalisering van het Zuidlaardermeergebied- vooral bezig geweest met de nadere uitwerking en de voorbereiding van de uitvoering, waaronder de uitvoering van een aantal onderzoek in het kader van Natura 2000.

Voor de realisatie van het plan heeft u in 2016 €60.000 beschikbaar gesteld voor besteding in 2017

Daarnaast is er rondom het Zuidlaardermeer een project Waterkwaliteit in uitvoering waaraan wij mee doen. Het project moet leiden tot een aantal voorstellen om tot verbetering van de waterkwaliteit te komen.

De (financiële) rapportages van het bestuur van het zwembad Scharlakenhof aan de gemeente is nog steeds niet conform de geldleningsovereenkomst en zoals voortvloeiend uit de subsidieverordening. In het verslagjaar hebben we hierover diverse gesprekken gevoerd met het bestuur zonder dat dat tot een structurele verbetering leidde. We hebben daarom eind 2016 besloten een aanmaningsbrief te

versturen om het bestuur te wijzen op de rapportageverplichtingen en op terugbetaling van de kosten van de door de gemeente betaalde reparatie van het dak. De melding van een grote legionella kolonie in het zwembad en het verzuim van het bestuur daarvan melding te maken bij de bevoegde autoriteiten was wederom aanleiding voor ons het bestuur aan te spreken op hun verantwoordelijkheden.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Sport

Net als in voorgaande jaren is in 2016 een sportcoach ingehuurd van het Huis voor de Sport Groningen om de samenwerking te intensiveren tussen sport, onderwijs en kinderopvang. We merken dat de deelname aan de activiteiten steeds groter wordt. Afgelopen jaar hebben we onder andere de Beachweek, Zwemvierdaagse, Avondvierdaagse en in de schoolvakantie sportdagen georganiseerd. Deze sportcoach wordt bekostigd uit een daarvoor bestemde doeluitkering vanuit het rijk. De sportcoach organiseert allerlei sportactiviteiten waarvan de deelname steeds groter wordt.

Recreatie

De planvorming m.b.t. de versterking van de recreatieve voorzieningen op en rond het Zuidlaardermeer is afgerond. De uitvoering wordt enigszins vertraagd door o.a. de eisen vanuit Natura 2000 maar ook om het plan financieel echt rond te krijgen.

Wat heeft het gekost?

Producten	A	B	C	D	C - D
	2014 Realisatie	2015 Realisatie	2016 Begroting	2016 Realisatie	Verskil begr/real
145 Sport	217.213	299.637	293.508	286.793	6.715
178 Openluchtrecreatie en Toerisme	126.350	135.531	135.129	141.090	-5.960
Programma Sport en recreatie	343.563	435.168	428.637	427.883	755

6.13 Programma Sociaal Domein

Portefeuillehouders: dhr. M. Verbeek

Wat wilden wij bereiken?

Het (weer) centraal stellen van de eigen kracht van mensen en de samenleving is één van onze belangrijkste doelstellingen. Dit moet blijken uit een verschuiving van zware naar lichtere vormen van ondersteuning.

Wij willen duurzame ondersteuning bieden die bijdraagt aan zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners aan de samenleving.

Wij willen dat alle betrokken partijen, -bestuurders, beroepskrachten en burgers- handelen volgens de kantelingsprincipes.

In het beleidsplan Sociaal Domein 2017 - 2020 volgende maatschappelijke effecten van ons beleid Sociaal Domein geformuleerd:

1. Meer inwoners zijn actief
2. Meer jongeren zijn betrokken bij de samenleving
3. Er is meer private betrokkenheid bij het Sociaal Domein
4. Inwoners worden adequater geholpen
5. Inwoners zijn meer zelfredzaam

Doelstellingen

Bovenstaande effecten zijn vertaald in een aantal smartdoelen die tot doel hebben te investeren in preventie, in de samenleving en in de bedrijfsvoering. In de komende beleidsperiode werken wij aan deze smartdoelen.

Ontwikkelingen

- Het Sociaal Domein is in 2016 opgegaan in de lijnorganisatie. Na een aantal experimenten met team 050 en het lokaal loket is gekozen voor de organisatie van de toegang en het casemanagement in het WIJZ team binnen de gemeentelijke organisatie. Voor complexe situaties wordt een interventieteam georganiseerd. Het WIJZteam wordt aangestuurd door een coördinator en werkt integraal op de levensdomeinen Werk, Inkomen, Jeugd en Zorg.
- Er is gewerkt aan de versterking van de Civil Society, de rechterzijde van de Harense Ronde.
- Op het gebied van bedrijfsvoering is ingezet op het beschrijven van werkprocessen en de invoering van het berichtenverkeer iWmo 2.0.
- Verschillende uitspraken van de CRvB hebben geleid tot duidelijker kaders.

Wat hebben wij gedaan?

Sociaal domein 2016:

In 2016 hebben wij ingezet op de transformatie van het Sociaal Domein. De volgende zaken zijn gerealiseerd:

Beleidsplan Sociaal Domein 2017 - 2020

Eind 2016 is het beleidsplan Sociaal Domein 2017 - 2020 vastgesteld. Het beleidsplan gaat uit van het begrip Positieve Gezondheid. Niet langer staat de afwezigheid van ziekte centraal, maar de wijze waarop mensen omgaan met (chronische) ziekten. Dit ondersteunt het gedachtegoed van de Wmo 2015: op welke wijze kan iemand zelf, met het eigen netwerk, een algemene of maatwerkvoorziening de zelfredzaamheid en participatie behouden.

Toegang

In 2016 hebben wij gewerkt aan de realisatie van de gemeentelijke toegang en is het WIJZ team van start gegaan. Wij hebben gekozen voor een toegang onder volledige gemeentelijke aansturing. Het WIJZ team werkt integraal. Voor complexe situaties is er de mogelijkheid om een interventieteam samen te stellen. De WIJZ team leden voeren ook het casemanagement voor hun cliënten. Er is periodiek overleg met verwijzers zoals bv de politie en de woningbouwcoöperatie. De coördinator van het WIJZ team werkt aan de beschrijving van de werkprocessen en verwerkt de wetgeving in deze processen.

Eind 2016 is gestart met de invoering van het berichtenverkeer zodat in 2017 voor Wmo en Jeugd de zorgtoewijzing en de uitvoering van de zorg via het berichtenverkeer kan gaan lopen. Dit draagt bij aan de eisen die het rijk stelt inzake rechtmatigheid.

Jeugd wet

2016 was het tweede jaar van de gedecentraliseerde Jeugd wet. Wij werken met de 23 Groninger gemeenten samen binnen de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). De RIGG verzorgt voor ons de inkoop en contractering van de jeugdhulp. Wij leveren binnen de RIGG bestuurlijke en ambtelijke inzet. De RIGG stuurt een aantal grote transformatieopgaven aan in samenwerking met de jeugdhulpaanbieders. Wij participeren ambtelijk en bestuurlijk in de RIGG, binnen de subregio Groningen, Haren, Ten Boer. De RIGG ondersteunt en faciliteert ook bij de beleidsontwikkeling van de toegang en de meer specialistische dossiers zoals de specialistische hulp en het gedwongen kader.

1. De aanvragen overgangsrecht Jeugd wet zijn opnieuw beoordeeld. Het aantal cliënten dat zorg ontvangen, gefinancierd met een PGB, is sterk afgenomen. Het aantal jeugd cliënten met gefinancierde zorg is daarentegen toegenomen.
2. De kosten van de uitvoering en zorgverlening van de jeugdhulpverlening zijn hoger dan de uitkering Jeugd die wij van het Rijk ontvangen. Dit betekent dat de zorgvraag in Haren hoger is dan op grond van de objectieve verdeelmaatstaven verwacht mag worden.
3. Project Druk en Dwars: wij participeren in dit drie jarige transformatieproject van RuG/Hanzehogeschool, een laagdrempelige aanpak voor ouders en leerkrachten om ADHD bij kinderen af te remmen en tegelijk ieder gezin zorg op maat te bieden.
4. De Werkgroep collectieve voorzieningen jeugd heeft samen met Kans 050 een maatjesproject opgezet voor het ondersteunen/coachen van jongeren.

Wmo

In het kader van de transitie Wmo zijn de volgende zaken gerealiseerd:

1. De inkoop voor de Wmo. Alle contracten uit 2015 zijn met een jaar verlengd. Er zijn 45 zorgaanbieders gecontracteerd, een mix van grote, kleine, lokale en regionale instellingen.
2. Samen met de organisaties van @Harenvitaal is de wijkverpleegkundige niet toewijsbare zorg in 2016 gepositioneerd in het WIJZ team. Deze wijkverpleegkundige wordt ingezet in de verbetering van de zorginfrastructuur. Dit heeft concreet geleid tot deelname van deze functionaris aan het multidisciplinair overleg inzake ouderenzorg met 3 huisartsenpraktijken.
3. Contractbeheer 2016. Er heeft overleg plaatsgevonden met alle gecontracteerde zorgaanbieders. Onderwerp van dit overleg was met name de invoering van het berichtverkeer iWmo 2.0 en de continuering van de zorg voor 2017 .
4. In het kader van de innovatie van Beschermd Wonen en Opvang hebben 2 lokale instellingen subsidie ontvangen.

5. De aanstelling functionaris Calamiteiten en Geweld is gecontinueerd. Tevens is een koersdocument Toezicht, Kwaliteit en rechtmatigheid vastgesteld. Dit is een onderdeel van de wettelijke toezichtfunctie. In 2017 moet dit verder uitgewerkt worden.
6. Overleg opgestart met Menzis voor de afstemming met de Zorgverzekeringswet en de Wet Langdurig Zorg. Er is tweemaandelijks overleg tussen de 23 Groninger gemeenten en Menzis ingesteld. Onderwerpen op dit overleg zijn de inkoop van de wijkverpleegkundige, kennisoverdracht en afstemming naar aanleiding van casuïstiek.
7. Er is een nieuwe algemene voorziening voor financiële begeleiding gestart in de vorm van een pilot.
8. De basisondersteuning is opnieuw ingekocht.

Welzijn & Zorg 2016:

Met Torion hebben wij voor 2017 een jaarplan gemaakt op basis van de financiële taakstelling. Het bestuur van Torion heeft aangegeven dat als gevolg van de bezuinigingen Torion als zelfstandige organisatie niet kan doorgaan. Een fusietraject met een andere welzijnsorganisatie heeft niet tot het gewenste resultaat geleid. Met het bestuur van Torion zullen wij in 2017 in overleg gaan over de toekomst van Torion.

Voor 2017 en 2018 zijn 8 basisondersteuners (lokale ZZP'ers) gecontracteerd op het gebied van 18-, 18+ en financiën. Torion heeft ook 3 basisondersteuners die ingezet worden voor kortdurende ondersteuning (5 gesprekken). Het WIJZteam is verantwoordelijk voor de verwijzing. Alle basisondersteuners en praktijkondersteuners worden 2x per jaar uitgenodigd voor een netwerkbijeenkomst..

Cliëntvertegenwoordiging

Wij adviseren cliënten bij het keukentafelgesprek iemand te betrekken. Dat kan familie, mantelzorger of een hulpverlener zijn. Voor cliënten die niemand hebben heeft de gemeente afspraken gemaakt met Torion. Het is de bedoeling dat medio 2017 er weer een vrijwillige groep cliëntondersteuners is.

Er is inmiddels een aantal samenwerkingsverbanden, Verbonden Werkcirkels, @Harenvitaal, de Werkgroep collectieve voorzieningen jeugd, Diaconaal Platform Haren, werkgroep Oosterhaar, werkgroep Haren-West. Deze samenwerkingsverbanden bestaan uit lokale organisaties voor zorg en welzijn die met elkaar zoeken naar innovatie, kostenreductie en afstemming. De resultaten van deze netwerken zijn nog beperkt, het is een zoektocht om het gezamenlijk belang en het organisatiebelang in balans te krijgen.

In 2016 hebben wij een aantal burgerinitiatieven gesteund en gefaciliteerd:

- Het Meergeneratiehuis: een initiatief van een aantal bewoners van de Biotoop op het gebied van dagbesteding; Helaas is dit project niet van de grond gekomen.
- De Rieshoek: een initiatief van een aantal inwoners van Noordlaren om De Rieshoek te ontwikkelen als een dorpsgebouw van waaruit allerlei voorzieningen voor en door inwoners van Noordlaren worden geleverd;
- Stichting Ouderenvervoer Haren: een 3 jarige subsidie vanwege de toename van het aantal gebruikers;
- Haren – Tynaarlose Uitdaging;
- HUB (klein Beatrixoord), tijdelijke huisvesting.

Jeugd

Jeugdparticipatie

In 2016 hebben wij wederom in samenwerking met het voortgezet onderwijs de 'Dag van de Lokale Democratie' georganiseerd.

Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Voor- en vroegschoolse educatie heeft als doel op gestructureerde en samenhangende wijze de ontwikkeling van het kind te stimuleren op het gebied van taal, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling. Het VVE-programma beslaat tien uur per week en maximaal 52 weken per jaar. In 2016 hebben 13 kinderen in de leeftijdscategorie 2,5 - 4 jaar een voorschools educatieprogramma gevolgd bij de kinderopvang.

Jeugdoverlast

In 2016 is de jeugdoverlast sterk afgenomen. Het maandelijks 'Jeugd Op Straat' overleg (JOS), zorgde voor korte lijnen tussen gemeente, jongerenwerker en politie.

Sluiting jeugdsoos Glimmen

Om de jeugdsoos n Glimmen beter aan te laten sluiten op het jeugdbeleid en op een jongere doelgroep is in gezamenlijkheid met het bestuur van de jeugdsoos in Glimmen besloten de soos eerst te sluiten. Onder begeleiding van Torion wordt nu met de jeugd in Glimmen besproken hoe de soos een andere invulling kan krijgen. De beoogde doelgroep is jonger dan 18 jaar.

Voortijdig schoolverlaten

In november 2016 is het 'Jaarverslag leerplicht en RMC schooljaar 2015-2016' aan de gemeenteraad gepresenteerd. Er zijn in dat schooljaar 127 leerplichtmeldingen en 119 RMC-meldingen in behandeling genomen.

De aanpak van het voortijdig schoolverlaten is succesvol. In de regio Groningen-Haren is het aantal voortijdig schoolverlaters afgelopen jaar weer fors gedaald.

Alle leerplicht- en RMC-meldingen worden in behandeling genomen. Van de 246 leerplicht- en RMC-meldingen zijn slechts acht jongeren die geen bemiddeling willen. De overige kinderen en jongeren worden dus allemaal bereikt waarvan de grootste groep, 76 leerlingen, weer terug is gekeerd naar het onderwijs en inmiddels 16 jongeren werken.

De samenwerking tussen leerplicht/ RMC en het WIJZ team behoeft de nodige aandacht en moet verder worden uitgewerkt. Net als de wijziging van de ambtsinstructie leerplichtambtenaar door de veranderingen vanuit de Jeugdwet.

Taalhuis

In 2016 is het 'Actieplan Taalhuis Haren' vastgesteld. Van hieruit werken de bibliotheek Haren, het Noorderpoort en de Stichting Lezen & Schrijven als kernpartners samen om het Taalhuis in Haren op te richten. Het Taalhuis wordt een fysieke plek in de bibliotheek in Haren waar inwoners terecht kunnen die beter willen lezen en schrijven of beter gebruik willen maken van digitale mogelijkheden. Onder leiding van een taalhuis coördinator van het Noorderpoort worden vrijwilligers geworven die gekoppeld worden aan een deelnemer. Door scholing van de vrijwilligers door Stichting Lezen & Schrijven en gebruik te maken van hun materiaal worden laaggeletterden geholpen in hun leerproces. De werving van de vrijwilligers is in 2016 van start gegaan zodat het Taalhuis in 2017 kan worden geopend.

Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Het CJG Haren is een onafhankelijke aanspreekpunt voor iedereen die met vragen zit omtrent opvoeden en opgroeien. Het CJG wil dit bereiken door een lerend netwerk te zijn. Hierbij zijn onze collectieve activiteiten (voor en door ouders) en diensten laagdrempelig, van hoge kwaliteit en deskundigheid.

Het ontmoeten van andere ouders en van elkaar leren is hierbij ons belangrijkste uitgangspunt.

De belangrijkste activiteiten in 2016 zijn geweest:

Wekelijks

Ouder & kindcafé Haren, elke vrijdagochtend met thema's en activiteiten voor en door ouders en kinderen. Bijvoorbeeld muziek met Hans de Troubadour en een informatie-ochtend over 'Kleine ongelukjes in en om het huis'

Tweewekelijks/maandelijks

1. Knutsel- en bakochtend voor ouders en hun peuter(s)
2. Fantasie en beweging/peuterdans

Cursussen voor ouders, een à twee keer per jaar

1. Mama-yoga
2. Mindful opvoeden
3. EHBO aan kinderen
4. Babygebarentaal
5. Brandpreventie thuis

Groot evenement

Ouder & kindfestival op zondag 2 oktober

Asielzoekers

Het AZC in Onnen loopt zonder noemenswaardige problemen. Wij zijn vertegenwoordigd in de overlegcommissie, hierin zitten ook vertegenwoordigers van het dorp en omwonenden. De groep inburgeraars is binnen de gemeentelijke taakstelling gegroeid. Haren heeft hier stevig op ingezet met als resultaat een van de hoogste slagingspercentages (85%) op inburgering van Nederland. Zie hiervoor verder bij Statushouders in Programma Werk en Inkomen.

Welzijn

Het aantal vrijwilligers, vrijwillige huishulpen en mantelzorgers in de gemeente Haren is groot. Voor de vrijwillige Huishulpen en Mantelzorgers is een groot aantal instrumenten beschikbaar ter ondersteuning. Dit is vastgelegd in de notitie Ondersteuning Mantelzorgers.

De buurt- en dorpshuizen blijven kampen met een dalende omzet. De besturen van de buurt- en dorpshuizen en de besturen van buurt- en dorpsbelangen zijn allemaal bezig met het ontwikkelen van nieuwe initiatieven op grond van de decentrale wetgeving Sociaal Domein.

Regeling eenmalige subsidies

Wij hebben op grond van de 'Regeling eenmalige subsidies' 19 subsidies verleend aan activiteiten, onder andere aan Stichting Boeremapark en de Ouderensociëteit. Het ging om activiteiten op het gebied van cultuur, sport, welzijn en zorg, veelal georganiseerd door vrijwilligers (-organisaties) en maatschappelijk middenveld.

Leef- en woonvoorzieningen Gehandicapten

Het contract voor de leefvoorzieningen liep in 2016 nog door. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat door de gekantelde benadering klanten vaker de afweging maken om zelf een voorziening te organiseren via de vrije markt, ook omdat dit in bepaalde gevallen goedkoper is dan een voorziening via de Wmo. Dit geldt eveneens voor de woonvoorzieningen.

Huishoudelijke Hulp

In het kader van de bezuinigingen op de huishoudelijke verzorging is per 1 juli 2015 huishoudelijke hulp als algemene voorziening ingevoerd en is de maatwerkvoorziening huishoudelijke hulp per 1 januari 2016 opnieuw aanbesteed. De beide vormen van huishoudelijke hulp zijn geëvalueerd middels onderzoeken onder de gebruikers. Voor beide vormen waren de conclusies positief. De algemene voorziening is daarom in 2016 verlengd voor 2017. De maatwerkvoorzieningscontracten liepen nog door.

Hebben wij bereikt wat wij wilden bereiken en zijn wij tevreden?

Sociaal domein 2016:

In 2016 is vooral ingezet op transformatie. Het WIJZ team, communicatie, actualisering van wet- en regelgeving, uitvoering van wet- en regelgeving, werkprocessen, relatiebeheer met de nieuwe contractpartners, inkoop basisondersteuning etc. Processen die veel tijd vragen. Van belang is om iedereen te blijven betrekken en mee te nemen in het nieuwe gedachtegoed van de decentralisaties. Via RIGG en Wmo overleg is er veel informatie-uitwisseling met de andere Groninger Gemeenten. Het proces van herindeling is echter voor elk cluster van gemeenten een nieuwe factor waar rekening mee gehouden moet worden. Vooral de besluitvorming vraagt meer tijd.

Kortom op de vraag: zijn wij tevreden is het antwoord dat wij bezig zijn met de goede dingen. Een aantal concrete zaken zijn gerealiseerd. Het hele proces van kanteling zal echter nog een aantal jaren duren.

Wat nog steeds niet van de grond is gekomen is de monitoring van het Sociale Domein via Waarstaatjegemeente.nl. Dit betekent dat we nu weinig cijfers kunnen toevoegen. De jaarverslagen van onze partners zijn nog niet binnen dus ook deze bron van gegevens kunnen wij niet tijdig ontsluiten

Welzijn & Zorg:

Jeugd

- Meer jongeren voelen zich betrokken en dragen bij aan de samenleving (Jongerenraad). Er is net als ieder jaar een 'Dag voor de Lokale Democratie' georganiseerd.

- De jeugdoverlast is stabiel.

De jeugdoverlastlocaties zijn goed in beeld en zowel de politie als de jongerenwerkers houden preventief toezicht.

De grote druk op het sociaal domein heeft tot gevolg dat de beleidsterreinen volksgezondheid, kinderopvang/VVE en lokaal jeugdbeleid minder aandacht krijgen.

Zorg

- Meer inwoners met een uitkering zijn aan het werk en/of actief als vrijwilliger.
- Er zijn meer initiatieven op het terrein van welzijn en zorg van (samenwerkende) private en publieke rechtspersonen.

Zie de opsomming van burgerinitiatieven in de voorgaande paragraaf.

- Inwoners met een ondersteuningsvraag worden adequaat geholpen, voor zover nodig via algemene, collectieve of, in het uiterste geval, individueel maatwerk.

Uit het verplichte Cliëntervaringsonderzoek blijkt dat de cliënten Wmo (zeer) tevreden zijn. Onderwerp van verbetering is met name de bekendheid van de cliëntondersteuners.

- Inwoners met lichte of tijdelijke beperkingen zijn in toenemende mate in staat om zelf en/of met behulp van collectieve voorzieningen, zelfstandig deel te nemen aan de maatschappij.
- Meer inwoners doen in een later stadium een beroep op ondersteuning/zorg.

Op dit moment kunnen wij hierover nog geen cijfers laten zien. Met de huisartsen hebben wij de keten ouderenzorg opgezet. Het gaat hier om een samenwerking tussen 'cure' en 'care'. Er zijn tevens plannen voor het opzetten van een dergelijke keten voor inwoners met een (lichte) psychische beperking.

- De basisondersteuning is opnieuw ingekocht en er is een algemene voorziening voor permanente financiële begeleiding ontwikkeld.

Asielzoekers

Wij zijn tevreden over de gang van zaken rond het AZC. Het overleg met COA en met de omwonenden loopt goed. Positief is het hoge slagingspercentage voor het inburgeringsexamen in Haren. Een zorgpunt is wel dat de doelgroep een specifieke deskundigheid vereist van de zorgstructuren. Deze deskundigheid groeit maar is nog niet optimaal aanwezig. Een goede inburgering maakt dit probleem natuurlijk minder groot.

Leef- en woonvoorzieningen Gehandicapten en Huishoudelijke verzorging

De verstrekking van voorziening en de huishoudelijke hulp is in 2016 verder gekanteld. De huishoudelijke hulp is nu vormgegeven met een algemene- en een maatwerkvoorziening. Ook maken meer klanten de keuze om binnen de eigen mogelijkheden zelf een oplossing te zoeken voor een gevraagde voorziening. Zolang dit niet leidt tot de situatie dat mensen geen voorziening (kunnen) organiseren, bijvoorbeeld vanuit financiële overwegingen, past dit binnen een gekantelde uitvoering van de Wmo 2015. Van dergelijke situaties is in 2016 niet gebleken. De wet en de verordening bieden in dergelijke situaties voldoende mogelijkheden om maatwerk te leveren in individuele gevallen.

Wat heeft het gekost?

Producten	A 2014 Realisatie	B 2015 Realisatie	C 2016 Begroting	D 2016 Realisatie	C - D Verschil begr/real
142 Jeugd	425.344	465.393	472.371	450.402	21.969
143 Zorg	1.320.058	1.207.616	1.256.556	1.139.618	116.938
148 Welzijn	118.927	117.089	126.385	118.933	7.452
209 Leefvoorzieningen Gehandicapten	625.043	464.565	531.650	490.779	40.871
210 Woonvoorzieningen Gehandicapten	132.749	115.375	171.688	125.806	45.882
211 Huishoudelijke verzorging (WMO)	1.042.137	865.641	924.304	565.335	358.969
230 Transitie Sociaal Domein	307.459	5.071.195	4.985.632	4.333.300	652.332
Programma Sociaal Domein	3.971.716	8.306.874	8.468.586	7.224.172	1.244.414

Toelichting verschillen

142 Jeugd

Het overschot op jeugd wordt veroorzaakt door een teruggave van € 6000 JGZ 0 - 4 jaar over 2015 en een lagere bijdrage over 2016. Daarmee komt het totale overschot op € 22.000.

143 Zorg

Voor de inzet van specialistische kennis, OGGz, in het WIJZ team is € 25.000 op de balans gezet. Dit betreft de OGGz subsidie die wij via de centrumgemeente Groningen ontvangen. De centrumgemeente is akkoord met de voorgestelde besteding in 2017.

Op 143.10 gezondheid is er sprake van een overschot van € 40.000. Dit zijn OGGz middelen die ingezet zijn voor inhuur van expertise Jeugdhulp in WIJZ team. Dit is echter niet verrekend met 230.

In 2016 is een bedrag van € 19.362 voor de gemeentelijke bijdrage aan de GHOR ten laste van het budget veiligheid (3510) geboekt i.p.v. van het budget 143.10.

Een overschot van €21.000 wordt veroorzaakt door de opheffing van de Servicebus, € 30.000 minus de subsidie voor Stichting Ouderenvervoer, € 10.000.

Voor de basisondersteuning door zelfstandigen is € 100.000 per jaar beschikbaar. In 2015 is van dit bedrag ca € 45.000 besteed, in 2016 € 65.000. Dit betekent dat de bekendheid toeneemt van deze nieuwe voorziening. Er is echter nog wel sprake van een overschot van € 35.000.

209 Leefvoorzieningen Gehandicapten

Leefvoorzieningen gehandicapten (€ 41.000). Er zit nog een effect in de begroting van de bezuinigingen op het collectief vervoer die in april 2015 zijn ingevoerd en doorwerken in 2016. Bij het opstellen van de begroting waren die nog niet helemaal helder. Het effect van de hogere eigen bijdrage is dat een deel van de klanten zullen hebben afgezien van hun voorziening. Ten opzichte van de begroting is op collectief vervoer € 67.000 minder uitgegeven. Bij individueel vervoer is er € 10.000 minder dan begroot uitgegeven. Tot slot is er op de post rolstoelvoorzieningen € 36.000 meer dan begroot uitgegeven wat door een aantal dure rolstoelvoorzieningen wordt veroorzaakt.

210 Woonvoorzieningen Gehandicapten

Woonvoorzieningen hebben te maken met incidentele pieken en dalen qua financiële omvang. Dit omdat het aantal te verstrekken grote woningaanpassingen voor gehandicapten jaarlijks kan fluctueren en de kosten per woningaanpassing ook sterk kunnen verschillen. Totaal overschot komt daarmee uit op € 46.000.

211 Huishoudelijke verzorging (WMO)

Voor de huishoudelijke verzorging was in 2016 bijna 5000.000 euro beschikbaar in de vorm van de HHT subsidie van het rijk. Deze subsidie was bedoeld om de huishoudelijke hulp om te vormen en werkgelegenheid te behouden in de branche. Voor Haren heeft de invoering van de algemene voorziening voor huishoudelijke hulp halverwege 2015 financieel gunstige effecten gehad die ook in 2016 effect hadden.

Er is in 2016 een hoger bedrag aan eigen bijdragen binnengekomen via het CAK dan waarmee bij de najaarsrapportage rekening gehouden was. Verder zijn de maatregelen om te komen tot meer algemene voorzieningen en individueel maatwerk verder doorgevoerd (kanteling). Uiteindelijk heeft dit op deze post geleid tot een overschot van € 359.000.

230 Transitie Sociaal Domein

In 2015 zijn de nieuwe taken van de Wmo op basis van een budget ingekocht. Vanaf 2016 is er op basis van Pqx ingekocht. Deze laatste inkoopwijze blijkt voor Haren gunstiger, zeker in combinatie met de gekantelde benadering, waardoor indicaties teruggelopen zijn in aantal en omvang. Dit geldt ook voor de PGB's die in omvang flink zijn gedaald. Deels vanwege de uitvoering van het trekkingsrecht door de SVB en de administratieve onrust die dit met zich meebracht. Ook het invoeren van algemene voorzieningen (huishoudelijke hulp, administratieve ondersteuning) heeft het aantal PGB's terug doen laten lopen.

Voor de nieuwe taken (begeleiding/dagbesteding) ging het Wmo eigen bijdrage regime pas in per 2016 in verband met het overgangsrecht. Hierdoor heeft de gemeente in 2016 meer eigen bijdrage ontvangen. Bij de najaarsrapportage was nog niet duidelijk hoeveel eigen bijdrage zou worden ontvangen. De aframing die toen heeft plaatsgevonden blijkt nu hoger te zijn geweest dan noodzakelijk (de eigen bijdragen vallen onder 211.).

Bij Jeugd was sprake van een klein tekort in verband met het wegbezuinigen van de indexering. Bij Wmo (begeleiding/dagbesteding) is er sprake van een aanzienlijk overschot ten opzichte van de begrote en van de overheid ontvangen bedragen. Het totale overschot op deze post is € 652.000.

7 Paragrafen

7.1 Verbonden partijen

Inleiding

Op grond van de BBV geven wij u in deze paragraaf inzicht in de financiële bijdrage van de gemeente Haren aan de verbonden partijen in 2016.

Gemeenschappelijke regelingen

In deze paragraaf is per gemeenschappelijke regeling een tabel ingevuld. De reden hiervoor is dat landelijk (BBV), maar ook in Haren, meer inzicht wordt verlangd in de verbonden partijen waardoor het inzicht en de "grip" vergroot kan worden. De paragraaf bevat de verantwoording van hetgeen in de begroting is aangegeven in dezelfde paragraaf. Voor het invullen van onderstaande tabellen is gebruik gemaakt van de gegevens die aangeleverd zijn door de diverse instellingen. Vanwege de termijn van aanleveren van de jaarrekening door de diverse GR'en, dat is jaarlijks 15 april, is het niet altijd mogelijk die gegevens in onze jaarrekening te verwerken.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Eems Dollard Regio (EDR)
Vestigingsplaats	Bad Nieuweschans
Openbaar belang	De Eems Dollard Regio is de noordelijkste Europese grensregio langs de Nederlands-Duitse grens. Het is uitgegroeid tot een Nederlands-Duits ontmoetingscentrum waar grensoverschrijdende bijeenkomsten, activiteiten en projecten plaatsvinden of op weg gebracht worden, onder andere op het gebied van ruimtelijke ordening, infrastructuur, bevordering van de regionale economie en cultuur.
Deelnemende partijen	De EDR telt ongeveer 100 leden. Het gaat daarbij om publiekrechtelijke lichamen uit de provincies Drenthe, Groningen en Fryslân, alsmede uit Ostfriesland, het Emsland, de regio Cloppenburg en aangrenzende gebieden.
Harense bestuurder(s)	Algemeen bestuur: burgemeester Van Veen
Belang gemeente eind 2016	€ 3.337
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	Geen gegevens ontvangen
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	Geen gegevens ontvangen
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	Geen gegevens ontvangen
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	De gemeente Haren voert geen actief beleid t.a.v. de EDR. Wel worden initiatieven vanuit inwoners en ondernemers gefaciliteerd die met ondersteuning van de EDR worden ontwikkeld (zoals de fietstocht Haren - Haren (D)).

Naam	Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid & Zorg Groningen (PG&Z)
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	Samenwerking rond publieke gezondheid en zorg alsmede inkoop jeugdhulp. Deze regeling voert activiteiten uit op grond van de Wet Publieke Gezondheid (zoals jeugdgezondheidszorg 0-19 jr, infectieziektenbestrijding, OGGz, milieugezondheidszorg, reizigersadviesing, geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen) en de inkoop jeugdhulp. De GR PG&Z heeft twee

	uitvoeringsorganisaties onder zich: de GGD Groningen en de RIGG.
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen
Harens bestuurder(s)	Algemeen bestuur: wethouder Verbeek
Belang gemeente eind 2016	€ 2.814.189
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 2.502.000
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 21.864.000
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 460.000
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	<p>De GR PG&Z bestaat sinds 2014 (met de splitsing van de publieke gezondheid en de veiligheidsregio). Hier zijn ondergebracht de programma's Lokaal Gerichte Zorg en Jeugd (LGZ&J), Specialistische Zorg en Veiligheid (SZ&V), GGD Algemeen en de GHOR. Met ingang van 2015 is ook de inkoop van de jeugdhulp namens de 23 Groninger gemeenten aan deze GR opgedragen. Daarmee zijn er vanaf 2015 twee uitvoeringsorganisaties bij de GR ondergebracht, de GGD en de RIGG.</p> <p>In 2016 lag de vraag voor hoe om te gaan met de inkoop en solidariteit van de jeugdhulp. In 2017 wordt hier een besluit over genomen. Er heeft monitoring plaatsgevonden op de kwaliteit van de geboden zorg in de gemeentelijke basisteams. Naar aanleiding hiervan zijn trajecten in gang gezet voor het versterken van de kennis en kwaliteit in de gemeentelijke basisteams op casusregie.</p> <p>Ten aanzien van de GGD lag de vraag voor aan gemeenten welke niet-wettelijke taken, gemeenten willen blijven afnemen van de GGD. Tevens is er een Normenkader 2016 PG&Z vastgesteld.</p>

Naam	Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: a) brandweezorg; b) geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; c) rampenbestrijding en crisisbeheersing; d) bevolkingszorg; e) melding, alarmering en coördinatie ambulancezorg en brandweer.
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen
Harens bestuurder(s)	Algemeen bestuur: burgemeester Van Veen
Belang gemeente eind 2016	€ 963.583
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 4.205.000
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 10.400.000
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 1.423.000* <i>*Betreft voorlopig resultaat voor goedkeuring accountant</i>
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	Met betrekking tot rampenbestrijding en crisisbeheersing wordt de gemeentelijke taak uitgevoerd door het Team Bevolkingszorg Groningen. De gemeentelijke taken worden op deze wijze met meer deskundigheid en ervaring uitgevoerd. Leden van het Team Bevolkingszorg en het Gemeentelijk Beleidsteam worden getraind door de gemeentelijke kolom van de VRG. Deze trainingen worden

	<p>elk jaar door de gemeentelijke kolom van de VRG verzorgd. In 2016 heeft de VRG het beheer van de brandweerkazerne overgenomen en wordt samen met de gemeente het project brandweerkazerne vorm gegeven.</p>
--	--

Naam	Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Groningen
Vestigingsplaats	Veendam
Openbaar belang	De Omgevingsdienst Groningen voert VTH-taken uit op het gebied van de fysieke leefomgeving, in opdracht van de gemeenten en de provincie. Doel is effectiever samenwerken aan toezicht en handhaving door een bundeling van taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Voor de gemeente Haren geldt dat producten en diensten uit het verplichte 'basistakenpakket' is neergelegd bij de Omgevingsdienst Groningen.
Deelnemende partijen	Alle Groninger gemeenten en de provincie
Harens bestuurder(s)	Algemeen bestuur: burgemeester Van Veen
Belang gemeente eind 2016	€ 48.888
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 2.507.000
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 4.293.000
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 384.000 (onder voorbehoud van accountantscontrole)
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	Alle opdrachten zijn in 2016 afgerond en teruggekoppeld. De extra opdrachten via maatwerkcontract (strippenkaart) wordt gefactureerd op basis van daadwerkelijk gemaakte uren. Ook deze vallen binnen de begroting 2016.

Naam	Gemeenschappelijke Regeling voor het Meerschop Paterswolde
Vestigingsplaats	Haren
Openbaar belang	Samenwerking voor het beheer van het Paterswoldsemeer, het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de omliggende recreatie- en natuurgebieden. Het openbaar belang betreft de behartiging van de belangen van recreatie, landschapsverzorging en natuurbescherming in het gebied.
Deelnemende partijen	De gemeente Groningen participeert samen met de gemeente Haren en Tynaarlo in deze gemeenschappelijke regeling.
Harens bestuurder(s)	Algemeen bestuur: raadsleden Fenijn en Schuiling Dagelijks bestuur: wethouder Stiekema
Belang gemeente eind 2016	€ 96.530
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 685.051
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 1.416.870
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 43.275
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	Er hebben zich gedurende het begrotingsjaar 2016 geen substantiële veranderingen voorgedaan.

Naam	Gemeenschappelijke Regeling Afvalbeheer Regio Centraal Groningen (ARCG)
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	ARCG is een gemeenschappelijke regeling, gericht op een zo efficiënt mogelijke afzet van huishoudelijk afval, waarbij het milieurendement niet uit het oog wordt verloren.
Deelnemende partijen	De gemeenten Bedum, Groningen, Grootegast, Haren, Leek, Marum, Ten Boer en Zuidhorn
Harens bestuurder(s)	Algemeen bestuur: mevr. Sloot
Belang gemeente eind 2016	€ 750.000
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	- Algemene reserve € 350.000 - Reserve groot onderhoud € 269.000 - Reserve herstructurering € 400.000
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	Nog niet beschikbaar
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 0
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	De volgende zaken regelen we via de ARCG: Storten huishoudelijke afvalstromen, gebruik chemokar, gebruik chemisch afval depot, gebruik afval brengstation en een bijdrage in het vereveningsfonds. Als gemeente Haren profiteren we van de massa van de GR, bijv. bij de afzet van oud papier, kunststoffen e.d.

Naam	Gemeenschappelijke Regeling Zuidlaardermeer gemeenten (opgeheven)
Vestigingsplaats	Zuidlaren
Openbaar belang	Samenwerkingsverband m.b.t. recreatieve voorzieningen op en rond het Zuidlaardermeer met als belangrijkste doel het overleg tussen de gemeenten te structureren en te formaliseren.
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Haren en Tynaarlo en Recreatieschap Drenthe (secretariaat en uitvoering)
Harens bestuurder(s)	Bestuur: wethouder Sloot
Belang gemeente eind 2016	0
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	0
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	0
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	0
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op GR in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	U heeft op 25 januari 2016, net als Hoogezand en Tynaarlo, ingestemd met opheffing van de regeling.

Overige samenwerkingsvormen

Hieronder treft u de overige samenwerkingsvormen aan.

Naam	Regio Groningen-Assen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	Uitgangspunt van Regio Groningen-Assen is het bundelen van wonen, werken en mobiliteit. Door zuinig en duurzaam om te gaan met de ruimte blijven de kwaliteiten van het gebied in stand. Bundelen is bovendien gunstig voor het functioneren van hoogwaardige voorzieningen, die draagvlak nodig hebben om in de benen te blijven. Ook voor het beheersen van de verkeersstromen en voor het in stand houden en versterken van het landelijk gebied is het verstandig te bundelen. De Regiovisie is een ruimtelijke ontwikkelingsvisie voor de lange termijn, waarbij de provincies en gemeenten over hun bestuurlijke grenzen heen kijken en samenwerken om kansen te creëren voor goede ontwikkelingen in het regiogebied. Kansen op goed werk, goed onderwijs, goede voorzieningen en op een goed betaalbare woning in een uitstekende woonomgeving. Het uitgangspunt van de regiovisie is dat de steden niet zonder de omliggende regio kunnen, maar de omliggende regio ook niet zonder de steden.
Deelnemende partijen	Gemeenten Assen, Bedum, Groningen, Haren, Hogeveen, Sappemeer, Leek, Noordenveld, Slochteren, Ten Boer, Tynaarlo, Winsum en Zuidhorn. Provincies Drenthe en Groningen
Harens bestuurder(s)	Geen
Belang gemeente eind 2016	€ 77.599 (jaarlijkse bijdrage Haren)
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 16.915.765 (31-12-2015)
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 7.744.318 (31-12-2015)
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	Resultaat totaal: € 1.415.401 (toename Regiofonds in 2015) Resultaat o.b.v deelname Haren (1,2%): € 16.516 (2015)

Deelnemingen

Hieronder treft u informatie over de deelnemingen aan.

Naam	Dilgt Hemmen Essen B.V.
Vestigingsplaats	Haren
Openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord C.V. en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze deelneming Dilgt Hemmen Essen B.V. oefenen wij invloed uit op het ondernemingsbeleid van GEM Haren Noord Beheer B.V. GEM Haren Noord Beheer B.V. is de beherend vennoot van GEM Haren Noord C.V., de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.
Deelnemende partijen	Gemeente Haren
Harens bestuurder(s)	Statutair directeur: wethouder Verbeek
Belang gemeente eind 2016	100%

Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 18.000
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 0
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 0
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op deelneming in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	In 2016 is het bebouwen van deelgebied 5/6 vervolgd.

Naam	Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord
Vestigingsplaats	Haren
Openbaar belang	Voor de ontwikkeling van woningbouw in Haren Noord werken wij samen met twee bedrijven. Hiertoe zijn de rechtspersonen GEM Haren Noord C.V. en GEM Haren Noord Beheer B.V. opgericht. Via onze verbonden partij Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord treden wij op als commandiet in GEM Haren Noord C.V., de entiteit waarbinnen zich de grondexploitatie Haren Noord bevindt.
Deelnemende partijen	Gemeente Haren
Harens bestuurder(s)	Statutair bestuurder: afdelingsmanager Vermeulen
Belang gemeente eind 2016	100%
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 49.000
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 0
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 0
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op deelneming in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	In 2016 is het bebouwen van deelgebied 5/6 vervolgd.

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten N.V. (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Openbaar belang	Het leveren van bancaire diensten aan overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Deelnemende partijen	Het Rijk, gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap
Harens bestuurder(s)	Geen
Belang gemeente eind 2016	0,016 %
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 4,5 miljard
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 149,5 miljard
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 369 miljoen netto winst
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op deelneming in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	Zie het persbericht over de Jaarcijfers 2016 van BNG, te bereiken via de volgende link: https://www.bngbank.nl/Pages/Nettowinst-BNG-Bank-EUR-369-miljoen.aspx

Naam	N.V. Waterbedrijf Groningen
Vestigingsplaats	Groningen
Openbaar belang	Levering van drinkwater aan ruim 260.000 woningen en bedrijven in de provincie Groningen en Eelde-Paterswolde
Deelnemende partijen	De provincie Groningen en de gemeenten in de provincie

	Groningen
Harens bestuurder(s)	Geen
Belang gemeente eind 2016	2,8 %
Omvang van het eigen vermogen eind 2016	€ 67,6 miljoen (per 31-12-2015)
Omvang van het vreemd vermogen eind 2016	€ 99,4 miljoen (per 31-12-2015)
Omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in 2016	€ 3,3 miljoen netto winst (2015)
Inhoudelijke ontwikkeling (visie op deelneming in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting)	Zie het jaarverslag 2015 van het Waterbedrijf Groningen, te bereiken via de volgende link: https://waterbedrijfgroningen.nl/wp-content/uploads/2016/07/Jaarverslag-2015.pdf

7.2 Subsidies

Onderstaande instellingen zijn geen verbonden partijen (zie paragraaf 7.1), maar zijn wel belangrijk voor de behartiging van een bepaald publiek belang. Op basis van het relatieve belang van de desbetreffende stichting voor de gemeentelijke taakuitvoering is een selectie gemaakt. Immers er zijn zeer veel stichtingen die via een subsidierelatie of anderszins maatschappelijke taken voor de gemeente uitvoeren. Deze allemaal te noemen zou niet in de lijn van het doel van deze paragraaf liggen.

Naam	Doel (= het openbaar belang dat op deze wijze behartigd wordt)	Wat heeft de stichting gedaan en wat is daarmee bereikt?	Financiële bijdrage van Haren over 2016	
			Begroting	Realisatie
Stichting Torion	Torion heeft een brede welzijnstaak gericht op ouderen en mantelzorgers, jeugd, vrijwilligers en allochtonen. De algemene opdracht aan de Stichting is het uitvoeren van welzijnstaken voor de kwetsbare burgers die om wat voor reden dan ook minder zelfredzaam zijn en/of minder kunnen participeren	Torion heeft met een veelheid aan activiteiten een breed bereik onder de doelgroepen. Er zijn ruim 200 vrijwilligers actief. Voor meer informatie verwijzen wij u naar het programma Sociaal Domein.	€ 666.755	Nog niet bekend
Stichting Baasis	Stichting Openbaar Onderwijs Baasis zorgt voor voldoende en adequaat openbaar onderwijs in de gemeenten Haren en Tynaarlo. De Stichting heeft vakleerkrachten gymnastiek in dienst die ook worden ingezet op het bijzonder onderwijs. De loonkosten van deze vakleerkrachten worden door de gemeente vergoed, zodat alle kinderen goed bewegingsonderwijs ontvangen.	De Stichting heeft vakleerkrachten gymnastiek beschikbaar gesteld aan de deelnemende basisscholen in Haren. Met de directeur-bestuurder is overleg gevoerd over het stopzetten van de subsidie met ingang van schooljaar 2018-2019.	€ 220.000 (vakleerkrachten LO)	€ 195.000

Zelfstandige basisondersteuning	De lokale basiszorg is een collectieve voorziening die ondersteuning biedt aan inwoners die dat nodig hebben. Het gaat hierbij om lichte en tijdelijke ondersteuning op verschillende terrein, van gesprekken over opvoeden tot het omgaan met verlies, van ondersteuning bij de financiële administratie tot relatieproblemen.	De basisondersteuning (voorheen Maatschappelijk werk) is verdeeld tussen Torion (5-gesprekken model) en een aantal zelfstandige basisondersteuners (10-gesprekken model). Uit de evaluatie blijkt dat de gecontracteerde basisondersteuning steeds beter wordt gevonden. De WIJZ consulenten zijn tevreden over de kwaliteit en resultaten van de basisondersteuners. Binnen de basisondersteuning wordt samengewerkt met de praktijkondersteuners van de huisartsen.	€ 104.000	
Centrum Jeugd & Gezin (CJG)	Het CJG Haren is een samenwerkingsverband van GGD Groningen, Stichting Torion en gemeente Haren. De coördinator is in dienst van de GGD Groningen. In het CJG worden de 5 gemeentelijke functies op het gebied van jeugdbeleid uitgevoerd: informatie en advies, signalering, toeleiding naar hulpverlening, aanbod licht pedagogische hulpverlening en coördinatie van zorg.	Het CJG heeft cursussen en bijeenkomsten georganiseerd gericht op ouders en opvoeders.	€ 68.864	Nog niet bekend

Stichting Biblionet Groningen /Bibliotheek Haren	<p>Biblionet Groningen is het netwerk van fysieke en virtuele openbare bibliotheken in stad en provincie Groningen waar alle inwoners terecht kunnen voor lezen, luisteren en kijken, boeken en andere informatiedragers lenen, kennis en cultuur. De Bibliotheek Haren is onderdeel van deze stichting. De Bibliotheek Haren is een actieve partner in het Harense culturele netwerk.</p>	<p>De bibliotheek in Haren heeft een lidmaatschapsgraad van 41,26%. Hiermee heeft de gemeente Haren het hoogste percentage leden van alle Groningse gemeenten die Biblionet Groningen bedient (totaalgemiddelde 26%). Het zijn prestatiecijfers die passen binnen de ambitie die de gemeente en Biblionet met elkaar hebben vastgesteld in de meerjarenbeschikking 2014-2017.</p>	<p>€ 529.329</p>	<p>Nog niet bekend</p>
Dorpsfonds/ Ondernemend Haren	<p>Het dorpsfonds en Ondernemend Haren ontvangen een jaarlijkse subsidie om de centrumfunctie van Haren en het ondernemersklimaat te versterken. Ondernemend Haren en het dorpsfonds zullen hiertoe activiteiten initiëren, organiseren of faciliteren om zo te komen tot een levendig centrum en een gunstig ondernemersklimaat. De activiteiten van het dorpsfonds betreffen onder andere marketing, het organiseren van evenementen en het optreden als gesprekspartner bij de verdere ontwikkeling van de centrumvisie (waaronder verbetering</p>	<p>In november 2015 hebben wij het convenant voor het dorpsfonds ondertekend. Voor de realisatie verwijzen wij naar Programma Economische Zaken.</p>	<p>€ 138.000</p>	<p>€ 138.000</p>

	van het Raadhuisplein).			
Stichting Exploitatie Zwembad Scharlakenhof	Wij verstrekken een jaarlijkse exploitatiesubsidie aan zwembad Scharlakenhof.		€ 138.000	€ 140.000

De gesubsidieerde instellingen dienen vóór 1 mei hun jaarstukken in te leveren. Op basis hiervan wordt de subsidie over het voorgaande jaar vastgesteld. Dit wordt verwerkt in het online subsidieregister 2016.

7.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Op 30 januari 2012 heeft u het beleid ten aanzien van weerstandsvermogen en schuldpositie vastgesteld. Op basis van de gangbare definitie van het weerstandsvermogen, te weten 'het vermogen van de gemeente om risico's op te kunnen vangen teneinde zijn taken te kunnen voortzetten', heeft u een doel vastgelegd met betrekking tot het kengetal Ratio Weerstandsvermogen. De Ratio Weerstandsvermogen is het quotiënt van de som van de gekwantificeerde risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit en dient minimaal 1 te zijn, met andere woorden: de weerstandscapaciteit dient voldoende te zijn om de gekwantificeerde risico's volledig af te dekken. In deze paragraaf zal eerst een overzicht worden gegeven van de actuele ontwikkelingen. Daarna inventariseren wij de risico's, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen incidentele en structurele risico's. Vervolgens kwantificeren wij deze risico's, waarna wij de weerstandscapaciteit zullen inventariseren. Door het vergelijken van gekwantificeerde risico's en weerstandscapaciteit kunnen wij beoordelen of de weerstandscapaciteit voldoende is.

Een onderdeel van deze paragraaf dat sinds de Begroting 2016 is opgenomen, wordt gevormd door de financiële kengetallen en de beoordeling daarvan die verplicht dienen te worden opgenomen op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Actuele ontwikkelingen

Deze paragraaf is een geactualiseerde versie van de paragraaf Weerstandsvermogen uit de Begroting 2017. Sinds het vaststellen van de Begroting 2017 hebben zich de volgende belangrijke ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot de risico's:

Lening zwembad

In verband met de aflossing op de lening aan Stichting Exploitatie Zwembad Scharlakenhof is het uitstaande saldo gedaald en daarmee het maximale risico. Dit leidt tot een daling van de benodigde weerstandscapaciteit met afgerond € 44.000.

Garanties en leningen aan derden (exclusief Haren Noord en zwembad)

In verband met de uitzetting en aflossing van leningen is het maximale risico licht gestegen van € 3.371.000 naar € 3.395.000 en is de benodigde weerstandscapaciteit gestegen met afgerond € 3.000.

Actualisatie grondexploitaties

In verband met de voorjaarsactualisatie van de grondexploitaties en de daaraan gekoppelde risicoanalyses zijn de risico's van de grondexploitaties Stationsgebied, Nesciopark en Haderaplein gewijzigd. Voor die grondexploitaties heeft dit ook gevolgen voor de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit.

Lagere opbrengst te verkopen vastgoed

In verband met de in 2016 gerealiseerde verkopen van vastgoed is het risico van het halen van boekverliezen op het nog af te stoten vastgoed afgenomen.

Project Meerweg

In verband met de verkoop van grond in het kader van het project Meerweg in 2016 is het risico van het niet halen van de geraamde private opbrengsten in het project afgenomen.

Milieu

Naar aanleiding van de asbestvondst in het pand aan de Waterhuizerweg in 2016 en de daaruit voortvloeiende kosten en het (nog) ontbrekende totaaloverzicht op de (mogelijke) aanwezigheid van asbest in andere panden hebben wij onze inschatting van dit risico verhoogd. Ook de milieurisico's (bodem, geluid) in verband met de geplande activiteiten op de locatie Westerse Drift (nieuwe brandweerkazerne en ontvlochten gemeentewerf) hebben hierin een rol gespeeld.

De actualisering van de risico's heeft geleid tot de volgende cijfermatige aanpassingen in de tabel berekening benodigde weerstandscapaciteit:

Risico	Aanpassing benodigde weerstandscapaciteit	Bedrag aanpassing (x € 1.000)
Lening zwembad	Verlaging	-44
Garanties en leningen aan derden	Verhoging	+3
Nesciopark	Verlaging	-24
Haderaplein	Verlaging	-39
Stationsgebied	Verhoging	+77
Lagere opbrengst te verkopen vastgoed	Verlaging	-12
Project Meerweg	Verlaging	-9
Milieu	Verhoging	+360
Afronding	Verlaging	-1
Totaal	Verlaging	+311

Hieronder bij Incidentele risico's en Structurele risico's worden alle risico's uitgebreid inhoudelijk toegelicht.

Risico's

Incidentele risico's

Stichting Baasis

In artikel 23, lid 4 van de grondwet staat vastgelegd dat in elke gemeente van overheidswege voldoende algemeen vormend lager onderwijs moet worden gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Een gezonde financiële positie van Stichting Baasis is een belangrijke voorwaarde voor het in stand kunnen houden van de openbare scholen. In het recente verleden zijn er financiële problemen geweest die middels bezuinigingen en binnen de reservepositie van de stichting konden worden opgelost. Voor het (rest)risico nemen wij een PM-post op.

Lening zwembad

Er is een lening van € 0,7 miljoen verstrekt aan de stichting die zwembad Scharlakenhof exploiteert. Dit leidt tot een risico dat voor het eerst in de paragraaf Weerstandsvermogen in de Jaarstukken 2012 is verwerkt. Wij becijferen de benodigde weerstandscapaciteit in verband met het niet terugbetalen van de lening nu op afgerond € 413.000.

Garanties en leningen aan derden (exclusief Haren Noord en zwembad)

De gemeente heeft een aantal geldleningen gegarandeerd. In totaal staat de gemeente garant voor circa € 2,6 miljoen. Als deze leningen niet kunnen worden afgelost kan de geldgever de gemeente aanspreken. Van het genoemde bedrag van circa € 2,6 miljoen heeft circa € 2,3 miljoen betrekking op hypothecaire leningen. Dit betreft de gemeentelijke personeelshypotheekportefeuille die op 9 juni 2006 is verkocht. In het kader van deze verkoop is een gemeentegarantie afgegeven op de restantbedragen

van de betreffende leningen. Door verkoop van woningen en uit dienst treden van personeel daalt deze garantie snel. Bij verkoop van de portefeuille bedroeg het garantiebedrag nog € 4,3 miljoen.

De gemeente loopt voorts risico met betrekking tot de aflossing van uitstaande geldleningen. Per 31 december 2013 ging het om een bedrag van circa € 0,8 miljoen. Dit bedrag heeft bijna helemaal betrekking op een 'aflossingsvrije' lening van € 0,7 miljoen die is verstrekt aan Stichting Zorgboerderij Mikkellhorst.

De lening aan de zorgboerderij betreft een lening die aan het einde van de looptijd in 2033 in een termijn zou worden afgelost. Het betreft een hypothecaire lening waarvoor tot en met 2015 maandelijks alleen rente werd betaald. Er zijn geen betalingsachterstanden. In 2016 is de lening omgezet in een lening waarop gedurende de looptijd zal worden afgelost.

Haren Noord

Voor de ontwikkeling van Haren Noord hebben wij tezamen met een tweetal bedrijven de Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij (GEM) Haren Noord C.V. opgericht. Dit om een optimale bedrijfsvoering en een zuivere risicoverdeling met de marktpartijen bij de ontwikkeling van Haren Noord mogelijk te maken. De GEM Haren Noord C.V. wordt bestuurd door de GEM Haren Noord Beheer B.V. waarin dezelfde partijen deelnemen als in de C.V.

Om de aansprakelijkheid van de gemeente met betrekking tot de bedrijfsvoering zoveel mogelijk uit te sluiten nemen wij indirect deel in GEM Haren Noord C.V. en GEM Haren Noord Beheer B.V., respectievelijk via de juridische entiteiten Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord en Dilgt Hemmen Essen B.V. De totale kapitaalstorting door de gemeente in de diverse rechtspersonen bedraagt € 67.000. Het totale risico bij een faillissement van GEM Haren Noord C.V. is echter veel hoger in verband met de gemeentegarantie op de lening die door GEM Haren Noord C.V. is aangetrokken.

De gemeente heeft in het kader van de financiering van de woningbouw in Haren Noord een garantie van € 22 miljoen afgegeven op een lening die is aangetrokken door de Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij (GEM) Haren Noord Beheer C.V. Dit bedrag is voor de helft afgedekt door contra-garanties van de moederbedrijven van de in GEM Haren Noord C.V. deelnemende marktpartijen.

Het resterende risico is verminderd middels diverse maatregelen in de bedrijfsvoering (zoals de wijze van fasering van de ontwikkeling van het gebied en de 'grond-routing'). Voor de financieringsconstructie met gemeentegarantie is gekozen vanwege de substantiële rentevoordelen, waarvan de gemeente via het resultaat op de grondexploitatie mee profiteert. Om te zorgen dat er bij deze constructie geen sprake is van staatssteun, betaalt de CV gedurende de looptijd van de garantie een borgstellingsprovisie aan de gemeente. Vertragingen kunnen leiden tot liquiditeitsproblemen bij de GEM, waarvoor een ophoging van de (contra-)garanties een oplossing kan bieden (de wenselijkheid hiervan hangt af van de analyse van de oorzaken van de vertraging en vooral van de actuele vooruitzichten).

De gronden in Haren Noord staan bij de gemeente op de balans (onder de grondexploitaties). Hiertegenover staan de voorschotten die van de GEM zijn ontvangen in verband met de toekomstige levering van de gronden. Deze voorschotten staan op de balans van de gemeente gerubriceerd onder de overlopende passiva. De voorschotten zijn door de GEM betaald vanuit de afgesloten leningen (waarop door de gemeente en marktpartijen (contra-) garanties zijn afgegeven). Als alles fout gaat bij de GEM, zou dit er in het uiterste geval toe kunnen leiden dat de gemeente de voorschotten moet

terugbetalen aan de GEM. In dat geval zou de gemeente de gronden wel zelf kunnen ontwikkelen, de gronden zijn dan immers nog in het bezit van de gemeente. Het uiteindelijke risico is dus een renterisico voor de gemeente die de winstmogelijkheden van de grondexploitatie (deels) zal kunnen doen verdampen.

Met betrekking tot GEM Haren Noord zijn er niet alleen risico's, maar ook kansen. Los van de jaarlijkse betalingen van circa € 0,5 miljoen (te vermeerderen met de indexering) die vanaf bouwbegin tien jaar lang door de GEM aan de gemeente gedaan zullen worden voor het zogeheten Fonds Bovenwijks en die in de jaarrekening/begroting zijn opgenomen vanaf 2010 (voor de gemeente zijn dit vrij besteedbare gelden) en los van de betaling door de GEM van de kosten van de sportverplaatsing (exclusief eventuele grondaankopen voor alternatieve locaties) zijn dit:

- De boekwinst van in totaal circa € 3,9 miljoen op de inbreng van gemeentelijke gronden in GEM Haren Noord. Bij het nemen van een besluit van de aandeelhouders van de GEM tot het bouwrijp maken van een deelgebied vindt de economische overdracht van het betreffende deelgebied door de gemeente aan de GEM plaats en kan een evenredig deel van de boekwinst worden genomen. De eerste boekwinst is in 2010 gerealiseerd, een bedrag van € 1.122.000. Dit bedrag is verantwoord in het overzicht van baten en lasten 2010 en heeft betrekking op de overdracht van het economisch eigendom van deelgebied 3. Het tweede deel van de boekwinst, een bedrag van € 2.221.000 in verband met de economische overdracht van de deelgebieden 5 en 6, is in 2014 genomen. Het laatste deel van de boekwinst, te weten een bedrag van € 514.000, zal naar verwachting in 2020 worden gerealiseerd.
- In de door de aandeelhouders van GEM Haren Noord vastgestelde herziening grondexploitatie 2015 is sprake van een winst van circa € 0,6 miljoen. Een eventueel gerealiseerde winst zal aan de aandeelhouders worden uitgekeerd. In 2015 is een tussentijdse winstuitkering gedaan op basis van een geactualiseerde winstprognose. De gemeente heeft in verband daarmee € 412.000 ontvangen.

Lagere opbrengst te verkopen vastgoed

Op de balans per 31 december 2016 staat onder de Voorraden de boekwaarde opgenomen van het te verkopen vastgoed. Het betreft enkele woningen. Het risico bestaat dat de gerealiseerde opbrengst lager zal zijn dan de boekwaarde. We gaan daarbij uit van een maximaal risico van 20% van de boekwaarde met een kans van 25%.

Stationsgebied

Uit de actualisatie van de grondexploitaties per 31 december 2016, die u separaat ter vaststelling is aangeboden, blijkt dat er voor de grondexploitatie Stationsgebied sprake is van 5 belangrijke risico's die leiden tot een totaal maximaal risico van € 5.383.000. Vermenigvuldigd met een per risico verschillende kans leidt dit tot een benodigde weerstandscapaciteit van € 599.000 (voor aftrek van de correctiefactor van 10% vanwege het zich niet tegelijkertijd voordoen van alle risico's).

Project Meerweg

Het deel dat onder de regie van de gemeente wordt uitgevoerd, is voor wat betreft de aanleg van de publieke infrastructuur in 2015 afgerond. De voor de gemeente resterende risico's houden vooral verband met de verkoop van gronden aan particuliere ontwikkelaars. Naar analogie van het risico *Lagere opbrengst te verkopen vastgoed* becijferen wij het maximaal risico op 20% van de boekwaarde bij een kans van 25%.

Milieu

Er is sprake van een aantal bekende bodemverontreinigingen waarvoor nog geen sanering is voorzien en waarbij de kosten van een eventuele sanering en het gemeentelijk aandeel daarin onbekend zijn.

Daarnaast is het mogelijk dat verontreinigingen aan het licht komen die nu nog onbekend zijn. In een aantal oudere gebouwen is asbest aanwezig met de daaraan verbonden risico's.

Nieuwe wettelijke eisen

Al dan niet als gevolg van tragische gebeurtenissen is de wet- en regelgeving aangescherpt op diverse terreinen zoals Arbo, brandveiligheid en legionellapreventie. Dat dit op deze en andere terreinen ook in de toekomst zal gebeuren staat buiten kijf. Dit kan leiden tot onverwachte financiële nadelen.

Toenemende uitkeringslasten in verband met economische situatie

De uitkeringslasten, met name in het kader van de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringsregelingen, kunnen hoger uitvallen dan voorzien. Een deel van deze lasten moet door de gemeente worden gedragen. Dit is risico dat met name aan de conjunctuur gerelateerd is.

Leges omgevingsvergunning

Een lager dan verwachte bouwsom leidt tot lager dan verwachte leges. Op korte termijn kunnen de kosten niet evenredig verlaagd worden. Dit leidt tot een negatief resultaat op omgevingsvergunningen.

In het kader van de nieuwe Omgevingswet zal het nodige veranderen aan de mogelijkheden om leges te heffen. Wat de financiële consequenties daarvan zijn, is op dit moment nog niet duidelijk.

Structurele risico's

Schadeclaims inwoners

Inwoners kunnen onze gemeente aansprakelijk stellen voor door hen geleden schade. Hoewel wij voor dit soort schadeclaims een verzekering hebben afgesloten, bestaat de kans dat de verzekering een claim niet dekt. Om schadeclaims te voorkomen voeren wij het onderhoud aan bijvoorbeeld wegen en speelvoorzieningen planmatig uit. Ook documenteren wij dit zo goed mogelijk.

Planschades

Landelijk is het claimen van planschade een verschijnsel dat de laatste jaren steeds vaker voorkomt. Dit geldt ook voor Haren. Ook in de (nabije) toekomst is in verband met de toenemende bouwactiviteiten een verdere toename van het aantal planschadeverzoeken te verwachten. Hiervoor proberen wij dekking te vinden bij de veroorzakers, dat wil zeggen binnen de betreffende grondexploitaties.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente neemt deel aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. Bij een aantal regelingen is sprake van een rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam. Samen met de andere deelnemende gemeenten dragen wij het risico in de exploitatie van deze instellingen. Sommige van de gemeenschappelijke regelingen zijn, financieel gezien, gevoelig voor gewijzigde externe omstandigheden, zoals bijvoorbeeld aangescherpte milieuwetgeving (ARCG) of een combinatie van verslechterde economische omstandigheden en wijzigingen in de wetgeving. Voor de Veiligheidsregio Groningen en de Omgevingsdienst Groningen is sprake van opwaartse druk op de bijdragen. In de paragraaf Verbonden partijen staan meer details vermeld over gemeenschappelijke regelingen en andere verbonden partijen.

Decentralisaties in het Sociaal Domein

Voor het bepalen van ons financiële risico hebben wij gekozen voor de volgende benadering. Volgens het CPB heeft het Rijk op de gedecentraliseerde budgetten een bedrag olopend tot circa € 2,0 miljard op jaarbasis gekort. Dit is wat de gemeenten in totaal in een tijdsbestek van circa 5 jaar vanaf de

invoering in 2015 moeten bezuinigen op de gedecentraliseerde taken om geen schade voor de begroting op te lopen.

Stel dat het om diverse redenen, bijvoorbeeld onvoldoende sturingsmogelijkheden op de uitgaven of ongunstige uitkomsten van aanbestedingen, niet lukt om deze bezuiniging in te vullen, dan is ons maximaal risico circa 1/1.000 deel van de landelijke bezuiniging van € 2,0 miljard, oftewel € 2.000.000. Het gaat hier om een structureel bedrag. De kans dat dit zich in volle omvang voordoet stellen wij op 10%. Volgens onze systematiek vloeit daar een benodigd weerstandsvermogen uit voort van € 2.000.000 (maximaal risico) x 2 (de factor voor structurele risico's) x 10% (de kans) x 90% (deze factor corrigeert voor de waarschijnlijkheid dat niet alle in de paragraaf Weerstandsvermogen genoemde risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen) = € 360.000.

Zoals blijkt uit hoofdstuk 12 Toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn we voor het programma Sociaal Domein in 2016 ruimschoots binnen onze begroting gebleven. Het risico heeft zich dus nog niet voorgedaan, tot nu toe is de uitkomst juist gunstiger dan verwacht. Dit is voor ons aanleiding geweest om aan u voor te stellen de dubbele risicobuffer in de vorm van de Bestemmingsreserve Sociaal Domein af te schaffen. Zie paragraaf 3.2 Voorstel tot resultaatsbestemming 2016.

Rentekosten

In de begroting zijn prognoses gehanteerd voor de rentepercentages. Een stijging van het renteniveau boven de door ons aangehouden prognoses voor lang en kort geld moet als risico niet worden uitgesloten.

Gemeentelijk belastinggebied

Wat de gevolgen van eventuele wijzigingen in het gemeentelijk belastinggebied voor onze gemeente zullen zijn is nog niet te voorspellen.

Macronorm OZB

In verband met de afschaffing van de maximering van (het stijgingspercentage van) de OZB per 1 januari 2008 is door het Rijk een zogenaamde macronorm ingevoerd. De afgeschafte maximering had betrekking op iedere individuele gemeente en de macronorm heeft betrekking op de maximale procentuele stijging van de OZB-opbrengsten van alle gemeenten samen. Het Rijk behoudt zich het recht voor om in te grijpen als de werkelijke stijging boven de macronorm komt te liggen, bijvoorbeeld via een verlaging van de algemene uitkering.

Nu hebben wij wel invloed op onze eigen tariefstelling, maar uiteraard niet op de tariefstelling van andere gemeenten. Mochten andere gemeenten hun tarieven te hoog opschroeven, dan kan dat dus (via de algemene uitkering) een negatieve invloed hebben op onze exploitatie.

Landelijke en regionale initiatieven

In landelijk en regionaal verband zijn wij betrokken bij ontwikkelingen die op termijn ook geld kunnen gaan kosten.

Werkgeversrisico's

Als werkgever loopt de gemeente de gebruikelijke werkgeversrisico's. Zo kunnen een sterk oplopend ziekteverzuim en/of uitstroom naar de WIA leiden tot grote financiële consequenties. Daarnaast zijn wij eigen risicodragers met betrekking tot de kosten van de WW-/wachtgeldregelingen voor ambtenaren en bestuurders.

Naast de risico's op grond van de bestaande regelingen, is er het risico van kosten die voortvloeien uit wijzigingen in de wet- en regelgeving. Een ander werkgeversrisico is een (verdere) stijging van (het werkgeversdeel) van de pensioenpremies als gevolg van tegenvallende beleggingsresultaten van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Investeringskosten

In het verleden is een groot aantal voorzieningen gerealiseerd waarvan de investeringskosten werden gedekt ten laste van reserves dan wel subsidies. Ook is een onbekend aantal activa zonder boekwaarde (alle activa van voor 1984 zijn in een voorgaande collegeperiode afgeboekt ten laste van de reserves ter verlaging van de kapitaallasten), waarvoor op termijn vervanging onontkoombaar is. Iedere vervanging van dergelijke activa leidt dus tot een toename van de kapitaallasten.

Controles Belastingdienst

Periodiek worden door de Belastingdienst controles uitgevoerd met betrekking tot de btw en de loonheffing. De laatste controle is in 2008 geweest met betrekking tot de btw (btw-compensatiefonds en ondernemers-btw) over het jaar 2003. Hier is een naheffing uit voortgevloeid die is geëxtrapoleerd naar de jaren tot en met 2007. Alhoewel de administratieve uitvoering is verbeterd kunnen in de toekomst kunnen ook voor de jaren vanaf 2008 nadelen ontstaan. In 2013 is door de Belastingdienst een controle uitgevoerd op de juiste toepassing van de loonheffing.

Vennootschapsbelasting (Vpb) voor overheidsbedrijven

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden voor de fiscale ondernemingsactiviteiten belastingplichtig geworden voor de vennootschapsbelasting op grond van de 'Wet modernisering vennootschapsbelasting overheidsondernemingen'. In de wet is geregeld dat gemeenten integraal onder de wet Vpb vallen, waarbij een aantal uitzonderingen is gedefinieerd. Deze wet heeft tot gevolg dat over de fiscale winst van alle belaste ondernemingsactiviteiten samen maximaal 25% vennootschapsbelasting moet worden afgedragen.

De gevolgen van de wet zijn administratief en organisatorisch groot en vragen keuzes op strategisch niveau. Wij schatten in dat de invoering van de Vpb voor de gemeente Haren vooral van invloed zal zijn op de grondexploitatie. De financiële effecten kunnen groot zijn.

Het risico voor 2016 is berekend op € 200.000. Wij gaan uit van een structureel risico en vermenigvuldigen het risicobedrag daarom met een factor 2. Wij schatten de kans dat het risico zich voordoet in op 75%. Daarmee komen wij uit op een benodigde weerstandscapaciteit voor dit risico van € 270.000 (= € 200.000 x 2 x 75% x 90%).

Niet halen bezuinigingen

In het kader van het opstellen van de stresstest die in 2016 is uitgevoerd in het kader van Beterr Haren is geadviseerd om bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening te houden met het niet halen van bezuinigingen. Dat advies hebben wij opgevolgd.

Kwantificering risico's

In onderstaande tabel geven wij aan wat naar onze inschatting de maximale risicobedragen zijn van de hiervoor genoemde risico's. Daarnaast geven wij aan wat de kans is dat het risico zich voordoet (10%, 25%, 50%, 75% of 90%). Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen vermenigvuldigen wij beide grootheden met elkaar. In het geval van structurele risico's vermenigvuldigen wij de uitkomst met een factor 2. De op die manier berekende bedragen tellen wij bij elkaar op en het totaal vermenigvuldigen wij met 90%. Die 90% is een correctie vanwege het feit dat

niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. De door ons gebruikte methode is een gangbare methode in gemeenteland en wordt onder andere toegepast door buurgemeente Groningen.

Risico	Maximaal bedrag	Waarvan incidenteel	Waarvan structureel (x factor 2)	Kans	Max. bedrag x kans
Stichting Basis					PM
Lening zwembad	545	545		75%	409
Garanties en leningen (excl. Haren Noord en zwembad)	3.395	3.395		10%	340
Haren Noord	5.000	5.000		10%	500
Nesciopark	1.638	1.638		Div.	312
Haderaplein	2.402	2.402		Div.	273
Stationsgebied	5.383	5.383		Div.	599
Lagere opbrengst te verkopen vastgoed	35	35		25%	9
Project Meerweg	87	87		25%	22
Milieu	1.000	1.000		50%	500
Nieuwe wettelijke eisen	500	500		25%	125
Schadeclaims inwoners	100		200	25%	50
Planshades	100		200	50%	100
Gemeenschappelijke regelingen	500		1.000	10%	100
Decentralisatie Rijkstaken	2.000		4.000	10%	400
Rentekosten	100		200	50%	100
Gemeentelijk belastinggebied en macronorm	200		400	10%	40
Hogere uitkeringslasten in verband met economie	150	150		50%	75
Lagere leges omgevingsvergunning in verband met economie	400	400		50%	200
Landelijke en regionale initiatieven	300		600	25%	150
Werkgeversrisico's	250		500	50%	250
Investerings	100		200	25%	50
Controles Belastingdienst	50		100	50%	50
Vpb voor overheidsbedrijven	200		400	75%	300
Afschaffing Sportbesluit BTW incidenteel	150	150		90%	135
Afschaffing Sportbesluit BTW structureel	50		100	90%	90
Niet halen bezuinigingen	500		1.000	10%	100
Subtotaal	25.135	20.685	8.900		5.278
Correctie 10%					-528
Benodigd weerstandsvermogen					4.750

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het geheel van middelen en mogelijkheden waarover onze gemeente beschikt om niet-begrote kosten te dekken. Daarbij is het van belang onderscheid te maken tussen eenmalige en structurele tegenvallers. Incidentele tegenvallers kunnen worden opgevangen door een onttrekking aan de Algemene Reserve (de bestemmingsreserves hebben al een specifiek bestedingsdoel), terwijl structurele tegenvallers kunnen worden opgevangen door het benutten van een deel van de zogenaamde onbenutte belastingcapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is gedefinieerd als het bedrag dat wij in redelijkheid nog aan extra inkomsten (belastingen en heffingen) kunnen genereren voor het geval zich tegenvallers voordoen. Het is een structurele variabele: je kunt het elk jaar weer vragen. Volgens de meest gangbare berekeningsmethode wordt de onbenutte belastingcapaciteit berekend door het verschil te nemen tussen de totale opbrengst van OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing op basis van de artikel 12-normen en de totale opbrengst van OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing op basis van de eigen tarieven. Aangezien onze eigen tarieven voor rioolrecht en afvalstoffenheffing overeenkomen met de artikel 12-norm van 100% kostendekkendheid, is er alleen bij de OZB sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Het OZB-normtarief 2017 is 0,1927% van de WOZ-waarde. Dit is een op basis van de WOZ-waarden gewogen gemiddeld tarief van de drie soorten OZB: OZB eigenaren woningen, OZB eigenaren niet-woningen en OZB gebruikers niet-woningen. Het Harense gewogen gemiddelde tarief in 2017 ligt hier, ook na de voorgestelde verhoging van de OZB (voor niet-woningen) ruim onder. Voor de drie verschillende soorten OZB leidt dit tot een onbenutte belastingcapaciteit van € 664.000.

De Algemene Reserve bedroeg per 31 december 2016 € 4.306.000 (dit is exclusief de voorgestelde resultaatsbestemming 2016, zie hiervoor paragraaf 3.2 Voorstel tot resultaatsbestemming 2016). Onze totale weerstandscapaciteit, oftewel het totaal van de Algemene Reserve en de onbenutte belastingcapaciteit kwam daarmee per 31 december 2016 uit op € 4.970.000.

Beoordeling weerstandsvermogen

Onze ratio weerstandsvermogen, dat wil zeggen de aanwezige weerstandscapaciteit gedeeld door de gekwantificeerde risico's lag per 31 december 2016 op 1,05 en daarmee hoger dan onze norm van 1. De weerstandscapaciteit was dus voldoende om de risico's af te dekken.

Verplichte kengetallen financiële positie

Om het inzicht van de raad in de financiële positie te verbeteren en om de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten te bevorderen is het met ingang van de Begroting 2016 verplicht om de onderstaande 6 kengetallen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting en de jaarstukken op te nemen. De verplichting is vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de definities van de kengetallen zijn vastgelegd in de ministeriële Regeling vaststelling wijze waarop kengetallen worden vastgesteld en opgenomen in begroting en jaarverslag provincies en gemeenten.

Met ingang van 2016 is de BBV gewijzigd. Een aantal van die wijzigingen heeft ook effect op de hoogte van de kengetallen. Het betreft de verplaatsing van de balanspost Bijdragen aan activa in eigendom van derden van de Financiële naar de Immateriële vaste activa. Dit heeft tot gevolg dat de post niet meer meetelt als aftrekpost bij de bepaling van de netto-schuld. Ook de verplaatsing van de balanspost Nog in exploitatie te nemen gronden van de Voorraden naar de Materiële vaste activa heeft effect, aangezien deze post daardoor voortaan niet meer meetelt bij de bepaling van het kengetal grondexploitatie. De standen van de kengetallen Verslag 2015 en Begroting 2016 zijn herrekend op basis van de nieuwe definities om ze vergelijkbaar te maken met de kolom Verslag 2016.

Jaarverslag jaar 2016	Verloop van de kengetallen		
	Verslag 2015	Begroting 2016	Verslag 2016
Kengetallen:			
netto schuldquote	129,5 %	147,0 %	151,5 %
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	127,0 %	144,1 %	148,6 %
solvabiliteitsratio	13,1 %	13,7 %	14,0 %
structurele exploitatieruimte	1,9 %	2,4 %	2,7 %
grondexploitatie	7,7 %	-2,7 %	9,2 %
belastingcapaciteit	116,3 %	115,1 %	116,3 %

Om de kengetallen te kunnen duiden geven wij per kengetal de volgende omschrijving:

Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente een financiële buffer heeft in de vorm van eigen vermogen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente. Voor dit kengetal heeft u als doelen vastgelegd om te streven naar een minimale solvabiliteit van 20% in 2020 en 30% in 2023.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstig) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit drukt de gemiddelde lastendruk voor een meerpersoonshuishouden (optelsom van OZB, rioolrecht en afvalstoffenheffing bij de gemiddelde WOZ-waarde in de gemeente) uit in een percentage van het landelijke gemiddelde in het voorafgaande jaar.

Ontwikkeling verplichte BBV-kengetallen

Realisatie 2016 vergeleken met realisatie 2015

Netto schuldquote

De netto schuldquote is met 22,0 % gestegen van 129,5 % per 31 december 2015 tot 151,5 % per 31 december 2016. De stijging met 22,0 % kan volledig verklaard worden uit het zogenaamde "noemereffect". De netto schuldquote wordt berekend door de netto-schuld (teller) te delen door het totaal van de baten in het overzicht van baten en lasten (noemer). De netto-schuld (teller) is gedaald van € 74,7 miljoen naar € 71,1 miljoen. Dat de netto schuldquote desondanks is gestegen komt door de daling van het totaal van de baten in het overzicht van baten en lasten (noemer) van € 57,7 miljoen in 2015 naar € 46,9 miljoen in 2016. Aangezien het totaal van de baten per jaar sterk schommelt, hanteren we dit kengetal, sinds de herijking in het kader van Beterr Haren, het amendement Financieel kader perspectiefnota 2017 en de motie Aanvullende kaderstelling perspectiefnota, niet meer als een doel van ons financieel beleid. In de plaats daarvan focussen we op het veel stabielere kengetal solvabiliteit.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote is met 22,1 % gestegen van 127,0 % per 31 december 2015 tot 148,6 % per 31 december 2016. Zie hierboven bij Netto schuldquote voor de verklaring.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is met 0,9 % gestegen van 13,1 % per 31 december 2015 tot 14,0 % per 31 december 2016. De ratio wordt berekend door het eigen vermogen (teller) te delen door het balanstotaal (noemer). De stijging met 0,9 % kan als volgt worden verklaard:

- Door een stijging van het eigen vermogen van € 13,4 miljoen naar € 14,1 miljoen. Deze toename is het saldo van enerzijds de toevoeging van € 1,4 miljoen aan de bestemmingsreserve Zernike College en anderzijds de onttrekkingen van ongeveer € 0,4 miljoen aan bestemmingsreserves ter dekking van kapitaallasten en het nadelig saldo 2016 van ongeveer € 0,3 miljoen. De toename van het eigen vermogen heeft geleid tot een stijging van de solvabiliteitsratio met 0,7 %.
- De daling van het balanstotaal heeft geleid tot een verbetering van de solvabiliteitsratio met 0,2 %.

Structurele exploitatieruimte

De stijging van de structurele exploitatieruimte van 1,9 % in 2015 naar 2,7 % in 2016 is vooral het gevolg van de daling van de omvang van de totale baten in het overzicht van baten en lasten (het zogeheten "noemereffect").

Belastingcapaciteit

Dit kengetal is constant gebleven op het niveau van 116,3 %.

Realisatie 2016 vergeleken met begroting 2016

Netto schuldquote

De netto schuldquote is per 31 december 2016 4,5 % hoger uitgekomen dan verwacht, nl. op 151,5 % in plaats van op de geraamde 147,0 %. De netto-schuld kwam met € 71,1 miljoen duidelijk lager uit dan het geraamde bedrag van € 75,4 miljoen. Dat dit zich niet vertaald heeft in een lagere netto schuldquote is veroorzaakt door een lager totaal van baten dan voorzien ("noemereffect").

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen kwam 4,6 % hoger uit dan geraamd. Zie Netto schuldquote voor de reden.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is met 14,0 % iets beter uitgekomen dan de geplande 13,7 %. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat het eigen vermogen hoger lag dan geraamd. Oorzaak hiervan is het feit dat de gerealiseerde onttrekking aan de Bestemmingsreserve Zernike College lager lag dan geraamd. Dit in verband met het latere afschrijvingsbegin van het bouwkundige deel van de nieuwbouw.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal lag met 2,7 % iets hoger dan de geraamde 2,4 %. Dit is vooral het gevolg van de lager dan verwachte omvang van de totale baten in het overzicht van baten en lasten (het zogeheten "noemereffect").

Belastingcapaciteit

In verband met de hoger dan verwachte gemiddelde Harense WOZ-waarde lag het kengetal Belastingcapaciteit hoger dan geraamd.

Beoordeling financiële positie op basis van de verplichte kengetallen

Voor wat betreft de verplichte kengetallen is er door de provincies in het kader van de taken op het terrein van financieel toezicht een indeling gemaakt die aangeeft of de uitkomst van een kengetal kan worden geclassificeerd als minst risicovol, gemiddeld risicovol of meest risicovol. Die indeling ziet er als volgt uit:

Kengetal		Categorie A	Categorie B	Categorie C
		minst risicovol	gemiddeld risicovol	meest risicovol
1. Netto schuldquote	a. zonder correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
	b. met correctie doorgeleende gelden	<90%	90-130%	>130%
2. Solvabiliteitsratio		>50%	20-50%	<20%
3. Grondexploitatie		<20%	20-35%	>35%
4. Structurele exploitatieruimte		>0%	0%	<0%
5. Belastingcapaciteit		<95%	95-105%	>105%

Haren bevindt zich voor wat betreft de netto schuldquote, zonder en met de correctie voor doorgeleende gelden, de solvabiliteitsratio en de belastingcapaciteit in de categorie meest risicovol. De grondexploitatie en de structurele exploitatieruimte bevinden zich in de categorie minst risicovol.

Onze overall-conclusie op basis van de provinciale benchmark is dat er voor wat betreft de versterking van het eigen vermogen en de terugdringing van de schuldpositie nog werk aan de winkel is en dat de omvang van de boekwaarde van de grondexploitaties geen bovenmatig risico vormt. De structurele ruimte binnen de exploitatie is beperkt, maar wel aanwezig en daarmee scoren we gunstig ten opzichte van het gemiddelde in gemeenteland. De gemiddelde lastendruk voor meerpersoonshuishoudens ligt al hoog. Dit wordt onder meer veroorzaakt door de hoger dan gemiddelde WOZ-waarde en niet zozeer door de tarieven.

7.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Wat wilden wij bereiken?

In Haren hebben wij de zorg voor onze openbare ruimte. Veel activiteiten, die diverse beleidsterreinen omvatten, vinden daar plaats. Daar hebben wij veel voor geïnvesteerd. De kwaliteit van die investeringen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de lasten die dat met zich meebrengt.

Het voert te ver om voor al deze zaken in deze jaarstukken in te gaan op wat wij wilden bereiken. In de volgende beleidsnota's is op die vraag ingegaan:

Investerings in	Beleidsnota vastgesteld in	Onderhoud betreft
Riolering	2014	140 km riolering
Wegen	2014	1.054.000 m ² verhardingen
Gebouwen	In 2014 meerjarig onderhoudsplan opgesteld als basis bepaling dotatie Voorziening Onderhoud Gebouwen)	46 gebouwen
Groen	2010 (groenbeheerplan)	96 ha. openbaar groen
Openbare verlichting	2015	4.371 lichtmasten
Water	2012 (baggerplan)	101.500 m ²
Openbare Ruimte (IBOR)	2014	Betreft vaststelling gewenst (beeld)kwaliteitsniveau op "basiskwaliteit"

Wat hebben wij gedaan?

De uit bovenstaande beleidsnota's voortvloeiende jaarprogramma's hebben wij opgevoerd als investering in de investeringschema's in de betreffende jaren of als geraamde kostenpost in de begroting/meerjarenramingen van de betreffende jaren. In het onderstaande gaan wij in op de vraag welke uitgaven wij activeren en welke uitgaven wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening brengen.

Met betrekking tot het onderhoud en de vervanging van kapitaalgoederen hanteren wij de volgende financiële systematiek:

- Riolering.
De kosten van klein onderhoud (zonder meerjarig nut) brengen wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening.

Voor wat betreft het groot onderhoud (met meerjarig nut), dit zijn vervangingen van delen van het rioolstelsel, passen wij de zogenaamde componentenmethode toe. Als componenten hebben wij hierbij rioolbuizen en rioolpompen benoemd. Voor de verschillende componenten hanteren wij verschillende afschrijvingstermijnen: voor buizen 50 jaar en voor pompen 15 jaar.

U heeft besloten om met ingang van 2013 een rioolvoorziening te vormen met als doelen het egaliseren van baggerkosten en het omlaag brengen van de kapitaallasten als percentage van de totale rioollasten. Aangezien de gelden niet door elkaar heen voor beide doelen gebruikt mogen worden, hebben wij de voorziening opgesplitst in twee voorzieningen: de Voorziening Riolering ex. artikel 44 lid 1.c BBV (egalisatie baggerkosten) en de Voorziening Riolering ex. artikel 44 lid 1.d

BBV (spaarvoorziening vervanging riolering ten behoeve van het terugdringen van de kapitaallasten).

In het kader van de Nota Reserves en Voorzieningen 2013 (onderdeel van de Voorjaarsnota 2013) heeft u besloten om met ingang van 2013 een Bestemmingsreserve Riolen in te stellen. Het resultaat van de rioolexploitatie in enig jaar wordt aan deze reserve toegevoegd of onttrokken. Naar aanleiding van de notitie Riolering van de commissie BBV van november 2014 hebben wij de Bestemmingsreserve Riolen omgezet in de Voorziening Riolering ex. artikel 44 lid 2 BBV, een voorziening waaraan de opgehaalde gelden van de rioolheffing die nog niet zijn besteed in verband met uitstel van werkzaamheden, worden gedoteerd.

- **Wegen.** De kosten van klein onderhoud (zonder meerjarig nut) brengen wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening. Voor wat betreft de wegen activeren wij vervangingen van (lagen van) wegen, voorzover het gaat om levensduurverlengende werkzaamheden. Wij maken hierbij onderscheid tussen de volgende soorten levensduurverlengende werkzaamheden met bijbehorende afschrijvingstermijnen: slijtlagen 7 jaar, deklagen 14 jaar en rehabilitaties 30 jaar.
- **Gemeentelijke gebouwen.** De kosten van klein onderhoud (zonder meerjarig nut) brengen wij rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening. Voor wat betreft het groot onderhoud (met meerjarig nut), zowel het bouwkundige als het schilderonderhoud, passen wij de voorzieningenmethode toe. De jaarlijkse toevoeging aan de hiervoor in het leven geroepen Voorziening Onderhoud Gebouwen hebben wij als last in de staat van baten en lasten verwerkt. In het jaar waarin het groot onderhoud wordt uitgevoerd brengen wij de betreffende uitgaven ten laste van de voorziening.
- **Openbaar groen.** Wij brengen alle onderhoudskosten van openbaar groen rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening.
- **Openbare verlichting.** Klein onderhoud aan lichtmasten wordt rechtstreeks ten laste van de resultatenrekening gebracht. Vervanging van armaturen en vervanging van masten worden afgeschreven in respectievelijk 20 en 40 jaar.

Wat heeft het gekost?

Voor zover de kosten van (groot) onderhoud via een voorziening liepen waren de lasten (dotaties) in 2016:

(Bedragen x € 1.000)

Vervanging toplagen kunstgrasvelden	97
Voorziening onderhoud gebouwen	500
Voorziening riolering ex art 44 lid 1d BBV (spaarvoorziening vervanging riolen)	105
Voorziening riolering ex art 44 lid 2 BBV (nog niet bestede rioolheffing i.v.m. uitstel werkzaamheden)	184
Voorziening onderhoud brug Drentsche Aa	150

Voor de geactiveerde vervangingen met betrekking tot wegen, riolen en openbare verlichting verwijzen wij naar de jaarrekening pagina 127.

7.5 Financiering

Wat wilden wij bereiken?

In de paragraaf Financiering van de Begroting 2016 vermeldden wij het volgende:

"Op 30 januari 2012 heeft u het beleid ten aanzien van weerstandsvermogen en schuldpositie vastgesteld. Voor wat betreft de schuldenpositie heeft u doelen vastgesteld voor de kengetallen debt ratio en nettoschuld / exploitatie. Daarbij heeft u bepaald dat deze doelen in 2022 bereikt dienen te zijn. Het overige beleid op het terrein van de financiering hebben wij vastgelegd in het door u in december 2014 vastgestelde Treasurystatuut.

Met de externe wet- en regelgeving, ons financieringsstatuut en ons beleid ten aanzien van de schuldenpositie als basis worden in de financieringsparagraaf van de begroting jaarlijks beargumenteerd doelen geformuleerd ter zake van:

- de calculatorische rentevoet en het voorgenomen saldo renteomslag;
- de voorgenomen aflossingen op lopende langlopende leningen en aantrekkingen van nieuwe langlopende leningen (in termen van de Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido): vaste schulden, oftewel leningen met een looptijd van een jaar of langer);
- de voorgenomen limiet voor het aantrekken van kort geld, dat wil zeggen: leningen met een looptijd korter dan een jaar;
- de voorgenomen renterisiconorm;
- de begrote rentepercentages voor de financieringsbehoefte;
- de schuldkengetallen.

De financieringsactiviteiten komen erop neer dat wij de limiet voor het aantrekken van kort geld (in Fido-termen: de kasgeldlimiet) tot het maximum zullen benutten. Deze kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een looptijd korter dan een jaar (waaronder ook begrepen worden debetstanden op bankrekeningen).

Om de rentelast op de vaste schulden (leningen met een looptijd langer dan een jaar) binnen de wettelijke randvoorwaarden zo laag en stabiel mogelijk te houden kiezen wij ervoor om onze lange financieringsbehoefte af te dekken door middel van een lening met een looptijd van 15 jaar. In voorgaande jaren voorzagen wij in onze lange financieringsbehoefte met een combinatie van 1- en 15-jarige leningen. Onze reden om het in 2016 anders te doen is dat wij een renteomslag voorzien in het jaar 2016. Wij schatten in dat de (lange) rentes weer zullen stijgen en willen daarom nog graag gebruik maken van de mogelijkheid om de rente tegen een gunstig tarief voor langere tijd vast te leggen. Met de voorgestelde handelwijze blijven wij in 2016 en latere jaren ruimschoots binnen de maximale renterisiconorm die is opgenomen in de Wet Fido. Die houdt in dat wij in een jaar niet meer dan een bedrag gelijk aan 20% van de lasten in de begroting mogen aflossen."

Zijn wij tevreden?

Indicator	2014 (real.)	2015 (real.)	2016 (begr.)	2016 (real.)	2022 (doel)
Gemiddelde rente op nieuw opgenomen langlopende leningen	1,72%	0,77%	2,35%	2,10%	
Gemiddeld opgenomen kortlopende gelden (in € 1.000)	866	1.812	3.825	3.415	
Rente op kortlopende gelden	0,85%	0,46%	1,32%	-0,05%	
Saldo renteomslag in % van begrotingsuitgaven	1,3%	1,1%	1,6%	0,2%	
Debt ratio					< 80%
Nettoschuld / exploitatie					<= 110%

Toelichting op de indicatoren

- *Gemiddelde rente op nieuw opgenomen langlopende leningen*: ons doel is om het gemiddelde rentepercentage ook op lange termijn zo laag en zo stabiel mogelijk te houden.
- *Gemiddeld opgenomen kortlopende gelden*: de netto-vlottende schuld conform de definitie van de Wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) op basis van het gemiddelde van de standen aan het einde van iedere maand.
- *Saldo renteomslag in % van begrotingsuitgaven*: dit is het saldo van de rente die wij toerekenen aan producten en grondexploitaties (zie hierna) en de rente die wij betalen. In principe willen wij de betaalde rente toerekenen. Het niet of teveel toegerekende saldo mag niet groter zijn dan 2% van het begrotingsuitgaven.
- *Debt ratio*: (vaste schulden + vlottende schulden + overlopende passiva) / balanstotaal.
- *Nettoschuld / exploitatie*: (vaste schulden + vlottende schulden + overlopende passiva – bijdragen aan activa van derden – (kortlopende) uitzettingen – overlopende activa – liquide middelen) / totaal baten in begroting.

Wat hebben wij gedaan en wat heeft het gekost?

Calculatorische rentevoet en saldo renteomslag

In de Begroting 2016 hebben wij calculatorische rentepercentages van 4,3 % en 3,0 % gehanteerd voor de rentetoerekening aan respectievelijk activa en grondexploitaties. In Jaarrekening 2016 hebben wij percentages voor de activa en grondexploitaties gehanteerd van respectievelijk 4,3 % en 2,8 %. Dat we in de Jaarrekening 2016 gerekend hebben met een afwijkend percentage voor de grondexploitaties heeft te maken met het verschijnen van de notitie Grondexploitaties van de commissie BBV in maart 2016. In die notitie is voor het eerst een verplichte berekeningswijze voorgeschreven voor het rentepercentage voor de grondexploitaties. Die verplichte berekeningswijze geldt vanaf 1 januari 2016 en heeft voor 2016 geleid tot het genoemde percentage van 2,8 %.

In 2016 was sprake van een voordelig saldo renteomslag van € 103.000. Per saldo is er dus meer rente toegerekend aan producten en grondexploitaties dan dat we aan de banken betaald hebben. Uitgedrukt in een percentage van de lasten in het overzicht van baten en lasten (inclusief stortingen in de reserves) was de afwijking 0,2%. Dit is binnen de norm van 2%.

De aflossingen en aantrekkingen van vaste schulden

In de financieringsparagraaf van de Begroting 2016 hebben wij een financieringsbehoefte becijferd van € 0,7 miljoen, waarvan € 6,9 miljoen herfinanciering van aflossingen op de leningportefeuille per 1 januari 2016. In werkelijkheid hebben in 2016 conform begroting € 0,7 miljoen aangetrokken en € 6,9 miljoen afgelost.

De limiet voor het aantrekken van kort geld

Onze kasgeldlimiet, dat wil zeggen het wettelijke maximum bedrag aan netto-vlottende schuld (< 1 jaar), bedroeg in 2016 € 4.156.000 (8,5 % van de totale lasten in de begroting, exclusief de toevoegingen aan de reserves). In verband met de financiering van een tijdelijke financieringsbehoefte (seizoenspatroon) was er in de eerste twee kwartalen van 2016 sprake van een overschrijding van de kasgeldlimiet. Met ingang van het 3e kwartaal is dit opgelost. Zie de onderstaande tabel.

(Bedragen x € 1.000)

Jaar 2016, kwartaal:	Netto vlottende schuld (gemiddeld in het kwartaal; min-teken is schuld)
1e	-6.246
2e	-4.487
3e	-1.016
4e	-1.912

De renterisiconorm

Sinds 1 januari 2009 is in de Wet Fido vastgelegd dat de aflossingen op vaste schulden in een bepaald jaar maximaal 20% mogen belopen van de totale lasten in de Begroting (exclusief toevoegingen aan de reserves). Voor Haren kwam dit in 2016 neer op een maximale aflossing van € 9.778.000. In werkelijkheid hebben wij € 6.886.000 afgelost. Wij bleven dus ruim binnen de norm.

De rentepercentages voor de financieringsbehoefte en de rentelasten op de financieringsportefeuille

In de Begroting 2016 gingen wij uit van afdekken van de totale (lange) financieringsbehoefte van € 0,7 miljoen door middel van een 15-jarige lening. Daarbij gingen we uit van een begroot rentepercentage van 2,35 %. De keuze voor deze relatief lange looptijd was ingegeven door de door ons verwachte rentestijging.

In 30 november 2015 heeft u besloten om de uitstaande aflossingsvrije lening van € 700.000 aan Stichting Ecologische Zorgboerderij De Mikkelhorst per 4 januari 2016 om te zetten in een lening met gedeeltelijke tussentijdse annuïtaire aflossing. Dit in combinatie met een renteherziening. Ter uitvoering van de betreffende nieuwe bepaling in ons treasurystatuut van december 2014, hebben we de vernieuwde lening "afgedekt" door een lening met dezelfde aflossings- en rentevoorwaarden. Het ging om een annuïtaire lening van € 700.000 met een rentepercentage van 2,1 % en een looptijd van 17 jaar die wij in 2016 hebben aangetrokken. Aangezien deze lening niet nodig was ter financiering van de uitstaande lening aan de Mikkelhorst (de lening stond immers al uit), konden we hiermee onze hele financieringsbehoefte voor langlopende gelden afdekken.

Schuldenpositie

Voor wat betreft de schuldenpositie en de beoordeling daarvan verwijzen wij naar de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing, omdat daarin, op grond van de wijziging van de BBV in 2015, de verplichte financiële kengetallen (onder andere die met betrekking tot de schuldenpositie) moeten worden opgenomen.

7.6 Bedrijfsvoering

Personeel

Onze belangrijkste productiefactor is ons personeel. In 2015 was de formatie 158,35 waarvan 1,3 fte griffie. Op 31 december 2016 was dit het volgende:

Formatie in fte	Bezetting in fte	Verschil formatie en bezetting in fte
155,6 (waarvan 1,3 fte griffie)	132,3	23,30

De formatie is exclusief WSW'ers (27 personen). Er zit een behoorlijk verschil tussen de formatie en de bezetting. In 2016 zijn veel medewerkers vertrokken, hierdoor waren we genoodzaakt om tijdelijk personeel in te huren.

Financiële dekking uit personeelskostenbudget

Het werk binnen de gemeentelijke organisatie wordt zoveel mogelijk door ambtelijke medewerkers uitgevoerd. Dit zorgt voor continuïteit en kennisbehoud. Daar staat tegenover dat inhuren van externen soms uit bedrijfseconomisch oogpunt een verstandige keuze is. De personeelsformatie van de gemeente wordt niet volledig bezet met medewerkers in ambtelijke dienst. De onbezette formatieruimte wordt onder andere gebruikt voor externe inhuren voor vervanging bij ziekte, tijdelijke invulling van vacatures of andere afwezigheid. Externen worden ook ingezet bij projecten en dergelijke, omdat slechts tijdelijke financiële dekking aanwezig is voor extra capaciteit bovenop de vastgestelde formatie, of omdat tijdelijk specialistische kennis of tijdelijke deskundigheid nodig is waar we zelf geen expertise voor in huis hebben.

Bij uitvoerende afdelingen waar de hoeveelheid werk aan schommelingen onderhevig is, houden we bewust een flexibele schil van medewerkers aan, zodat de bezetting kan mee ademen met de werklast. Daarnaast zetten we tijdelijk externe arbeidskrachten in als er onzekerheid is over het voortbestaan van het werk. Risico's op het doorlopen van loon- of WW-kosten worden daardoor beperkt gehouden.

De kosten van het personeel en de inhuren (inclusief de griffie, exclusief het college en de raad) in 2016 waren als volgt (bedragen in €):

	Budget	Werkelijk	Saldo
Totaal salaris en inhuren incl. griffie	9.729.000	9.526.000	203.000
Totaal inhuren sociaal domein	184.000	372.000	-188.000
Totaal salaris en inhuren 2016	10.019.000	9.898.000	15.000

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt zijn wij ondanks een overschrijding op het inhuurbudget van sociaal domein binnen het totaal van de personeelsbegroting gebleven.

De bezuiniging bedrijfsvoering (€ 150.000 in 2016) maakt hier onderdeel van uit en is gerealiseerd binnen de personeelsbegroting.

Organisatieontwikkeling

Wij hebben het organisatieontwikkelplan op 6 december 2016 vastgesteld. Met deze organisatieontwikkeling geven wij uitvoering aan hoofdstuk 5 uit het plan 'Beterr Haren'. Het

programma 'Beterr Haren' omvat een aantal deelprojecten dat dient ter versterking van de bestuurskracht, de financiële positie en de ambtelijke organisatie. Doel van het deelproject is: "De inrichting en de kwaliteit van een ambtelijke organisatie die aansluit bij de veranderende omgeving en bij de rol van de gemeente en het gemeentelijke takenpakket zoals die voortvloeien uit de toekomstvisie van de gemeente". In 2016 zijn de eerste stappen gezet om te komen tot een beter op haar (toekomstige) taken ingerichte organisatie.

De door de gemeenteraad opgelegde bezuinigingstaakstelling van, verspreid over 3 jaar, € 450.000 structureel vergt een uiterste inspanning om formatie en werkaanbod nog meer dan voorheen op elkaar af te stemmen. Daarnaast is het steeds lastiger om tijdelijke goede medewerkers te vinden in tijden waarbij het onzeker is, of de gemeente gaat herindelen.

Arbeidsvoorwaarden

De looptijd van de CAO gemeenten is verlengd in 2016 tot 1 mei 2017. In januari 2016 hebben we een loonsverhoging van 3% gekregen. VNG en vakbonden overleggen over een nieuwe evenwichtige CAO, deze zal in 2017 worden vastgesteld. Daarnaast is in 2016, hoofdstuk 3 ingevoerd van de CAR-uwo. Vanaf 2016 was het Generatiepact van toepassing, waarbij 60 plussers gebruik kunnen maken van deze regeling. De voorbereidingen zijn gedaan in 2016 voor invoering van het individueel keuzebudget, dat per 1 januari 2017 is ingegaan.

Opleiding en vorming

Het opleidingsbudget voor medewerkers van de gemeente Haren is 2,5% van de loonsom. Hiermee zijn opleidingen en cursussen bekostigd die nodig zijn om kennis en competenties van medewerkers te ontwikkelen en/of op peil te houden. Het opleidingsbudget is afgelopen jaar niet volledig benut, mede in verband met prioritering in werkzaamheden waardoor geplande opleidingen (nog) geen doorgang konden vinden.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim was voor de gehele organisatie in 2016 5,29%. In 2015 was dit 5,56%.

Financiën en belastingen

Alle inkomende facturen worden 'digitaal' verwerkt. Dit betekent dat de facturen die fysiek via de post zijn ontvangen zijn gedigitaliseerd en afgehandeld. In toenemende mate worden facturen ook digitaal aangeleverd.

In totaal zijn 7.834 facturen betaalbaar gesteld. Dit zijn bijna 1.200 facturen minder dan in 2015. Onze afspraken met leveranciers om verzamelfacturen in te dienen hebben hieraan bijgedragen. Wij hebben ons als doel gesteld steeds digitaler, en dus papierlozer en efficiënter, te werken. Onze leveranciers kunnen facturen per mail indienen bij een speciaal hiervoor geopend e-mailadres.

In 2012 werden slechts 300 facturen volledig digitaal verwerkt. Door gerichte acties steeg dit aantal jaarlijks. In 2016 lag het aantal op ruim 5.000 facturen.

Na controle van ontvangen facturen door budgethouders worden deze betaalbaar gesteld. De betalingstermijn is 30 dagen na dagtekening van de factuur. Ook dit jaar is ruim driekwart van alle facturen binnen de gestelde termijn betaald.

Eind februari 2016 was 100% van alle OZB- en riolaanslagen verzonden. De aanslagen afvalstoffenheffing zijn eind april 2016 verzonden. Bijna 95% van de WOZ-bezwaarschriften waren

voor de zomervakantie afgehandeld. De bezwaren voor de afvalstoffenheffing zijn kort na de zomervakantie afgedaan.

Op 31 december 2016 waren ook de bezwaarschriften van de overige belastingen afgehandeld.

Inkoop

Afgelopen jaar hebben we uitvoering gegeven aan ons beleid. De focus lag hierbij op rechtmatigheid en efficiency verbetering.

In het kader van efficiëntie hebben we op civiel gebied een “best value” aanbesteding gedaan. Dit is een innovatieve aanbesteding vorm waarbij we de kennis uit de markt optimaal willen gebruiken. Deze aanbesteding zal in 2017 tot uitvoering komen.

We hebben voor het inkoopproces een workflow ontwikkeld binnen ons zaakstelsel. Momenteel lopen de eerste pilots om te kijken of het proces goed is ingericht. Op deze manier willen we onder andere de dossier vorming uniformeren.

In het kader van controle op de rechtmatigheid hebben we het contractbeheer gecentraliseerd en gedigitaliseerd. Op deze manier hebben we meer overzicht en kunnen we actie sturen en beter plannen wanneer zaken aanbesteed moeten worden.

Informatisering en automatisering

In 2016 is een tweetal majeure projecten afgerond. Het betreft hier ten eerste de implementatie van het pakket i-Burgerzaken van PinkRoccade. Dit ter vervanging van het sterk verouderde pakket Cipers, eveneens van PinkRoccade. Dit pakket is zodanig van opzet (met meer online mogelijkheden) dat burgers, en op termijn ook bedrijven, in staat zijn veel meer zaken zelf te regelen. Dit betekent een ontlasting van de staande organisatie betreffende veel aangevraagde producten. Het gehele pakket draait overigens in de cloud. Aan infrastructurele zijde een belangrijke wijziging.

Ten tweede is, voor het sociale domein, het regiesysteem van PinkRoccade gekoppeld aan de reeds bestaande applicaties van op dit domein. Met dit regiesysteem kan dienstverlening gericht richting cliënten worden ingevuld.

Met de komst van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) dienden de daarbij ondersteunende applicaties opnieuw te worden ingericht en tevens te worden gekoppeld aan de applicaties van het sociaal domein. Dit traject zal naar verwachting begin 2017 worden opgeleverd.

Op het gebied van de infrastructuur van de gemeente zijn de firewall en tevens de actieve netwerkcomponenten vervangen. Deze componenten waren sterk verouderd en konden zodoende een bedreiging vormen voor de bedrijfscontinuïteit.

Door de verouderde firewall te vervangen is een belangrijke stap gezet op het gebied van beveiliging. Inloggen vanuit een externe locatie zonder token is niet meer mogelijk.

De beveiliging überhaupt is in 2016 uitvoerig getest door een extern bedrijf. Dit heeft plaatsgevonden middels een penetratietest, een mysteryguest en een phishing mail. Het hieruit opgemaakte rapport met aanbevelingen is deels in 2016 uitgevoerd. In 2017 zal middels een uitgebreider beveiligingsplan en maatregelen hier extra aandacht aan worden geschonken.

Tot slot kan worden vermeld dat alle multifunctionals zijn vervangen. Ook hier is extra aandacht aan beveiliging geschonken. Zo is het bijvoorbeeld niet meer mogelijk af te drukken zonder gebruik te maken van een druppel. Vertrouwde stukken kunnen zodoende niet zomaar in handen komen van derden of onbevoegden.

7.7 Grondbeleid en projecten

Wat wilden wij bereiken?

Met ons grondbeleid willen wij een bijdrage leveren aan de gemeentelijke beleidsontwikkeling: realisering van woningbouw, infrastructuur en gemeenschappelijke voorzieningen. Het grondbeleid moet er toe bijdragen dat de beleidsontwikkeling op de door de gemeente gewenste wijze tot stand komt (bijvoorbeeld soort woningbouw).

Hebben wij bereikt wat wij wilden?

Grondbeleid

De nota grondbeleid was dringend toe aan een update. Medio september 2015 heeft de gemeenteraad een nieuwe nota grondbeleid voor de komende periode vastgesteld.

Haren Noord (grondexploitatie van GEM Haren Noord C.V.)

In de deelgebieden 5 en 6 zijn inmiddels bijna 200 woningen bewoont. Komend jaar zullen de resterende projectmatige woningen worden aangeboden en de verwachting is dat alle woningen in 2017 verkocht zullen zijn.

In deelgebied 6 is gestart met de verkoop en het bouwrijpmaken van de vrije sector kavels. De verwachting is dat alle kavels in 2017 verkocht zullen zijn.

Een en ander heeft tot gevolg dat de verwachte exploitatietermijn voor deze deelgebieden van 8 jaar naar minder dan 4 jaar zal gaan.

Nesciopark (eigen grondexploitatie)

De verkoop van de woonwerk kavels en de bedrijfskavels is inmiddels opgestart en er hebben zich voor beide plangebieden meerdere geïnteresseerden gemeld bij de gemeente Haren.

Wij zijn niet tevreden over de verkoop en hebben inmiddels meer aandacht besteed aan de gebiedspromotie.

Stationsgebied (eigen grondexploitatie)

Op 24 maart 2017 heeft het college de overeenkomst ondertekend voor de realisatie van een fietstunnel bij het Station. Met de ondertekening is een einde gekomen aan jarenlange voorbereidingen en overleg met ProRail.

Het plan bestaat, naast de bouw van de tunnel, uit de realisatie van twee appartementen complexen aan de Walstroweg door Woonborg, de bouw van 12 appartementen en een commerciële plint naast het bestaande station en de uitgifte van kavels voor wonen en werken. Voor de laatste twee ontwikkelingen is de gemeente in onderhandeling met marktpartijen.

Met de totale ontwikkeling van het plan is een bedrag van ongeveer 12 miljoen euro gemoeid.

Inmiddels heeft ProRail de aanbestedingsprocedure opgestart en de verwachting is dat eind april 2017 de inschrijvingen bekend zullen worden gemaakt. Dan wordt duidelijk of het project binnen de gemaakte begroting kan worden uitgevoerd.

De verwachting is dat we begin 2018 starten met de werkzaamheden. Als alles mee zit zal het begin 2019 zijn afgrond.

Haderaplein (eigen grondexploitatie)

Na sloop van het oude gemeentehuis is gewerkt aan de invulling dan het ontstane "gat" op het Raadhuisplein. Er zijn direct na sloop tijdelijk parkeerplaatsen aangelegd maar op voorhand was bekend dat dit niet zo zou blijven.

De gemeenteraad heeft in oktober 2016 de kaders vastgesteld voor de herontwikkeling van het plein. Het is de bedoeling dat er een supermarkt met dag winkels en daarboven woningen worden gerealiseerd.

Voor het opstarten van de ontwikkeling is een programma van eisen geschreven dat inmiddels is vastgesteld. Naast de vaststelling van het programma van eisen zal het college ook de wijze van aanbesteding vaststellen en kan de locatie worden aangeboden aan de markt.

Ook is er een bestemmingsplan in voorbereiding en de verwachting is dat deze nog voor de zomer in procedure gebracht zal worden.

Als alles mee zit zullen we op zijn vroegst in 2019 starten met de bouw.

Wat heeft het gekost?

Met ingang van 2016 zijn de verslaggevingsvoorschriften in de vorm van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) op het gebied van grondexploitaties gewijzigd. Dit heeft tot gevolg gehad dat de interne verrekening die wij in het verleden geboekt hadden als kostenpost op de grondexploitatie Haderaplein en als opbrengstenpost op de grondexploitatie Komplan niet langer was toegestaan. We moesten deze verrekening daarom terugdraaien. Dit heeft bij de afsluiting van de grondexploitatie Komplan per 31 december 2016 geleid tot een verliesname (ten laste van het overzicht van baten en lasten 2016) van € 790.000. In 2016 waren er geen andere verliesnames en geen winstnemingen.

Het totale (in de jaren vanaf 2017) nog te verwachten resultaat van de grondexploitaties (de eigen grondexploitaties die in exploitatie zijn, te weten Haderaplein, Nesciopark en Stationsgebied) bedraagt € 2.472.000.

Voor de risico's van de grondexploitaties zijn in de grondexploitaties posten onvoorzien opgenomen. Daarnaast hebben wij in paragraaf 7.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing gekwantificeerd welke reservering in het weerstandsvermogen wij voor de risico's van de grondexploitaties nodig achten. Er is dus geen afzonderlijke reserve om de risico's van de grondexploitaties af te dekken.

7.8 Lokale heffingen

Algemeen

In deze paragraaf gaan wij in op de lokale heffingen. Hieronder verstaan wij het algemene dekkingsmiddel van de OZB, maar ook de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, omdat elk huishouden in onze gemeente met deze heffingen in aanraking komt. In tegenstelling tot de OZB ligt er bij zowel de afvalstoffenheffing als de rioolheffing een rechtstreeks verband tussen de dienstverlening door de gemeente en de in rekening gebrachte tarieven. Ons uitgangspunt is namelijk een kostendekkendheid op begrotingsbasis van 100%.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

In het volgende overzicht hebben wij de geraamde en gerealiseerde inkomsten van de OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing vermeld (bedragen x € 1.000):

	2015 (realisatie)	2016 (begroting)	2016 (realisatie)
OZB	4.300	4.309	4.291
Rioolheffing	2.296	2.278	2.293
Afvalstoffenheffing	1.728	1.826	1.830
Totaal	8.324	8.413	8.414

Gemeentelijke lasten vergeleken

(de gebruikte cijfers van COELO geven en iets vertekend beeld qua lasten. De vergelijking qua lasten met de omliggende gemeenten gaat uit van een gemiddelde woningwaarde van 160.000 terwijl Haren een gemiddelde woningwaarde van 260.000 euro kent).

Om de lokale lastendruk van Haren te vergelijken met die in andere gemeenten maken wij gebruik van gegevens van de stichting COELO. Onderzoeksinstituut COELO, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, verricht jaarlijks onderzoek naar de gemeentelijke woonlasten in alle gemeenten in Nederland. In het overzicht, ontleend aan de publicatie Digitale atlas lokale lasten 2016, zijn de woonlasten van Haren over 2016 afgezet tegen die van vier andere gemeenten in de buurt. Weergegeven worden de lasten van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor een huishouden van gemiddelde omvang in een woning met gemiddelde waarde (dat wil zeggen de gemiddelde waarde in de betreffende gemeente). De woonlasten zijn de som van die drie.

(Bedragen in euro)	OZB-eigenaar	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Woonlasten
Haren	376	223	234	833
Groningen	267	336	145	748
Hoogezand-Sappemeer	258	223	188	669
Slochteren	261	237	239	737
Tynaarlo	276	190	201	667
Laagste	258	190	145	667
Hoogste	376	336	239	833
Gemiddelde	287	242	201	731

Informatie met betrekking tot kostendeckendheid

De gerealiseerde kostendeckendheid van heffingen en leges ontwikkelde zich gedurende de afgelopen vijf jaar als volgt:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Afvalstoffenheffing	100,9%	104,5%	104,1%	107,0%	98,8%	103,4%
Rioolheffing	99,7%	99,7%	105,1%	98,7%	102,3%	114,4%
Grafrechten Eshof	22,9%	22,9%	70,3%	37,9%	26,1%	46,7%
Grafrechten Harenerhof	84,5%	84,5%	84,4%	57,1%	67,9%	75,2%
Marktgelden	34,8%	34,8%	35,9%	41,8%	52,3%	42,8%
Leges algemene dienstverlening	70,1%	70,1%	68,5%	66,3%	49,4%	36,2%
Leges omgevingsvergunning	77,4%	77,4%	76,1%	72,5%	81,5%	79,7%
Leges dienstverlening EDR	5,4%	5,4%	15,4%	14,4%	11,2%	7,5%

Kwijtscheldingsbeleid

Op 16 december 2013 heeft u de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen vastgesteld. Daarin is geregeld dat de OZB, de rioolheffing en het vastrecht van de afvalstoffenheffing kunnen worden kwijtgescholden aan natuurlijke personen met een geringe betalingscapaciteit.

7.9 Interbestuurlijk toezicht

Algemeen

In dit hoofdstuk beoordelen wij onze eigen taakuitvoering op een aantal gebieden in het kader van Interbestuurlijk Toezicht (hierna: IBT), gebaseerd op de Wet revitalisering generiek toezicht. Onder IBT wordt verstaan het toezicht van de provincie Groningen op de gemeente Haren. Voor de beoordeling wordt gebruik gemaakt van de 'Toetskaders Interbestuurlijk Toezicht' van de provincie. Het betreft de volgende zes toezichtgebieden: financiën, huisvesting statushouders, Wabo, Wet ruimtelijke ordening, archief en monumenten en archeologie. Bij onze beoordeling gebruiken wij de door de provincie aangegeven termen goed, matig of slecht. Omdat het huidige model van IB-Toezicht niet voldoet, is de Provincie samen met de Groninger gemeenten in 2017 gestart met het ontwikkelen van een nieuw model van maatwerktoezicht.

1. Financiën

Ons eigen oordeel ten aanzien van het toezichtgebied financiën is goed, voor zover het gaat om de hieronder vermelde aspecten die voor de provincie Groningen relevant zijn in het kader van het financieel toezicht. Daarnaast zijn er nog andere aspecten voor ons relevant bij de beoordeling van de financiële positie, zoals het eigen vermogen en de schuldbestand. Zoals blijkt uit de onderdelen over de verplichte BBV-kengetallen en de eigen kengetallen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is met betrekking tot die aspecten verbetering nodig.

Begrotingsevenwicht

De Jaarrekening 2016 sluit weliswaar met een nadelig saldo van € 281.000, maar gecorrigeerd voor incidentele lasten en baten is er sprake van een voordelig saldo en is sprake van structureel en reëel evenwicht. De Begroting 2017 laat een ruim voordelig saldo zien, ook reëel en structureel. Op dit criterium scoren wij goed.

Meerjarenramingen in evenwicht

De in de Begroting 2017 opgenomen meerjarenramingen laten voor de jaren 2018 tot en met 2020 structurele en reële overschotten zien. Ook op criterium scoren wij positief.

Weerstandsvermogen

Zoals blijkt uit de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing bedroeg de aanwezige weerstandscapaciteit per 31 december 2016 circa € 5,0 miljoen. Dit was voldoende om de gekwantificeerde risico's van in totaal circa € 4,8 miljoen af te dekken. Dit criterium geeft een positieve score aan.

Onderhoud kapitaalgoederen

Voor de uitvoering van het onderhoud aan kapitaalgoederen zijn recente beheerplannen aanwezig. Op basis van de beheerplannen en de op basis daarvan gevormde voorzieningen en de in de begroting opgenomen investeringskredieten is het mogelijk om adequaat onderhoud te kunnen plegen aan onze kapitaalgoederen. Dit verklaart waarom wij een goed scoren op dit criterium.

In de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen treft u een opsomming van de beheerplannen en nadere informatie aan.

Grondexploitatie

Doordat wij de grondexploitaties twee keer per jaar grondig onder de loep nemen en indien nodig ons verlies nemen, kunnen wij spreken van een reële waardering van onze grondcomplexen. De accountant heeft in het kader van de jaarrekeningcontrole gecontroleerd of sprake is van een reële waardering. In de paragraaf Grondbeleid is een beknopte toelichting gegeven op het gevoerde grondbeleid in 2016. Er wordt kort ingegaan op de inhoud van de projecten en wij geven inzicht in de financiële positie. Aangezien de grondexploitaties in control zijn, scoren wij een plus op dit toetsingscriterium.

Toepassing BBV

De Gemeentewet schrijft voor dat gemeenten een begroting, meerjarenramingen, een jaarrekening en een jaarverslag maken en geeft enkele vereisten waaraan de genoemde documenten dienen te voldoen. Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat de nadere regelgeving daarvoor.

De gemeente Haren heeft als uitgangspunt te voldoen aan bovengenoemde wet- en regelgeving. Ook deze Jaarstukken 2016 voldoen aan de vereisten die voortvloeien uit de BBV. Hiermee scoren wij positief op dit toetsingscriterium.

2. Huisvesting statushouders

De gemeente Haren had in het jaar 2016 een taakstelling van 49 vergunninghouders, per 1 januari 2016 was er sprake van een achterstand van 10 te huisvesten vergunninghouders; in totaal dus 59 te huisvesten vergunningshouders. In 2016 hebben we echter 39 personen gehuisvest. De achterstand per 1 januari 2017 is daardoor 20 vergunninghouders.

Het blijft lastig de taakstelling te halen. Nog steeds wordt onderzocht of er andere mogelijkheden voor huisvesting in de gemeente gerealiseerd kunnen worden (bijvoorbeeld leegstaande kantoorpanden omvormen tot woningen). De score voor dit onderdeel is daarom matig.

3. Wabo

Werken aan risicogestuurd toezicht en handhaving

Voor het toezicht en de handhaving van de Wabo-taken richten wij ons op door de provincie aangewezen risico-thema's:

- asbestregelgeving
- brandveiligheid bij opslag gevaarlijke stoffen
- constructieve veiligheid
- verontreinigde grond
- risicovolle inrichtingen
- brandveiligheid

Wat wilden wij bereiken?

Door risicoanalyses meer grip krijgen op de onderkende Wabo risico's.

Wat hebben wij hiervoor gedaan?

De actualisatie van de beleidsplannen (het VTH-beleidsplan 2016 tot 2019 en het uitvoeringsprogramma 2017) is nagenoeg gereed. Het nieuwe beleid strekt zich uit over alle activiteiten die vallen onder de Wabo en zal in de loop van 2017 door het college worden vastgesteld. In 2016 hebben wij gewerkt in lijn met het uitvoeringsprogramma van voorafgaand jaar. Voor de rapportage en evaluatie 2016 van de VTH-taken wordt verwezen naar het jaarverslag in de cyclus van Planning en Control (programma's Ruimtelijke Ontwikkeling en Milieu). De uitvoering van VTH-taken

met inbegrip van de vijf risicothema's waarop het provinciale toezicht zich richt, is geborgd in onze Wabo-processen.

Veel taken voeren wij uit in eigen huis en voor zover onze eigen expertise tekort schiet hebben wij werkzaamheden neergelegd bij externe partners, zoals de Veiligheidsregio (brandveiligheid), de Omgevingsdienst Groningen (wettelijke milieutaken, verontreinigde grond en brandveiligheid bij opslag gevaarlijke stoffen) en de gemeente Groningen (toets constructieve veiligheid). Ook is in afspraken met deze externe partners de benodigde achtervang (robuustheid) geborgd. Voor het toezicht op alle Wabo-activiteiten geldt dat de toezichtfrequentie is gekoppeld aan een inschatting van risico's. De inspecteur bepaalt de toezichtfrequentie door de indeling in risicocategorieën aangevuld met eigen bevindingen. Voor de handhaving geldt dat illegale activiteiten worden aangepakt op volgorde van prioriteit. Illegale activiteiten die vallen binnen de risico-thema's krijgen de hoogste prioriteit. In 2015 hebben wij voor alle illegale activiteiten die wij kennen en die vallen binnen de risico-thema's, handhavingstrajecten uitgevoerd.

Wij voldoen voor wat betreft de uitvoering van de VTH-taken aan de wettelijke eisen en hebben toezicht en handhaving van de risicovolle taken redelijk goed in de vingers. Doordat het uitvoeringsbeleid nog niet is vastgesteld voldoen we op dat punt niet aan de wettelijke eisen. Er is dan ook nog geen sprake van een "goed" maar zeker meer dan de criteria "matig" omschrijft.

4. Wet ruimtelijke ordening

Sinds 1 juli 2013 is voor nagenoeg het gehele grondgebied van Haren actueel ruimtelijk beleid vastgesteld in de vorm van bestemmingsplannen of beheersverordeningen. Er is nog een beperkt deel van het buitengebied met een verouderd bestemmingsplan: Landelijk Gebied 1970 vigerend. Het grootste deel van dit gebied wordt meegenomen in de actualisatie van het bestemmingsplan Buitengebied, voor een ander deel zal een beheersverordening worden vastgesteld.. Verder vermelden wij dat er geen Structuurvisie is vastgesteld voor het grondgebied van Haren met uitzondering van een gebied aan de zuidzijde van het Paterswoldsemeer (Structuurvisie Meerweg). Ter voorbereiding van de nieuwe Omgevingswet zullen wij een Omgevingsvisie maken.

Wij concluderen dat wij met bovengenoemde actualisatie van ruimtelijke plannen kunnen voldoen aan de vereisten van de Wro. Er is nog geen sprake van een "goed" maar de situatie is zeker meer dan de criteria zoals die bij "matig" staan aangegeven.

5. Archief

Onderstaand verslag geeft een beeld weer van de stand van zaken van het archief- en informatiebeheer en de mate waarin de gemeente Haren voldoet aan de vereisten van de Archiefwet 1995. De VNG heeft Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) ontwikkeld in het kader van de invoering van de Wet Revitalisering Generiek Toezicht. Volgens deze wet dient het horizontale toezicht door de gemeenteraad te worden verstrekt. Gedeputeerde Staten van Groningen maakt gebruik van deze informatie bij de uitoefening van haar toezichtstaak

1. Regelgeving

De archiefvorming en het archiefbeheer van de gemeente Haren vallen onder de Archiefwet 1995. De archiefverordening en het besluit informatiebeheer vormen de basis hoe wij de Archiefwet vorm geven.

De archiefverordening regelt de zorg die wij hebben voor het beheer, het personeel en de middelen die nodig zijn voor de vorming van de archieven. Hiermee wordt alle informatie geborgd van de oudste stukken vanaf 1811 tot de digitale bestanden van heden. Tevens is in de verordening de aanwijzing en het beheer van de archiefbewaarplaats geregeld. Deze bewaarplaats, die is gesitueerd in de kelder

van het gemeentehuis, zorgt ervoor dat de te bewaren oude archieven zo optimaal mogelijk opgeslagen zijn. De verordening is door de gemeenteraad in haar vergadering van 24 november 2014 vastgesteld.

Een adequaat archief- en informatiebeheer maakt een transparante bedrijfsvoering mogelijk en zorgt ervoor dat de gemeente zijn verantwoording en rechten en plichten en die van andere partijen kent. Ook wordt een blijvende bewaring gegarandeerd van informatie met cultuurhistorische waarde.

2. Kwaliteitszorg

Op basis van "Informatiebeleidsplan Gemeente Haren 2013-2016" wordt veel aandacht besteed aan actuele en toekomstige ontwikkelingen voor goed informatiebeheer en de inrichting van digitale dienstverlening. Het archiefbeheer wordt in dit plan specifiek genoemd. Documentenregistratie is vervangen door zaakregistratie

De post wordt volledig digitaal geregistreerd en gaat ook digitaal de organisatie in ter afhandeling en er worden meteen digitale dossiers gevormd.

Blijvend te bewaren archiefbestanddelen worden uiteindelijk analoog gearchiveerd.

Om de kwaliteit van de archiefzorg nog verder te waarborgen is in het najaar het systeem zaaktypen.nl aangeschaft.

Ingevolge artikel 16 van de Archiefregeling 2010 moeten wij ervoor zorgen dat het beheer van archiefbescheiden voldoet aan toetsbare eisen van een toe te passen kwaliteitssysteem. Dit kwaliteitssysteem schrijft voor dat er methoden zijn om het eigen archiefbeheer te auditen. Landelijk is er geen aanvaard kwaliteitssysteem ontwikkeld. We hanteren een vereenvoudigd kwaliteitssysteem. Door onvoldoende capaciteit is dit systeem nog niet verder uitgediept. Verder zijn in 2016 interne controles voor het zaakstelsel ingevoerd en is er overleg met gebruikers door middel van het keyusers overleg.

3. Semi-statisch en statisch archief

Bij de vorming van dossiers wordt rekening gehouden met de selectie van op termijn vernietigbare archiefbescheiden. Jaarlijks worden papieren archiefbescheiden vernietigd. Als leidraad wordt de selectielijst 2005 van de VNG gehanteerd. Deze selectielijst is in 2012 geactualiseerd.

Archiefbescheiden moeten na 20 jaar overgebracht worden naar de archiefbewaarplaats en zijn dan openbaar. De overbrenging van deze archiefbescheiden is goed geregeld. Er zijn dan ook geen achterstanden.

De archiefbewaarplaats in de kelder van het gemeentehuis voldoet prima aan de eisen voor permanente opslag. Het klimaatsysteem regelt de verhouding tussen temperatuur en relatieve luchtvochtigheid. Er is geen calamiteitenplan voor de analoge archieven opgesteld. De archiefbewaarplaats is echter goed toegerust voor wat betreft calamiteiten als brand en wateroverlast.

6. Monumenten en archeologie

In 2012 hebben wij een Beleidsnota archeologie en een Erfgoedverordening vastgesteld. Het beleid ter bescherming van archeologische waarden is overgenomen in bestemmingsplannen en beheersverordeningen. Hiermee hebben we bereikt dat het ruimtelijke beleid van Haren Maltaproof is.

Het Rijksbeschermdorp gezicht voor de Rijksstraatweg van Haren en Glimmen is opgenomen in diverse bestemmingsplannen (Haren-dorp West) en beheersverordeningen (Haren-Noord, Glimmen en Buitengebied). Verder hebben wij een Monumentencommissie voor gebouwde Rijksmonumenten zodat wij voldoen aan artikel 15 van de Monumentenwet.

Het college houdt een register bij van verleende omgevingsvergunning. Dit register is compleet en er wordt voldaan aan de termijnen waarbinnen de vergunningen moeten zijn opgenomen. Het register is niet openbaar maar op verzoek wordt informatie uit het register verstrekt. Er hebben zich in het afgelopen jaar geen incidenten voorgedaan bij onze monumenten.

Wij beoordelen de situatie ten aanzien van deze criteria als goed.

7.10 Kengetallen

1. Termijn afdoen brieven

Dagelijks ontvangen wij schriftelijke verzoeken over een veelvoud van onderwerpen. Als deze gericht zijn op een concreet onderwerp en betrekking hebben op de uitvoering van bestaand beleid is ons streven deze tijdig te beantwoorden. De afhandeling van brieven met een verzoek tot herziening van beleid vergen meer tijd voordat een inhoudelijk antwoord gegeven kan worden. De indiener informeren wij over de verwachte afhandelingstijd indien dit niet tijdig kan.

Streefcriterium:

95% van de brieven wordt binnen de daarvoor geldende termijn uit diverse wet- en regelgeving afgedaan, voor overige correspondentie geldt een termijn van maximaal 6 weken.

In 2016 is 95% van de brieven binnen de wettelijke termijn of 6 weken afgedaan.

2. Termijn afdoen klachten

Op grond van artikel 9.11 van de Algemeen wet bestuursrecht (Awb) wordt een klacht binnen zes weken afgedaan. Het bestuursorgaan kan de afhandeling voor ten hoogste vier weken verdagen (dan geldt een termijn van afdoening van tien weken). Verder uitstel (verlenging afdoening termijn) is mogelijk voor zover klager daar schriftelijk mee instemt.

Streefcriterium:

Alle klachten worden binnen 6 weken afgedaan.

Wij werken met een eerstelijns en tweedelijns klachtenbehandeling. Eerste lijn betekent afhandeling door de eigen interne klachtenfunctionaris en tweede lijn afhandeling door de gemeentelijke Ombudsvrouw.

1^elijns behandeling (intern)

18 klachten ontvangen:

- 2 klachten niet ontvankelijk => doorverwezen (naar politie, team handhaving/WMO of buitendienst);
- 16 klachten afgehandeld in het voortraject;
- geen klachten via het college afgedaan.

Alle 16 ontvankelijke klachten zijn binnen (wettelijke termijn 6 + wettelijke termijn van verlenging 4) 10 weken afgedaan.

2^elijns behandeling (Ombudsvrouw)

Omdat het jaarverslag van de ombudsvrouw nog niet is ontvangen op het moment van opstellen van het jaarverslag, zijn de kengetallen vooralsnog als volgt:

5 klachten ontvangen (op het spreekuur):

- 3 terugverwezen naar 1^elijns behandeling;
- 2 middels bemiddeling, doorverwijzingen en verstrekken van informatie afgedaan.

3. Bezwaren (aantal, afhandelingstermijn, gegrond, ongegrond)

Uit artikel 7.10 van de Awb volgt dat in de regel moet worden uitgegaan van een beslistermijn van twaalf weken, gerekend vanaf de dag na die waarop de bezwaartermijn is geëindigd. Die termijn kan

door het betrokken bestuursorgaan eenmaal met zes weken worden verlengd (dan wordt de termijn achttien weken).

Verder kijken wij naar het aantal gegrond verklaarde bezwaarschriften in relatie met het totale aantal ingediende bezwaarschriften: dat zegt iets over de kwaliteit van de besluiten.

Streefcriteria:

- 50% afdoening binnen 12 weken.
- 100% afdoening binnen 18 weken.
- 10% gegrond verklaarde bezwaarschriften in relatie tot het totaal.

Jaarlijks brengt de commissie bezwaarschriften van de gemeente Haren een verslag uit met daarin cijfers en een inhoudelijke weergave van de afhandeling van de bezwaarschriften van het daaraan voorafgaande jaar. Het verslag verschijnt midden in het jaar. Dit betekent dat wij hier rapporteren over de termijnen, aantallen etc. uit 2015.

In het verslag van de commissie over 2015 staat het volgende over de termijnen: in acht zaken is de wettelijke beslistermijn van twaalf weken gehaald. In vijftien andere zaken werd de wettelijke beslistermijn van twaalf weken met zes weken uitstel alsnog gehaald. In vijftien zaken werd de wettelijke beslistermijn overschreden. Daarbij wordt evenwel aangetekend dat daarvoor in de meeste gevallen een goede verklaring is en dat de vertraagde afhandeling in de regel plaatsvindt met instemming van of zelfs op nadrukkelijk verzoek van de betrokken belanghebbenden. Zo is de hoorzitting geregeld een maand uitgesteld in verband met een afmelding, bijvoorbeeld vanwege de vakantieperiode van gemachtigden of ziekte van bezwaarden.

In het verslagjaar is ten overstaan van de commissie niet door middel van een zogenaamde ingebrekestelling beroep gedaan op de Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen. Wel is in de zaken 13-2015/14-2015 betreffende een Wob-verzoek door bezwaarde een ingebrekestelling gestuurd naar het college. De besluitvorming kon echter tijdig worden afgerond. In de zaak 16-2015 betreffende een Wob-verzoek is ook door bezwaarde een ingebrekestelling gestuurd naar het college. Omdat volgens bezwaarde niet binnen de termijn een beslissing op bezwaar is genomen, zag hij zich genooddaakt in beroep te gaan bij de rechter. Van een uitspraak op dit beroep heeft de commissie echter geen kennis kunnen nemen.

De streefcijfers voor de bezwaren zijn qua percentage afdoeningstermijn niet gehaald. Hierboven treft u de verklaring aan.

In 2015 zijn in totaal 192 bezwaarschriften tegen 40 besluiten aan de commissie voor advies voorgelegd. Zij heeft in 2015 op basis van dertien hoorzittingen 41 adviezen uitgebracht. In geen enkele zaak (een procedure geldt als een "zaak" als de commissie heeft geadviseerd) is het bezwaarschrift ingetrokken. Daarmee komt het aantal bezwaarschriften dat door de commissie inhoudelijk is behandeld uit op 192.

Na een kleine daling in het aantal zaken in het jaar 2014 is het aantal behandelde zaken in 2015 weer ongeveer gelijk als de jaren voor 2014. In 2014 zijn 26 zaken ter advisering aan de commissie voorgelegd, waarvan 20 inhoudelijk zijn behandeld. In de jaren 2012 en 2013 heeft de commissie respectievelijk 38 en 40 zaken behandeld. 2015 sluit met 41 zaken aan op dit niveau.

Slechts 7% van de bezwaarschriften is gegrond verklaard, waarmee het streefcriterium ten aanzien van de inhoud is behaald. Dit percentage is iets hoger dan het aantal gegrondverklaringen over het

vorige verslagjaar (6% van de bezwaarschriften in 2014). Twee bezwaarschriften waren volgens de commissie niet-ontvankelijk in hun bezwaar. In geen van de 41 zaken is het bezwaar ingetrokken.

Wij hebben continu aandacht voor de kwaliteit van de besluiten en verwachten dat het percentage gegrond zal afnemen. Ook het jaarlijkse gesprek met de commissie naar aanleiding van hun jaarverslag draagt bij aan de continue kwaliteitsslag.

4. Betaaltermijn debiteuren

Streefcriteria:

- 95% van de openstaande vorderingen is binnen 30 dagen na de vervaldag ontvangen.
- na 120 dagen is meer dan 99% ontvangen.

Begin februari 2016 stond voor het belastingjaar 2015 nog een bedrag van € 89.000 open aan vorderingen. Ten opzichte van het totaalbedrag van onze belastingheffing is dat ruim 1%. Ten opzichte van 2014 is dat een aanzienlijke daling, want toen stond ruim 2,5% van de vorderingen nog open.

Voor wat betreft de overige vorderingen (geen belastingen) resteert nog een bedrag van € 231.000 dat de vervalttermijn van 30 dagen overschreden heeft. In totaal werd 85% van de door ons verzonden facturen tijdig betaald.

5. Betaaltermijn crediteuren

Streefcriterium:

95% van de ontvangen facturen is binnen 30 dagen betaald.

Na controle van de ruim 8.000 ontvangen facturen op prijs, eenheden en levering worden deze betaalbaar gesteld. De betalingstermijn is 30 dagen na dagtekening van de factuur. Dit jaar is ruim driekwart van alle facturen binnen de gestelde termijn betaald. Na 60 dagen is ruim 96% van de facturen voldaan.

Jaarrekening 2016 Gemeente Haren

8 Balans per 31 december 2016

voor (niet-begrote) resultaatsbestemming
bedragen in duizenden euro's

ACTIVA

	31-12-2016		31-12-2015	
Materiële vaste activa		69.660		69.918
Investerings met economisch nut	40.971		42.306	
Investerings met economisch nut met heffingen	16.661		16.750	
Investerings met maatschappelijk nut	12.028		10.862	
Financiële vaste activa		15.457		15.400
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	96		96	
Langlopende leningen u/g	1.372		1.457	
Bijdragen aan activa van derden	13.989		13.848	
TOTAAL VASTE ACTIVA		85.117		85.317
Voorraden		4.921		5.811
Nog niet in exploitatie genomen gronden	436		600	
Onderhanden werk grondbedrijf	4.297		4.447	
Grond- en hulpstoffen	188		764	
Uitzettingen		2.936		2.398
Vorderingen op openbare lichamen	0		0	
Overige vorderingen	329		931	
Rekeningen-courant niet-fin. inst.	211		211	
Rekeningen-courant Rijk	2.397		1.256	
Overlopende activa		7.974		8.011
Nog te ontv. overheidssubsidies	1.092		766	
Overige overlopende activa	6.882		7.245	
Liquide middelen		175		33
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA		16.006		16.253
BALANSTOTAAL		101.122		101.570

PASSIVA

	31-12-2016		31-12-2015	
Eigen vermogen		14.114		13.354
Algemene reserve	4.306		4.046	
Bestemmingsreserves	10.088		7.795	
Gerealiseerd resultaat volgend uit overzicht baten en lasten	-281		1.514	
Voorzieningen		4.812		3.043
Vaste schulden		67.747		73.932
Onderhandse leningen binnenl. banken	67.739		73.926	
Waarborgsommen	7		7	
TOTAAL VASTE PASSIVA		86.672		90.329
Vlottende schulden		7.217		5.012
Kasgeldleningen overig	2.000		0	
Banksaldi	3.111		2.249	
Overige schulden	2.105		2.763	
Overlopende passiva		7.234		6.229
Nog te besteden subsidies	227		462	
Overige vooruitontvangen bedragen	1.910		1.856	
Nog te betalen verplichtingen	5.096		3.910	
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA		14.451		11.241
BALANSTOTAAL		101.122		101.570

Verstreckte garanties op geldleningen (bruto)	12.703	17.977
Af: ontvangen contra-garanties geldleningen	<u>5.068</u>	<u>7.682</u>
Verstreckte garanties (netto)	<u><u>7.635</u></u>	<u><u>10.295</u></u>

9 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Deze jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Waarderingsgrondslagen

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht, waarbij wordt afgeschreven op het saldo. Er wordt afgeschreven vanaf 1 januari volgend op het jaar van ingebruikneming en wij schrijven af tot € 0. Een uitzondering hierop vormt het kernvastgoed, te weten het raadhuis, 't Clockhuys en de parkeergarage. Hiervoor hanteren wij een restwaarde van 25% van de aanschafwaarde. De afschrijvingstermijn is afhankelijk van de verwachte levensduur. Dat is de tijd dat het actief een bijdrage levert aan de totstandkoming van één of meer producten. Wij schrijven lineair af. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan € 2.500 worden niet geactiveerd.

De afschrijvingstermijnen van de activa variëren (per activaklasse) van 5 tot 50 jaar en zijn vastgelegd in de Financiële verordening gemeente Haren 2014 die door de raad is vastgesteld op 15 december 2014. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn:

- a. 50 jaar: rioleringen, nieuwbouw woonruimten en bedrijfsgebouwen (excl. brandweerkazernes) en begraafplaatsen;
- b. 40 jaar: renovatie en restauratie woonruimten en bedrijfsgebouwen, brandweerkazernes en bruggen, viaducten en tunnels;
- c. 30 jaar: waterwegen, parkeerterreinen en rehabilitaties van wegen, straten, pleinen, fietspaden en voetpaden, waaronder maatregelen verkeersveiligheid (voor zover het investeringskrediet is geautoriseerd in een begrotingsjaar vanaf 2015);
- d. 25 jaar: lichtmasten;
- e. 20 jaar: renovatie sportvelden en –vloeren, verkeerslichten, vaartuigen, groot onderhoud woonruimten en gebouwen, groot onderhoud wegen (voor zover het investeringskrediet is geautoriseerd in een begrotingsjaar tot en met 2014) en maatregelen verkeersveiligheid (voor zover het investeringskrediet is geautoriseerd in een begrotingsjaar tot en met 2014);
- f. 15 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen en rioolpompen;
- g. 14 jaar: deklagen van wegen, straten, pleinen, fietspaden en voetpaden;
- h. 10 jaar: veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen, kantoormeubilair, schoolmeubilair, aanleg tijdelijke terreinwerken, noodgebouwen, , personenauto's, bestelauto's, vrachtauto's, containers, materieel gemeentewerken, specifieke machines gemeentewerken (natzoutstrooiers, onkruidborstelmachines e.d.) en speelvoorzieningen;
- i. 7 jaar: slijtlagen van wegen, straten, pleinen, fietspaden en voetpaden;
- j. 5 jaar: aanhangers, normale (veelgebruikte) machines gemeentewerken, muziekinstrumenten, luchtfoto's, verbindingssystemen, tijdregistratiesystemen, gereedschappen, automatiseringsapparatuur en software.
- k. niet: gronden en terreinen.

Volledigheidshalve vermelden wij dat op investeringen die vóór 2004 gedaan zijn soms extra is afgeschreven zonder economische noodzaak (ter verlichting van toekomstige lasten). Ook zijn in voorkomende gevallen reserves op dergelijke investeringen afgeboekt.

Investeringsbijdragen met maatschappelijk nut worden in principe door ons geactiveerd. Wel is door de raad vastgelegd dat geactiveerd (groot) onderhoud moet worden afgeboekt als daar budgettaire ruimte voor is (motie 'Activeren' aangenomen tijdens de behandeling van de Begroting 2003 op 11 november 2002). Door de invoering van het BBV per 1 januari 2004 is afboeken alleen nog mogelijk als het gaat om activa met maatschappelijk nut. Activa met economisch nut mogen alleen nog worden afgeboekt als er sprake is van een duurzame waardevermindering.

Concreet betekent dit dat eventuele budgettaire ruimte voor afboekingen gebruikt zal worden voor het afboeken van wegonderhoud.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met de afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Financiële vaste activa

De balanspost Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen heeft betrekking op participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's. Waardering vindt plaats tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waardering van de aandelen onverwacht structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs. De langlopende leningen uitstaande gelden en de overige uitzettingen worden door ons gewaardeerd tegen nominale waarde, eventueel verminderd met een voorziening voor oninbaarheid.

Vorraden

De nog niet in exploitatie genomen gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, dan wel lagere marktwaarde. Er wordt geen rente bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden.

Het onderhanden werk van het grondbedrijf wordt gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, vermeerderd met een renteopslag over het geïnvesteerd vermogen. Hierop worden ontvangsten uit verkoop en bijdragen van derden in mindering gebracht. Indien een deel van de kosten wordt gedekt uit een voorziening of uit een reserve, dan loopt dit altijd via het overzicht van baten en lasten. Als de marktwaarde lager ligt dan de aldus berekende waarde, dan vindt afwaardering plaats tot marktwaarde. In de resultaatbepalingsgrondslagen staat vermeld wanneer winst wordt genomen.

De voorraden grond- en hulpstoffen zijn gewaardeerd tegen hun verkrijgingsprijs.

Uitzettingen

De vorderingen zijn opgenomen tegen hun nominale waarde onder aftrek van eventuele noodzakelijk geachte voorzieningen wegens oninbaarheid.

Eigen vermogen

Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen, verwachte verliezen of risico's waarvan de omvang redelijkerwijs kan worden ingeschat. Verder worden van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden opgenomen onder de voorzieningen. Uitzondering hierop vormen de van Europese en Nederlandse overheidslichamen verkregen middelen. Deze worden gepresenteerd bij de overlopende passiva. Naast de genoemde categorieën voorzieningen kennen wij nog onderhoudsegalisatievoorzieningen en een spaarvoorziening (voor vervangingsinvesteringen in riolering). Alle voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale waarde (er worden dus geen voorzieningen tegen contante waarde opgenomen).

Vaste schulden

Onder vaste schulden worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke looptijd van één jaar of langer. De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde verminderd met de aflossingen.

Overige balansposten

Alle overige balansposten zijn opgenomen tegen hun nominale waarde.

Resultaatbepalingsgrondslagen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen baten en lasten.

Onder baten worden verstaan:

- de vergoedingen van het Rijk voor het functioneren van de gemeentelijke overheid en voor de uitvoering van een aantal specifieke taken;

- de belastingopbrengsten uit de heffing van onder andere de onroerende zaak belasting;
- de geheven leges en retributies voor specifieke overheidstaken die de gemeente uitvoert (onder meer reiniging en burgerzaken);
- het rendement op bezittingen (rente, dividenden, huren en pachten);
- het rendement op geïnvesteerd eigen vermogen;
- de vergoedingen voor specifieke producten en diensten, die de gemeente levert;
- de eventuele batige saldi van de kostenplaatsen en de renteomslag (zie hierna).

Onder lasten worden verstaan:

- de direct aan onze producten toe te rekenen kosten;
- de afschrijvingslasten;
- de lasten van de gemeentelijke organisatie;
- de rentelasten;
- de eventuele nadelige saldi van de kostenplaatsen en de renteomslag (zie hierna).

De afschrijvingslasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderingsgrondslagen voor de immateriële en materiële vaste activa. Wij beginnen met het afschrijven van activa in het jaar volgend op aanschaf, respectievelijk realisatie.

De toerekening van de lasten van de gemeentelijke organisatie (personeels- en organisatiekosten) gebeurt ofwel via de deelmethode (de lasten worden percentagegewijs toegerekend aan specifieke producten) ofwel via de integrale kostentoerekeningsmethode. De door de medewerkers gepleegde inzet wordt vertaald in gewerkte uren per product. Deze uren worden vermenigvuldigd met een voorcalculatorisch - van tevoren bepaald - tarief. Het totaal van de gewerkte uren maal het tarief moet de lasten van de gemeentelijke organisatie dekken. Een tekort of overschot wordt als last, respectievelijk bate, verantwoord bij de bedrijfsvoering onder het product 293 'saldo kostenplaatsen'.

De rentelasten worden met een voorcalculatorisch percentage berekend over het geïnvesteerd vermogen in immateriële, respectievelijk materiële vaste activa en de onderhanden werken van het grondbedrijf. Deze gecalculeerde rentelast wordt toegerekend aan de producten waar bovengenoemde activa aan bijdragen, volgens de systematiek die ook geldt voor de afschrijvingen (zie hierboven). Een eventueel voordelig of nadelig verschil met de werkelijke rentelasten wordt als bate, respectievelijk als last, verantwoord in de technische producten onder het product 303 'saldo renteomslag'.

Voor de exploitaties van het grondbedrijf gelden bovengenoemde grondslagen voor resultaatbepaling. De resultaten worden gepresenteerd in het overzicht van baten en lasten. Verliezen (of verliesvoorzieningen) op exploitaties worden genomen wanneer zij voorzienbaar zijn. Winsten worden genomen als de exploitaties, of zelfstandige delen daarvan zijn gerealiseerd. Van dit laatste wordt afgeweken indien er op balansdatum sprake is van een negatieve boekwaarde die de naar verwachting nog te maken kosten overtreft. In dat geval zal het verschil tussen beide grootheden als tussentijdse winst worden genomen in het betreffende boekjaar. Het (verwachte) resultaat op grondexploitaties wordt in de toelichting op de balans en/of paragraaf Grondbeleid nader toegelicht.

Met betrekking tot het bedrag van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt in principe uitgegaan van de op het moment van afsluiting van de boeken laatst bekende, door het Ministerie van BZK verstrekte, specificatie. Hiervan wijken wij af als bij ons bekend is dat de in de specificatie voor de berekening van de uitkering gebruikte Hareense volumes nog zullen worden aangepast (wij gaan dan uit van de door onszelf berekende volumes).

10 Toelichting op de Balans

VASTE ACTIVA

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa hebben het volgende verloop laten zien in 2016:

(Bedragen x € 1.000)

Activaklasse	A Boek- waarde 1-1-2016	B Inves- teringen	C Desinves- teringen	D Afschrij- vingen	E Bijdragen van derden	F Afwaar- deringen	A t.m. F Boek- waarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	2.287	198	0	-22	0	0	2.464
Woonruimten	172	0	0	-6	0	0	166
Bedrijfsgebouwen	32.906	24	0	-1.191	0	0	31.739
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	27.609	2.540	-308	-1.154	0	0	28.687
Vervoermiddelen	785	0	0	-90	0	0	696
Machines, apparaten en installaties	1.437	213	0	-263	0	0	1.387
Overige materiële vaste activa	4.721	4	0	-203	0	0	4.522
Totaal materiële vaste activa	69.918	2.980	-308	-2.930	0	0	69.660

In hoofdstuk 9 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling wordt aangegeven volgens welke methoden de afschrijvingen worden berekend. Ook wordt daar aangegeven welke investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en welke afschrijvingstermijnen daarvoor worden voorzien. Er zijn geen reserves beschikbaar voor de dekking van kapitaallasten van activa met maatschappelijk nut.

In 2016 zijn de volgende investeringen gedaan in materiële vaste activa (MVA) (in de tabel zijn alle investeringskredieten >= € 100.000 afzonderlijk zichtbaar gemaakt):

(Bedragen x € 1.000)

Investering	Beschikbaar gesteld krediet incl. bijdragen van derden	Besteed in 2016	Besteed tot en met 2016
Rioolwerkzaamheden 2014	1.217	0	870
Rioolwerkzaamheden 2015	1.034	64	785
Rioolwerkzaamheden 2016	743	168	168
Overige rioolinvesteringen	210	139	217
Subtotaal rioolinvesteringen	3.204	371	2.040
Groot onderhoud wegen 2014	580	0	511
Vervanging slijtlagen wegen 2015	110	1	107
Vervanging slijtlagen wegen 2016	110	93	93
Vervanging deklagen wegen 2015	165	-13	194
Vervanging deklagen wegen 2016	165	179	179
Rehabilitaties wegen 2015	305	0	303
Rehabilitaties wegen 2016	305	137	137
Maatregelen verkeersveiligheid 2015	168	158	165
Maatregelen verkeersveiligheid 2016	171	20	20
Vervangen armaturen 2016	143	109	109
Vervangen lichtmasten 2016	107	58	58
Tunnel Stationsgebied	2.451	0	1.105
Groot onderhoud Meerweg	350	6	24
Infrastructuur rondom Zernike College Kerklaan	392	29	52
Fietsverbinding Rijkstraatweg-Kerklaan	250	0	2
Overige wegeninvesteringen	108	968	-164
Subtotaal wegeninvesteringen	5.880	1.745	2.895
Herhuisvesting Zernike College	13.203	158	13.599
Nieuwe St. Nicolaasschool	3.873	236	495
Huisvestingsprogramma 2015	469	0	0
Huisvestingsprogramma 2016	669	0	0
Subtotaal onderwijsinvesteringen	18.213	394	14.093
Vervanging server	170	0	70
Installaties NEN	140	0	124
Upgraden gymzalen	900	11	723
Aanleg 2e heuvel Harenerhof	158	0	0
Overige investeringen in materiële vaste activa	1.127	-244	260
Subtotaal overige	2.495	-233	1.177
Totaal investeringen in materiële vaste activa	29.792	2.277	20.205

Stand openstaande (restant-)investeringsbudgetten ultimo 2016 (bedragen x € 1.000):

Tot en met 2016 ter beschikking gestelde openstaande budgetten	29.792
Ten laste van deze budgetten t.m. 2016 uitgegeven bedragen	20.205
Restant van de per 31 december openstaande budgetten	9.587

De boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven materiële vaste activa bedroeg per 31 december 2016 € 0. Het gaat om vier (delen van) sportparken, een zwembad, een clubgebouw, een rouwcentrum, een tuincentrum en een zorgboerderij.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa hebben het volgende verloop laten zien in 2016:

(Bedragen x € 1.000)	A	B	C	D	E	A t.m. E
	Boek-waarde 1-1-2016	Inves- teringen	Desinves- teringen	Afschrijvin- gen / aflossingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2016
Aandelen BNG N.V.	24	0	0	0	0	24
Aandelen Waterbedrijf Groningen N.V.	4	0	0	0	0	4
Aandelen Dataland B.V.	1	0	0	0	0	1
Aandelen Dilgt Hemmen Essen B.V.	18	0	0	0	0	18
Kapitaalstorting GEM Haren Noord C.V.*	49	0	0	0	0	49
<i>Subtotaal Kapitaalverstrekkingen aan deelnemers</i>	<i>96</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>96</i>
Aflossingsvrije hyp. lening Stichting De Mikkelhorst	700	0	-700	0	0	0
Annuïtaire hypotheeklening Stichting De Mikkelhorst	0	700	0	-16	0	684
Lening Stichting Exploitatie Zwembad Scharlakenhof	611	0	0	-67	0	545
Lening Stichting Dorpshuis Groenenberg	2	0	0	0	0	2
Startersleningen	142	0	0	0	0	142
Personeelsleningen, m.n. fietsenproject	2	0	0	-2	0	0
<i>Subtotaal Langlopende leningen u.g.</i>	<i>1.457</i>	<i>700</i>	<i>-700</i>	<i>-85</i>	<i>0</i>	<i>1.372</i>
Bijdrage aan Meerschapp toeristisch- recreatieve infrastructuur rond Paterswoldse meer	213	0	0	-12	0	201
Bijdrage aan O2G2 nieuwbouw Zernike College Kerklaan	13.634	154	0	0	0	13.788
<i>Subtotaal Bijdragen aan activa van derden</i>	<i>13.847</i>	<i>154</i>	<i>0</i>	<i>-12</i>	<i>0</i>	<i>13.989</i>
Totaal financiële vaste activa	15.400	854	-700	-97	0	15.457

* Het commanditair kapitaal van de gemeente in GEM Haren Noord C.V. wordt beheerd door Stichting Commanditair Kapitaal Haren Noord.

De aflossingsvrije hypotheeklening van Stichting De Mikkelhorst is omgezet in een annuïtaire hypotheeklening

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

Een verloopoverzicht van de boekwaarde van de balanspost Onderhanden werk grondbedrijf geeft het volgende beeld te zien:

(Bedragen x € 1.000)

Grondexploitatie	Boekwaarde 31-12-2015	Vermeerderingen in 2016	Verminderings in 2016	Boekwaarde 31-12-2016
Komplan	3	787	790	0
Nesciopark	2.542	833	1	3.375
Haren Noord	1.341	1.706	2.088	959
Haderaplein	2.082	-702	0	1.379
Stationsgebied	-1.522	-954	-1.062	-1.414
Totaal onderhanden werk	4.446	1.670	1.817	4.299

We verwachten voor bovengenoemde onderhanden werk-posten € 7.939.000 aan nog te maken kosten en € 14.711.000 aan nog te realiseren opbrengsten. Dit betekent een verwacht eindresultaat van € 2.472.000.

De balanspost 'Grond- en hulpstoffen' bedroeg per 31 december 2016 € 188.000. Dit betreft de voorraad brandstof en smeermiddelen van € 12.000 en de boekwaarde van het voor verkoop aangehouden vastgoed van € 176.000.

Uitzettingen

De post overige vorderingen van € 329.000 bestaat uit debiteurenvorderingen ten bedrage van € 445.000, verminderd met een voorziening voor dubieuze debiteuren van € 116.000. Per 1 januari 2016 bedroeg deze voorziening € 52.000. Gedurende het jaar hebben er afboekingen ten laste van de voorziening plaatsgevonden van in totaal € 64.000. Aan de hand van de beoordeling van de (ouderdom van de) debiteurenposten op eindbalansdatum is de benodigde omvang van de voorziening opnieuw vastgesteld en wel op het genoemde bedrag van € 116.000.

De balanspost rekeningen-courant niet-financiële instellingen van € 211.000 bestond uit het saldo op onze rekening courant bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN).

Rapportage schatkistbankieren

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

		Verslagjaar			
(1)	Drempelbedrag	328			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	79	21	21	18
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	249	307	308	310
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	43.769			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	43.769			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500	-			

miljoen te boven gaat

(1) = (4b)*0,0075 +
(4c)*0,002 met een
minimum van € 250.000

Drempelbedrag

328

(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen

		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	7.133	1.920	1.897	1.696
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	79	21	21	18

Overlopende activa

De balanspost nog te ontvangen overheidssubsidies heeft betrekking op de nog van Europese en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen (voorschot)bedragen die ontstaan zijn door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze post en het verloop daarvan kan als volgt worden gespecificeerd:

(Bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2016	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand 31-12-2016
BSV voorbereiding railschermen	327		-327	0
BSV uitvoering railschermen	143	989	-143	989
BSV voorbereiding gevelmaatregelen	21	4	-21	4
Subsidie provincie Groningen overstorten	99	0	0	99
Nog te ontvangen IAU	176		-176	0
Totaal	766	993	-667	1.092

In de balanspost overige overlopende activa van € 6.882.162 zijn de volgende bedragen inbegrepen:

- € 1.863.500 te ontvangen afvalstoffenheffing 2016. In verband met het Diftar-systeem gebeurt dit jaarlijks achteraf.
- € 2.271.760 terug te ontvangen BTW uit het BTW Compensatiefonds over 2016.
- € 159.000 op te leggen toeristen- en forensenbelasting over het jaar 2016.
- € 189.988 te ontvangen leges omgevingsvergunning.
- € 517.000 te factureren Fonds Bovenwijks GEM 2016
- € 878.540 terug te ontvangen overdrachtsbelasting. In verband met de levering van de nieuwbouw van het Zernike College aan de Kerklaan moest overdrachtsbelasting worden afgedragen. Dit in verband met de gekozen fiscale structuur, waarbij we de BTW op de bouwkosten hebben teruggevraagd. Voorzichtigheidshalve zijn we er boekhoudkundig vanuit gegaan dat we de BTW niet terugkrijgen. In dat geval zullen we de overdrachtsbelasting wel terugontvangen.
- € 103.514 te ontvangen BTW-suppletie 2014.
- € 125.470 vooruitbetaalde rente en aflossing Nederlandse Waterschapsbank.
- € 375.248 aan vooruitbetaalde subsidies, waarvan € 133.331 aan Biblionet en € 154.599 aan Torion.
- € 398.142 aan overige posten (ieder afzonderlijk kleiner dan € 75.000).

Liquide middelen

De balanspost liquide middelen van € 175.000 is als volgt opgebouwd:

- Saldo bankrekeningen € 173.000.
- Saldo kassen € 2.000.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen gedurende 2016 ziet er als volgt uit:

(Bedragen x € 1.000)

	A	B	C	D	E	A tm E
	Saldo	Toevoeging	Vermindering	Onttrekking	Bestemming	Saldo
	1-1-2016		ter dekking van		resultaat	31-12-2016
			afschrijvingen		2015	
Algemene Reserve	4.046	60	0	0	201	4.306
<i>Subtotaal Algemene reserve</i>	<i>4.046</i>	<i>60</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>201</i>	<i>4.306</i>
Reserve Dekking	1.301	56	-114	0	0	1.243
Gerealiseerde Investerings Fonds Sociale Woningbouw	89	0	0	0	-89	-0
Bestemmingsreserve Inrichting Openbaar Gebied	0	0	0	0	64	64
Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis	1.852	80	-236	0	0	1.695
Bestemmingsreserve Budgetoverheveling	0	0	0	-226	226	0
Bestemmingsreserve Meerweg	19	0	0	0	0	19
Bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling	0	0	0	0	500	500
Bestemmingsreserve Sociaal Domein	101	0	0	0	614	715
Bestemmingsreserve Zernike College	3.716	1.361	-32	0	0	5.045
Bestemmingsreserve Quintusschool	317	14	-22	0	0	309
Bestemmingsreserve Duurzaamheid Scholen	400	0	0	0	-2	399
Bestemmingsreserve Duurzaamheid	0	100	0	0	0	100
<i>Subtotaal Bestemmingsreserves</i>	<i>7.795</i>	<i>1.610</i>	<i>-403</i>	<i>-226</i>	<i>1.313</i>	<i>10.088</i>
Saldo 2015	1.514	0	0	0	-1.514	0
Saldo 2016	0	-281	0	0	0	-281
<i>Subtotaal Gerealiseerd resultaat volgend uit overzicht baten en lasten</i>	<i>1.514</i>	<i>-281</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-1.514</i>	<i>-281</i>
Totaal	13.354	1.389	-403	-226	-0	14.114

De Algemene Reserve (AR) is het deel van het eigen vermogen waaraan geen specifieke bestemming is gegeven. Via het overzicht van baten en lasten is in 2016 een kapitaallastenvoordeel van € 60.000 toegevoegd. Dit voordeel hield verband met de afboeking van activa uit hoofde van de motie Afboeking van geactiveerd onderhoud, die door u is aangenomen bij de vaststelling van de nota Reserves en Voorzieningen 2006 op 30 oktober 2006. Voorts is via de resultaatsbestemming 2015 € 201.000 aan de AR toegevoegd.

De Reserve Dekking Gerealiseerde Investeringen (RDGI) is in 1991 ingesteld ter dekking van de kapitaallasten van bepaalde specifieke activa die "betaald" zijn uit de AR. De RDGI is éénmalig gevoed vanuit de AR. Om te voorkomen dat de kapitaallasten niet zichtbaar zouden worden op de betreffende producten, is er voor gekozen om de betreffende activa af te schrijven via de reguliere systematiek. Vervolgens vindt jaarlijks een onttrekking aan de reserve plaats ter dekking van de kapitaallasten.

Het Fonds Sociale Woningbouw is conform besluitvorming bij de jaarstukken 2015 opgeheven en het restantsaldo is toegevoegd aan de nieuw ingestelde Bestemmingsreserve Inrichting Openbaar Gebied. De mogelijk te verrekenen kosten (€ 25.000) voor nieuwe inrichting gebied Spoor en Steeg zijn onttrokken aan de nieuwe bestemmingsreserve. Deze reserve wordt gevoed door bijdragen van projectontwikkelaars die binnen hun project niet het verplichte aandeel sociale woningbouw realiseren.

De Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis is bedoeld om een deel van de kapitaallasten van het nieuwe gemeentehuis af te dekken. In 2016 is een bedrag van € 80.000 aan rente toegevoegd aan de reserve en is een onttrekking gedaan van € 236.000 gedaan in verband met de dekking van een deel van de kapitaallasten van het nieuwe raadhuis.

De Bestemmingsreserve Budgetoverheveling is bedoeld om niet-uitgegeven budgetten voor activiteiten waarvan de planning is verschoven mee te nemen naar een volgend boekjaar.

In de Begroting 2010 was onze bijdrage aan het project Meerweg van ruim € 1,6 miljoen geraamd. Het deel dat in 2010 nog niet was uitgegeven is bij de resultaatsbestemming bij de Jaarrekening 2010 gereserveerd in de vorm van de Bestemmingsreserve Meerweg. In de jaren vanaf 2011 worden bedragen aan de bestemmingsreserve onttrokken om de kosten te dekken die ten laste van de eigen bijdrage komen. In 2016 zijn geen kosten gemaakt die ten laste van de eigen bijdrage komen.

De bestemmingsreserve Organisatieontwikkeling is gevormd voor noodzakelijke investeringen en frictiekosten voor de organisatieontwikkeling. Bij de resultaatsbestemming 2015 is deze reserve gevoed met € 500.000.

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2014 op 30 juni 2014 heeft u middels het amendement "Bestemmingsreserve WMO" een de nieuwe Bestemmingsreserve Sociaal Domein ingesteld. Met deze bestemmingsreserve beoogt u financiële risico's bij de decentralisaties in het Sociaal Domein af te dekken. Via resultaatsbestemming 2015 is € 614.000 toegevoegd aan deze reserve.

De Bestemmingreserve Zernike College is door u in 2012 ingesteld. Doel van deze reserve is de dekking van de kapitaallasten van de nieuwbouw van het Zernike College. Conform begroting is in 2016 het voordeel (in de algemene uitkering uit het Gemeentefonds) van de omschakeling van de Harense locaties van het Zernike College van dislocaties tot nevenvestigingen toegevoegd aan de reserve. De onttrekking heeft betrekking op de kapitaallasten.

De Bestemmingsreserve Quintusschool is bedoeld om de kapitaallasten te dekken van de verbouwing die is gepleegd in het kader van de samenvoeging van De Marke en De Meent tot de huidige Quintusschool. In 2016 is een bedrag van € 14.000 aan rente toegevoegd aan de reserve en is een onttrekking gedaan van € 22.000 gedaan in verband met de dekking van de kapitaallasten.

In het kader van de vaststelling van het Integraal Huisvestingsplan 2014-2017 heeft u besloten om € 400.000 te besteden aan een nieuwe duurzaamheidsregeling voor scholen (stimulering energiebesparende maatregelen). Bij de resultaatbestemming 2014 is uitwerking gegeven aan dit besluit. Bij resultaatbestemming 2015 zijn de opstartkosten Natuur- en Milieueducatie onttrokken aan de reserve.

De bestemmingsreserve Duurzaamheid is gevormd voor het energiebesparingsproject. Conform de begroting 2016 is deze reserve gevoed met € 100.000. Wij komen nog met een voorstel hoe er invulling wordt gegeven aan het project.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen gedurende 2016 ziet er als volgt uit:

(Bedragen x 1.000)

Voorziening	Saldo 1-1-2016	Toevoeging	Vrijval ten gunste van overzicht van baten en lasten	Aanwending	Saldo 31-12-2016
Vervanging toplagen kunstgrasvelden	601	97	0	0	698
Onderhoud gebouwen	1.313	500	0	-117	1.697
Voorziening riolering ex art 44 lid 1c BBV	64	0	0	-19	45
Voorziening riolering ex art 44 lid 1d BBV	142	105	0	0	247
Voorziening riolering ex art 44 lid 2 BBV	106	184	0	0	290
Egalisatiefonds groot onderhoud scholen	146	0	0	0	146
Voorziening onderhoud brug Drentsche Aa	0	150	0	0	150
<i>Subtotaal voorzieningen onderhoud</i>	<i>2.372</i>	<i>1.036</i>	<i>0</i>	<i>-136</i>	<i>3.272</i>
Wachtgelden/arbeidsconflicten	158	4	-42	-96	24
Procedures bouwzaken e.d.	0	312	0	0	312
Wethouderspensioenen	208	0	0	-49	159
Maatregelen vrachtverkeer	39	0	0	0	39
Geluidhinder spoorweg	200	0	0	-174	26
Bestemmingsplan ecologische hoofdstructuur	10	0	0	0	10
Asbestsanering	0	913	0	0	913
Pand Waterhuizerweg					
Sanering Kroonkampen	56	0	0	0	56
<i>Subtotaal voorzieningen ivm verplichtingen, verliezen en risico's</i>	<i>671</i>	<i>1.229</i>	<i>-42</i>	<i>-319</i>	<i>1.539</i>
Totaal	3.043	2.266	-42	-455	4.812

De Voorziening Vervanging Toplaag Kunstgrasvelden is bedoeld om de kosten van de periodieke vervanging van toplagen van kunstgrashockey- en kunstgrasvoetbalvelden te egaliseren. In het kader van de vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen 2015 heeft u besloten om de afzonderlijke voorzieningen voor kunstgrashockeyvelden en kunstgrasvoetbalvelden met ingang van 1 januari 2014 samen te voegen. Dit in verband met de flexibiliteit en daarmee het beperken van de toekomstige hoogte van de dotaties.

De Voorziening Onderhoud Gebouwen is bedoeld om de kosten van groot onderhoud aan alle gebouwen te egaliseren. De toevoegingen zijn gebaseerd op de gemiddelde lasten van groot onderhoud zoals die blijken uit de meerjarige onderhoudsplannen en de onttrekkingen zijn gelijk aan de werkelijke groot onderhoudsuitgaven.

Onderdeel van uw besluit van 21 mei 2012 over de herziening van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) was het instellen van een nieuwe voorziening, genaamd Voorziening Riolen. Het doel is tweeledig. Het eerste doel is egalisatie van de baggerkosten. Het tweede doel is het beheersbaar houden van de hoogte van de rioolheffing op lange termijn, daartoe worden de kapitaallasten teruggebracht tot maximaal 60 % van de totale rioolkosten. Voor de

duidelijkheid is de voorziening gesplitst in twee voorzieningen, omdat het geld niet door elkaar heen besteed mag worden. De egalisatievoorziening voor baggerkosten heet Voorziening riolering ex. art 44 lid 1c BBV en de voorziening om de kapitaallasten terug te dringen Voorziening riolering ex. art 44 lid 1d BBV.

In november 2014 is de notitie Riolering van de Commissie BBV verschenen. Met ingang van boekjaar 2015 hebben wij deze notitie doorgevoerd. In de notitie is onder andere de regel opgenomen dat gelden die via de rioolheffing zijn opgehaald en die nog niet zijn besteed in verband met het later uitvoeren van werkzaamheden dan voorzien, gestort moeten worden in een voorziening (ex. artikel 44 lid 2 BBV). Aangezien er in 2015 sprake was van voorziene werkzaamheden die nog niet waren uitgevoerd, hebben wij de nieuwe Voorziening Riolering ex. art. 44 lid 2 BBV moeten vormen. Daarnaast is het saldo van de Bestemmingsreserve Riolering toegevoegd aan deze nieuwe voorziening, omdat deze bestemmingsreserve gevormd is uit voordelige saldi op het product Riolen in de jaren tot en met 2014 die het gevolg waren van uitstel van werkzaamheden.

Het Egalisatiefonds Groot Onderhoud Scholen is bedoeld om de kosten van onderhoud aan alle gebouwen te egaliseren. Het betreft hier het zogenaamde buitenonderhoud voor scholen in het primair en speciaal onderwijs. Aangezien de verantwoordelijkheid voor dit onderhoud per 1 januari 2015 overgegaan is van de gemeente naar de schoolbesturen is het restant-saldo van € 146.000 van deze voorziening per 31 december 2015 uitsluitend bedoeld voor het afwikkelen van onderhoudsverplichtingen van de gemeente die al voor 1 januari 2015 zijn ontstaan.

In 2016 is het onderhoud van een brug over de Drentsche AA overgedragen door Waterschap Hunze en Aa's aan de gemeente. Hiervoor is een afkoopsom ontvangen van € 150.000, dit bedrag is toegevoegd aan de nieuwe Voorziening onderhoud brug Drentsche AA.

De Voorziening Wachtgelden/arbeidsconflicten betreft de geraamde kosten van wachtgeld- en (bovenwettelijke) WW-uitkeringen en dergelijke aan ex-bestuurders en ex-ambtenaren over de hele resterende uitkeringsduur. De toevoeging in 2016 betreft een actualisatie van de personen die in 2015 uit dienst zijn gegaan met recht op een uitkering en de onttrekking betreft de uitkeringen die in 2016 zijn betaald en ten laste van de voorziening zijn gebracht.

De Voorziening Procedures Bouwzaken en dergelijke betref de verwachte juridische kosten van een aantal specifieke per 31 december 2014 lopende geschillen/procedures. In 2016 is de juridische procedure rond de voormalige exploitatie van het zwembad Scharlakenhof een stap verder, het is nu in cassatie. In verband hiermee is een dotatie van €312.000 gedaan aan deze voorziening.

In januari 2013 heeft de commissie BBV (de instantie die de verslaggevingrichtlijnen voor gemeentes interpreteert) de notitie "Het BBV en arbeidskosten gerelateerde verplichtingen" uitgebracht. Hierin wordt onder andere een nadere gedetailleerde uitleg gegeven over hoe moet worden omgegaan met ouderdomspensioenen voor wethouders. Op basis van de notitie hebben wij in boekjaar 2012 de Voorziening Wethouderspensioenen moeten vormen voor de kosten van de pensioenen van de ex-wethouders (of partners daarvan) die nu genieten van hun ouderdoms- (of nabestaanden)pensioen. In 2016 zijn de uitkeringen ten laste van de gevormde voorziening worden gebracht.

De Voorziening Maatregelen vrachtverkeer betreft alle kosten die we in 2016 nog verwachten met betrekking tot het zonaal verbod voor doorgaand vrachtverkeer in Glimmen, dat geen doorgang vindt.

De Voorziening Geluidhinder spoorweg betreft mogelijke verplichtingen rondom het plaatsen van spooerschermen waarvan de totale omvang nog niet exact bekend is. Daarbij gaat het vooral om juridische kosten, kosten van afhandelen van bezwaren en kosten van onderzoeken. De kosten konden niet binnen het project worden geraamd. Voorts houdt deze voorziening verband met onzekerheden rondom subsidies. In 2016 is een bedrag onttrokken i.v.m. de door Prorail gemaakte kosten.

De Voorziening Bestemmingsplan ecologische hoofdstructuur heeft betrekking op nog verwachte kosten met betrekking tot milieuonderzoek.

In verband met asbestvondst in het Pand Waterhuizerweg is een voorziening getroffen voor de asbestsanering, tijdelijke huisvesting van de huurder etc. De totale kosten bedroegen € 982.000, hiervan is € 70.000 Uitgegeven. Daarmee komt de stand van de voorziening per 31-12-2016 op € 913.000.

De Voorziening Sanering Kroonkampen is gevormd om de verwachte restantkosten voor de sanering van het Kroonkampen-terrein te dekken.

Vaste schulden

Het verloop van de vaste schulden in 2016 was als volgt:

(Bedragen x 1.000)

	Saldo 1-1-2016	Vermeer- deringen	Aflos- singen	Saldo 31-12-2016
Onderhandse leningen binnenlandse banken	73.926	700	-6.886	67.740
Waarborgsommen	7	1	-1	7
Totaal vaste schulden	73.933	701	-6.887	67.747

De totale rentelast op de vaste schulden bedroeg in 2016 € 2.432.315.

VLOTTENDE PASSIVA

Vlottende schulden

Banksaldi

De bij Banksaldi verantwoorde schuld van € 3.111.000 is de 'debet'-stand op de rekening-courant (RC) bij onze huisbankier Bank Nederlandse Gemeenten. Met betrekking tot de 'debet'-stand op de RC zijn speciale afspraken gemaakt, waardoor voor het rood staan tarieven gelden die dicht in de buurt liggen van die van kas- en daggeldtarieven.

Overige schulden

Het bedrag van € 2.105.000 aan overige schulden betreft uitsluitend crediteuren.

Overlopende passiva

Nog te besteden subsidies

De balanspost nog te besteden subsidies heeft betrekking op de van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen maar nog niet bestede (voorschot)bedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel. Deze post en het verloop daarvan kan als volgt worden gespecificeerd:

(Bedragen x € 1.000)

	Saldo 1-1-2016	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2016
WSW-bonus 2010	3		-3	0
WSW-bonus 2011	3		-3	0
ISV2 geluidssanering spoorweg (via provincie)	11	0	0	11
BSV Sanering geluidsoverlast spoorweg: uitvoering gevelmaatregelen	34	-34		0
BSV voorbereiding gevelmaatregelen Rijksstraatweg	3	-3		0
BSV voorbereiding gevelmaatregelen Meerweg	1	-1		0
BSV voorbereiding 30km zone Emmalaan	1	-1		0
ISV3: geluidhinder wegen	40	-40		0
RMC-gelden	14	0	0	14
OGGZ	26		-26	0
OHBA-regeling (onderwijs asielzoekers)	309		-106	203
BBZ	18	26	-44	0
Totaal	463	-53	-181	228

Overige vooruitontvangen bedragen

Het bedrag aan overige vooruit ontvangen bedragen van € 1.910.226 op de eindbalans heeft betrekking op:

- € 1.651.029: Ontvangen voorschotten van GEM Haren Noord C.V. in verband met de toekomstige levering van fiscaal bouwrijpe grond.
- € 94.167: Vooruit ontvangen lesgelden van het CKC.
- € 165.030: Voorfinanciering BTW Spoor tot Steeg.

Nog te betalen verplichtingen

Het bedrag aan nog te betalen verplichtingen van € 5.095.570 op de eindbalans kan als volgt worden gespecificeerd:

- € 1.795.005 nog te betalen rente. De rente op alle langlopende leningen die wij hebben aangetrokken wordt jaarlijks achteraf betaald. Aangezien het tijdvak waarover rente betaald wordt niet synchroon loopt met het kalenderjaar, ontstaat er op eindbalansdatum een renteschuld, die pas in het volgende jaar tot betaling leidt.
- € 83.671 af te dragen aan ABP en € 363.821 aan Belastingdienst in verband met betaalde salarissen.
- € 234.629 aan schoolbestuur O2G2 terug te betalen in verband met de BTW op de levering van de nieuwbouw van het Zernike College aan de Kerklaan.
- € 74.628 te betalen BTW 2015 met betrekking tot kavels Onnen KH.
- € 347.685 te betalen BTW 2016
- € 77.916 voor nog te verrichten achterstallig onderhoud aan het pand aan de Rummerinkhof 6a. De gemeente heeft hiervoor een vergoeding bedongen van Visio.
- € 300.000 te betalen vakantiegeld.
- € 104.000 te betalen pensioenpremies oud-wethouders.
- € 536.459 aan de gemeente Tynaarlo te betalen (subsidie)bedragen in verband met de afwikkeling van het project Sanering overstorten Zuidlaardermeer.
- € 78.899 dotatie voorziening afval.
- € 177.801 te betalen facturen WMO en € 116.899 te betalen facturen Huishoudelijk hulp.
- € 85.309 te betalen aan Enexis. Hiervoor moet een correctieboeking gedaan worden, aangezien dit bedrag te laste van project Nesciopark had moeten worden geboekt.
- € 718.848 aan overige posten (ieder afzonderlijk < € 75.000).

Garanties en borgstellingen

De garanties en borgstellingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(Bedragen in € 1000)

Doel lening/geldnemer	Oorspronkelijk leningbedrag	% borgstelling	Stand 1-1-2016	Stand 31-12-2016
Medisch kleuterkleuterdag-verblijf / Stichting Elker (v.h. Stichting Base Groep)	761	100%	302	256
Personeelshypotheken / diverse (gepensioneerde) medewerkers	4.300*	100%	2.312	2.312***
Gebiedsontwikkeling Haren Noord/ GEM Haren Noord C.V.	22.000	100%**	15.363**	10.135**
Totaal			17.977	12.703

* Restantschuld op moment van verkoop van de leningportefeuille door de gemeente in 2006. Door de gemeente is dit restant gegarandeerd aan de koper.

** De gemeente heeft de leningen voor 100% richting de geldgever gegarandeerd tot een maximum van € 22.000.000. De moederbedrijven van de in GEM Haren Noord C.V. deelnemende marktpartijen hebben voor 50% van het leningbedrag, dat wil zeggen voor een bedrag van maximaal € 11 miljoen, contragaranties afgegeven aan de gemeente. De vermelde standen per 1-1-2016 en 31-12-2016 is de stand van de werkelijk uitstaande kredieten van GEM Haren Noord C.V. bij de bank.

*** Er is medio april 2017 nog geen opgave van de stand van de borgstelling per 31 december 2016 ontvangen van de Rabobank. De Rabobank is samen met de gemeente bezig met de afronding van het dossieronderzoek om de exacte positie te bepalen. Voorzichtigheidshalve zijn wij uitgegaan van een stand per 31 december 2016 die gelijk is aan de stand per 31 december 2013 (de laatst ontvangen en afgestemde opgave). Door de aflossingen zal de werkelijke positie lager liggen.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

In het kader van diverse investeringen zijn in de jaren tot en met 2016 contracten afgesloten, waarvan een deel nog niet is afgerond. De verplichtingen die voortvloeien uit deze contracten in verband met het deel van de prestaties dat in 2017 of in latere jaren aan de gemeente geleverd zal worden, zijn niet in de balans per 31 december 2016 opgenomen. Om u een beeld te vormen over de overige toekomstige verplichtingen in verband met de lopende investeringen verwijzen wij naar het overzicht van de investeringen in de toelichting op de balans onder Materiële vaste activa.

11 Overzicht van baten en lasten 2016 per programma

(Bedragen x € 1.000)

Programma	Begroting voor wijziging	Begroting na wijziging	Realisatie	Saldo**
Burgerrelaties	1.696	1.909	1.889	20
Openbare orde en veiligheid	1.188	1.186	1.117	69
Raad en raadsondersteuning	436	482	430	52
College en middelen	2.606	2.558	2.998	-439
Wegen, water, groen en verkeer	7.638	7.758	7.597	162
Ruimtelijke ontwikkeling	9.896	10.788	5.881	4.907
Milieu	2.628	2.610	3.549	-939
Onderwijs	3.352	3.397	2.470	926
Economische zaken	3.523	3.572	4.350	-778
Werk en inkomen	4.711	5.600	6.405	-806
Cultuur	1.402	1.474	1.442	32
Sport en recreatie	409	453	452	0
Sociaal domein	9.231	8.719	7.586	1.133
Totaal lasten	48.718	50.506	46.165	4.341
Burgerrelaties	-366	-366	-413	47
Openbare orde en veiligheid	-29	-29	-29	0
Raad en raadsondersteuning	0	0	0	0
College en middelen	-842	-997	-728	-269
Wegen, water, groen en verkeer	-3.181	-3.189	-3.180	-9
Ruimtelijke ontwikkeling	-10.480	-8.581	-3.794	-4.786
Milieu	-2.161	-2.168	-3.156	987
Onderwijs	-41	-41	-59	17
Economische zaken	-1.253	-1.236	-1.356	120
Werk en inkomen	-2.389	-3.264	-3.656	392
Cultuur	-608	-608	-538	-70
Sport en recreatie	-24	-24	-24	0
Sociaal domein	-573	-250	-362	112
Totaal baten	-21.949	-20.755	-17.297	-3.458
Saldo van baten en lasten	26.769	29.751	28.868	883
Algemene dekkingsmiddelen	-29.142	-29.868	-29.628	-240
Totaal saldo van baten en lasten	-2.373	-117	-760	643
Stortingen reserves	3.550	1.670	1.670	0
Onttrekkingen reserves	-1.273	-1.499	-629	-869
Gerealiseerde resultaat	-97	54	281	-227

* De kolom Begroting na wijziging betreft de stand na de Bestuursrapportage 2016.

** Saldo = Begroting na wijziging minus Realisatie. Een negatief bedrag is een overschrijding van de begroting.

12 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Verwachting

Het verwachte saldo over 2016 in de Najaarsrapportage bedroeg € 54k nadelig. Na de Na-jaarsrapportage zijn een aantal grote tegenvallers bekend geworden, waarvan de belang-rijkste zijn: de kosten van de asbestsanering van ons pand aan de Waterhuizerweg (€ 913k) en de voorziening voor de kosten van het ex-zwembadpersoneel (€ 312k).

Werkelijkheid

Zoals blijkt uit de bovenstaande tabel is er bij dat programma sprake van een meevaller van ruim € 1,2 miljoen. Daarnaast zijn er veel andere verschillen. Voor een deel gaat het om “technische” verschillen die tegen elkaar wegvallen en onderaan de streep van de resultatenrekening geen effect hebben en voor een deel om echte verschillen. Zie hieronder de nadere toelichting op deze categorie-en.

“Technische” verschillen

Eén van de mutaties in het kader van de Najaarsrapportage 2016 was de zogeheten kapi-taallastenschuif. We hadden hierover als toelichting opgenomen in de Najaarsrapportage:

“Bij de jaarafsluiting 2015 is gebleken dat een deel van de investeringen later zal worden afgerond dan gepland. Daardoor gaan de afschrijvingen op die investeringen pas later van start. Dit leidt in 2016 tot een incidenteel voordeel van € 338.776. De latere afronding van de volgende investeringsprojecten heeft tot dit voordeel geleid: tunnel bij het Station (€ 61.278), diverse weginvesteringen (€ 88.965), upgrading gymzalen (€ 45.003), vervanging server (€ 34.000), materieel woonomgeving (€ 35.570) en overige (€ 73.960).”

In verband met de beperkte personele capaciteit (door het personeelsverloop) bij de opstelling van de Najaarsrapportage kon de kapitaallastenschuif niet functioneel worden geraamd en is het voordeel als 1 bedrag geraamd op een stelpost. Dit leidt op programma- en productniveau tot diverse verschillen met de begroting die elkaar opheffen.

Voor wat betreft het Zernike College gingen we er in de begroting 2016 nog vanuit dat we met ingang van 1-1-2016 zouden beginnen met afschrijven op het nieuwe complex. Bij de jaarafsluiting 2016 hebben we geconstateerd dat het in verband met de administratieve af-wikkeling (ook in 2016 zijn er nog facturen binnen gekomen van een behoorlijke omvang) en de nog aanwezige onzekerheid over het al dan niet terugontvangen van de BTW (lopen-de juridische procedure) verstandig is om pas per 1-1-2017 te beginnen met afschrijven. Ook dit heeft geleid tot verschillen op programmaniveau die tegen elkaar wegvallen (vervallen kapitaallasten enerzijds en onttrekking aan bestemmingsreserve anderzijds).

Als we de verschillen op programmaniveau corrigeren voor de “technische” verschillen, dan ontstaat het volgende beeld van de overige verschillen op programmaniveau.

(Bedragen x € 1.000; bedragen voorzien van mintekens zijn nadelige verschillen ten opzichte van de begroting)

Programma	(A) Saldo verschillen tussen begroting en realisatie	(B) Technische verschillen kapitaallas- tenschuif	(C) Technisch verschil Zernike College	(A) - (B) -(C) Saldo overige verschillen
Burgerrelaties	68			68
Openbare orde en veiligheid	69			69
Raad en raadsondersteuning	52			52
College en middelen	-712	-503	-869	660
Wegen, water, groen en verkeer	153	346		-193
Ruimtelijke ontwikkeling	124			124
Milieu	48			48
Onderwijs	944		869	75
Economische zaken	-658	158		-816
Werk en inkomen	-413			-413
Cultuur	-38	-2		-36
Sport en recreatie	1			1
Sociaal domein	1.244	1		1.243

Bestemming (mutaties reserves)	-869			-869
Algemene dekkingsmiddelen	-240			-240
Totaal	-227	0	0	-227

Specificatie overige verschillen op productniveau (alleen producten met verschil > 100.000 met begroting uit programma's met meer dan € 100.000 aan Saldo overige verschillen)

Programma College en Middelen

Product 286 Bijzondere baten en lasten € 322k nadeel

Hier is sprake van een tegenvaller van € 312.000 veroorzaakt door het nemen van een voorziening in verband met de juridische strijd rondom het ex-zwembadpersoneel en overige verschillen van per saldo €10.000 nadelig.

Product 293 Saldi kostenplaatsen € 185k voordeel

De meevaller van € 185.000 op dit product kan verklaard worden door:

- Een meevaller op de kosten van automatisering van € 94.000.
- Een meevaller op de kosten van vorming en opleiding van € 106.000.
- Overige verschillen, per saldo een tegenvaller van € 15.000.

De meevaller van € 106k op de kosten van vorming en opleiding is vooral ontstaan door het niet volgen van opleidingen/trainingen in verband met de hoge werkdruk in 2016 die mede het gevolg was van het hoge personeelsverloop. Concreet zijn diverse incompany trainingen uitgesteld naar 2017. In verband daarmee zullen wij u in het kader van de resultaats-bestemming bij de jaarstukken 2016 voorstellen een bedrag van € 50.000 over te hevelen naar 2017 door een toevoeging aan de Bestemmingsreserve Budgetoverheveling.

Product 304 Saldo renteomslag € 473k nadeel

Het nadelige verschil van € 473.000 op dit product kan als volgt worden verklaard:

- Door de latere afsluiting van de investering in de nieuwbouw van het Zernikecollege werd hiervoor (met uitzondering van de rente over de grondaankoop) in 2016 nog geen rente toegerekend aan het betreffende product. Dat heeft geleid tot een nadeel van € 555.000 op dit product.
- Doordat de rentestanden nog lager lagen dan verwacht, was er sprake van een meevaller op de aan de banken betaalde rente van € 65.000.
- Overige verschillen, per saldo een voordeel van € 17.000.

Programma wegen, water en groen

Product plantsoenen € 100k nadeel

De ingeboekte bezuiniging van € 50.000,- is niet gehaald, maar de begroting is ook (nog) niet opgehoogd met de onderhoudskosten DHE van € 90.000,- (vanaf 2017 is hier wel rekening mee gehouden in de begroting). De begroting is tevens overschreden door verhoogde storttarieven, inzet transportmiddelen van derden door capaciteit gebrek eigen dienst en extra noodzakelijke uitgevoerde renovaties.

Programma Ruimtelijke Ontwikkeling

Product Ruimtelijke Plannen € 179k voordeel

Het verschil bij Ruimtelijke Plannen is ontstaan omdat bijgeraamde middelen vanuit de na-jaarsrapportage niet zijn aangewend. Dit in verband met de ontstane situatie in het kader van de Wet Arhi (€ 53.000). Daarnaast zijn uren die projectleiders hebben gemaakt ten laste van bouwprojecten geboekt (€ 75.000).

Bij de uitvoering van het project Meerweg ontwikkelt Meer salarissen gedekt vanuit een subsidie voor het project (€ 61.000 voordeel). De overige verschillen sommen tot een nadeel van € 10.000.

Product Omgevingsvergunning € 119k nadeel

Het verschil is ontstaan doordat wij minder leges hebben ontvangen dan geprognoseerd. Dit komt met name doordat voor het deelgebied 5 van project DHE nog niet alle voor 2016 verwachte aanvragen zijn ingediend.

Overigens loopt het project zeer voorspoedig, de oorzaak hiervan is meer gelegen in clustering van aanvragen. Het gaat dus om een verschuiving tussen jaren.

Programma Economische Zaken

Product 100 vastgoedbeheer € 913k nadeel

Het nadeel is veroorzaakt door de kosten van de asbestsanering van ons pand aan de Wa-terhuizerweg.

Programma Werk en Inkomen

Product 190 Bijstandsverlening € 213k nadeel

Het nadeel kan met name verklaard worden uit de toename van het aantal bijstandsgerechtigden.

Programma Sociaal Domein

Product 143 Zorg € 117k voordeel

Het voordeel wordt veroorzaakt door een overschot van € 35.000 op de voorziening basisondersteuning door zelfstandigen, een voordeel van € 21.000 door de vervanging van de servicebus door een subsidie aan Stichting Ouderenvervoer en diverse andere voor-delen van in totaal € 61.000.

Product 211 Huishoudelijke verzorging € 359k voordeel

Voor de huishoudelijke verzorging was in 2016 bijna 5 ton beschikbaar in de vorm van de HHT subsidie van het rijk. Deze subsidie was bedoeld om de huishoudelijke hulp om te vormen en werkgelegenheid te behouden in de branche. Voor Haren heeft de invoering van de algemene voorziening voor huishoudelijke hulp halverwege 2015 financieel gunstige effecten gehad die ook in 2016 effect hadden.

Er is in 2016 een hoger bedrag aan eigen bijdragen binnengekomen via het CAK dan waar bij de najaarsrapportage rekening mee gehouden was. Verder zijn de maatregelen om te komen tot meer algemene voorzieningen en individueel maatwerk verder doorgevoerd (kanteling).

Product 230 Transitie Wmo (= nieuwe taken jeugd en WMO) € 652k voordeel

In 2015 zijn de nieuwe taken van de Wmo op basis van een budget ingekocht. Vanaf 2016 is er op basis van PxQ ingekocht. Deze laatste inkoopwijze blijkt voor Haren gunstiger, zeker in combinatie met de gekantelde benadering, waardoor indicaties teruggelopen zijn in aantal en omvang. Dit geldt ook voor de PGB's die in omvang flink zijn gedaald. Deels vanwege de uitvoering van het trekkingsrecht door de SVB en de administratieve onrust die dit met zich meebracht. Ook het invoeren van algemene voorzieningen (huishoudelijke hulp, administratieve ondersteuning) heeft het aantal PGB's terug doen laten lopen.

Voor de nieuwe taken (begeleiding/dagbesteding) ging het Wmo eigen bijdrage regime pas in per 2016 in verband met het overgangsrecht. Hierdoor heeft de gemeente in 2016 meer eigen bijdrage ontvangen.

Bij Jeugd was sprake van een klein tekort in verband met het wegbezuinigen van de indexering. Bij Wmo (begeleiding/dagbesteding) is er sprake van een aanzienlijk overschot ten opzichte van de begrote en van de overheid ontvangen bedragen.

Tabel algemene dekkingsmiddelen

(Bedragen x € 1.000)

	Begroting 2016 na wijziging	Realisatie 2016	Vershil Realisatie en Begroting na wijziging 2016 (minteken=nadeel)	Realisatie 2015
Onroerendezaakbelasting (OZB)	4.309	4.291	-18	4.276
Forensenbelasting	28	22	-6	37
Toeristenbelasting	110	109	-1	126
Gemeentefonds	24.537	24.886	349	24.571
Beleggingen en rente reserves	495	491	-4	922
Saldo kostenplaats kapitaallasten	849	103	-746	636
Saldo overige kostenplaatsen	-459	-274	185	-1.500
Totaal algemene dekkingsmiddelen	29.868	29.628	-240	29.068

Gemeentefonds

De meevaller van ruim € 349.000 op het product Gemeentefonds kan verklaard worden uit:

- Verrekeningen met betrekking tot de Gemeentefondsuitkering over de jaren 2014 en 2015, een meevaller van € 31.000. Deze verrekeningen hebben betrekking op het bekend worden van definitieve aantallen van de Harense aantallen van de verdeelmaat-staven.
- De verhoging van de Gemeentefondsuitkering met in totaal € 36.000 die voortvloeide uit de Septembercirculaire 2016. De Septembercirculaire 2016 kwam te laat om de effecten in de laatste begrotingswijziging, de Najaarsrapportage 2016, te kunnen verwerken. Zie raadsbericht 2016-41 voor een nadere toelichting op de effecten van de Septembercirculaire 2016.
- De verhoging van de Gemeentefondsuitkering met in totaal € 121.000 die voortvloeide uit de Decembercirculaire 2016. De Decembercirculaire 2016 kwam te laat om de effecten in de laatste begrotingswijziging, de Najaarsrapportage 2016, te kunnen verwerken.
- Overige verschillen, per saldo een meevaller van € 161.000. Dit betreft afwijkingen met betrekking tot de volumes van de Harense verdeelmaatstaven in 2016. 4

In de voordelen van de September- en de Decembercirculaire 2016 zit een voordeel van in totaal € 150.000 begrepen in verband met de ontvangst van de decentralisatie-uitkering Verhoogde Asielinstroom. Aangezien de besteding in

2016 nog niet heeft plaatsgevonden, zullen wij u voorstellen om het bedrag van € 150.000, in het kader van de resultaatsbestemming in de Jaarstukken 2016, toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Budgetoverheveling.

Overzicht incidentele lasten en baten

Incidentele baten en lasten 2016

(x € 1.000; negatieve bedragen zijn baten)

Omschrijving	Bedrag	Programma
Opnemen voorziening rondom ex-zwembadpersoneel	312	College en middelen
Kosten asbestsanering pand Waterhuizerweg	913	Economische zaken
Overschot op voorziening basisondersteuning door zelfstandigen	-35	Sociaal domein
Vervanging servicebus door subsidie aan Stichting Ouderenvervoer	-21	Sociaal domein
Diverse andere voordelen	-61	Sociaal domein
Ontvangen HHT Subsidie en hogere eigen bijdragen van het CAK	-359	Sociaal domein
Voordeel gewijzigde inkoopwijze taken Wmo en hogere eigen bijdrage begeleiding/dagbesteding	-652	Sociaal domein
Toevoeging aan de Bestemmingsreserve Budgetoverheveling	-200	Mutaties reserves
Onttrekking aan Bestemmingsreserve Sociaal Domein	700	Mutaties reserves
Toevoeging aan de Algemene Reserve	-219	Mutaties reserves
Totaal incidentele lasten/baten	378	

Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

(Bedragen x € 1.000)

Naam reserve	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo
Res. Dekking Gerealiseerde Inv. (RDGI)	0	-114	-114
Bestemmingsreserve Nieuw Raadhuis	0	-236	-236
Bestemmingsreserve Zernike College	0	-32	-32
Bestemmingsreserve Quintusschool	0	-22	-22
Totaal	0	-404	-404

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

De 'Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (hierna: WNT) is per 1 januari 2013 in werking getreden. Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de WNT. De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De gemeente is verplicht om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Het bezoldigingsmaximum 2016 bedraagt € 179.000.

In 2016 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden. Zowel bij vast als bij tijdelijk personeel.

De WNT geeft aan dat de gemeente verplicht is om de beloning van de gemeentesecretaris en de griffie op te nemen in het financieel jaarverslag. In 2016 betreft dit de volgende personen (bedragen in €):

Naam	Functie	Duur en omvang dienstverband in het boekjaar	Beloning	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal
Mevr. De Wilde	Directeur / gemeentesecretaris	1 fte, heel 2016	86.506	0	0	86.506
Dhr. De Vries	Griffier	1 fte, heel 2016	73.923	0	0	73.923

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

BZK	C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV) II	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Cumulatieve bestedingen ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting afwijking
		Provinciale beschikking en/of verordening						
		Project-gemeenten (SiSa tussen medeoverheden)						
			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: C7C / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: C7C / 03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 06</i>
1		2002-18.802e/51/A.13,RP	€ 0	€ 0	€ 40.000	€ 69.896		
		Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording Ja/Nee	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen)	Activiteiten stedelijke vernieuwing (in aantallen)	Activiteiten stedelijke vernieuwing	Toelichting afwijking	
				Afspraak	Realisatie			
				Alleen in te vullen na afloop project	Alleen in te vullen na afloop project	Alleen in te vullen na afloop project		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 08</i>	<i>Aard controle D1 Indicatornummer: C7C / 09</i>	<i>Aard controle D1 Indicatornummer: C7C / 10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: C7C / 11</i>	
1		2002-18.802e/51/A.13,RP	Nee					

I&M	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Subsidieregeling sanering verkeerslawaa Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (jaar T-1)	Eindverantwoording Ja/Nee
			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05</i>	
			1 BSV 2011057206	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 lenM/BSK-2012/246567	€ 610.179	€ 0	€ 0	€ 0	
			3 lenM/BSK-2015/168158	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikingsnummer	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	
			<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 06</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E3 / 07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 11</i>
			1 BSV 2011057206	€ 58.995	€ 0	€ 0	€ 723.842	Nee
			2 lenM/BSK-2012/246567	€ 0	€ 3.691.321	€ 0	€ 0	Nee
			3 lenM/BSK-2015/168158	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
I&M	E26	Spoorse doorsnijdingen, tranche 1 Regeling eenmalige uitkeringen spoorse doorsnijdingen Gemeenten	Aantal projecten (waarvoor een beschikking ontvangen is)	Aantal afgeronde projecten (jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee			
			Afspraak	Realisatie				
			<i>Aard controle R Indicatornummer: E26 / 01</i>	<i>Aard controle R Indicatornummer: E26 / 02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E26 / 03</i>			
			1	0	Nee			

SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
			€ 3.207.238	€ 108.733	€ 347.375	€ 5.493	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2 / 12</i>
			€ 97.135	€ 2.204	€ 0	€ 20.556	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2016 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
			€ 96.861	€ 0	€ 10.271	€ 3.043	€ 18.212	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3 / 09</i>			
	€ 0	€ 0	Ja					